

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Methodologie en globale resultaten

Dr. Lando Koppes (TNO)
Dr. Ernest de Vroome (TNO)
Dr. Martine Mol (CBS)
Drs. Boukje Janssen (CBS)
Drs. Seth van den Bossche (TNO)

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Methodologie en globale resultaten

Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk
onderzoek TNO

Rapport opgesteld door
L.L.J. Koppes, E.M.M. de Vroome, M.E.M. Mol, B.J.M. Janssen &
S.N.J. van den Bossche

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008
Methodologie en globale resultaten

TNO Kwaliteit van Leven

Arbeid

Polarisavenue 151

Postbus 718

2130 AS Hoofddorp

023 554 93 93

www.tno.nl/arbeid

Deze publicatie is te bestellen bij TNO

Via receptie-hd@tno.nl

Prijs EUR 19,- excl. BTW

Deze publicatie is gratis te downloaden

Via www.tno.nl/nea

ISBN: 978-90-5986-319-4

© 2009 TNO

Auteurs:

Dr. Lando Koppes (TNO)

Dr. Ernest de Vroome (TNO)

Dr. Martine Mol (CBS)

Drs. Boukje Janssen (CBS)

Drs. Seth van den Bossche (TNO)

Met dank aan:

Dhr. Frans Frenken (CBS)

Drs. Hein Kroft (Ministerie van SZW)

Drs. Eric van Luijk (Ministerie van SZW)

Drs. Arjan van Sluijs (Ministerie van SZW)

Drs. Camiel Jansen (Ministerie van SZW)

Drs. Piet Venema (Ministerie van SZW)

Mw. Ir. Natascha Snel (TNS NIPO)

Druk: PlantijnCasparie, Almere

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Doel en inhoud van dit rapport	7
1.2	Openbaarmaking NEA-resultaten	7
1.3	Gebruik van de NEA door derden	8
1.4	NEA-cohortonderzoek	8
2	Verantwoording van de vragen uit de NEA 2008	9
2.1	Overzicht van NEA-onderwerpen	9
2.2	Herkomst onderwerpen in de NEA	9
2.2.1	Persoonsgegevens	9
2.2.2	Uw dienstverband	10
2.2.3	Uw beroep	12
2.2.4	Uw bedrijf	12
2.2.5	Uw werkomstandigheden	13
2.2.6	Klanten en collega's	14
2.2.7	Computergebruik	15
2.2.8	Arbeidsongevallen	15
2.2.9	Arbo-maatregelen	16
2.2.10	Bedrijfsveiligheid	16
2.2.11	Uw gezondheid	16
2.2.12	Uw leefstijl	17
2.2.13	Ziekteverzuim	17
2.2.14	De laatste keer dat u heeft verzuimd	17
2.2.15	Chronische ziekte of aandoening	18
2.2.16	Functioneren en inzetbaarheid	18
2.2.17	Arbeidsvoorwaarden	19
2.2.18	Opleiding en ontwikkeling	19
2.2.19	Werk en thuis	19
2.2.20	Uw verdere loopbaan	19
2.2.21	Tevredenheid	20
2.3	Verrijking van de NEA met registerdata	24
3	Dataverzameling	27
3.1	Steekproeftrekking door CBS	27
3.1.1	Doelpopulatie	27
3.1.2	Steekproefkader	27
3.1.3	Steekproefomvang	28
3.1.4	Steekproeftrekking	29

3.2	Veldwerk	30
3.2.1	Wijze van dataverzameling	30
3.2.2	Dataverwerking	31
3.2.3	Bescherming persoonsgegevens	31
3.2.4	Responsverhogende maatregelen	32
3.3	Respons	34
3.3.1	Verzenddata	34
3.3.2	Reminders	34
3.3.3	Responspercentage	34
3.4	Non-responsanalyse	37
3.4.1	Vergelijking respons met steekproefkader	37
3.4.2	Redenen voor non-respons	40
3.5	Weging	41
3.5.1	Het bepalen van de ophooggewichten	42
3.5.2	De gebruikte stratificaties en achtergrondgegevens	42
3.5.3	De weegcoëfficiënten	44
4	Kwaliteit van de NEA 2008	51
4.1	Item non-respons	51
4.2	Betrouwbaarheid van de vragen	54
4.3	Bruikbaarheid van de 2008-gegevens ten bate van NEA-trendbeschrijving	55
5	Resultaten NEA 2008	57
	Literatuur	81
	Bijlagen	
A	Wijzigingenoverzicht NEA 2007-2008	85
B	NEA-vragenlijst, begeleidende folder, webenquête	89
B.1	NEA-vragenlijst	89
B.2	Begeleidende folder	105
B.3	Webenquête	107
C	Reminders	113
D	Belprotocol non-responsonderzoek	115
E	Screenshots NEA-website	117
F	Vergelijking tussen respons en steekproefkader	121

1. Inleiding

De Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) is een grootschalige enquête onder werknemers in Nederland. In 2008 voerden TNO, het CBS en TNS NIPO de vijfde Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) uit. Evenals de NEA 2007 (Van den Bossche e.a., 2008), heeft de NEA 2008 een brede focus op arbeid. Arbeidsomstandigheden, arbeidsinhoud, arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden zijn de vier hoofdelementen van de arbeidssituatie van werknemers die in deze NEA worden bevraagd. De NEA 2007 en NEA 2008 wijken in diverse opzichten af van eerdere edities van de NEA (2003, 2005 en 2006; zie Van den Bossche e.a., 2004, 2006 en 2007). Deze eerdere edities waren primair bedoeld om arbeidsomstandigheden in Nederland te monitoren. Tussen 2006 en 2007 heeft een grondige herziening van de vragenlijst plaatsgevonden. De redenen van deze herziening zijn omschreven in het rapport van de NEA 2007 (Van den Bossche e.a., 2008). In essentie komt de herziening er op neer dat arbeidsomstandigheden op minder uitvoerige wijze wordt bevraagd, waardoor ruimte is gecreëerd voor de drie andere hoofdelementen van de arbeidssituatie van werknemers.

Vanaf 2007 maakt de NEA deel uit van het Meerjarenprogramma Innovatie van Arbeid (2007-2010) van TNO. Dit overheidsgefinancierde programma richt zich op kennisontwikkeling op middellange termijn. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is regievoerder van het programma. Het ministerie levert tevens een directe financiële bijdrage aan het veldwerk van de NEA. De steekproef-trekking en onderzoeksprocedure van de NEA 2008 zijn nagenoeg ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. Net als in 2007 bedroeg de bruto steekproefomvang 80.000 personen, wat heeft geleid tot een netto respons van circa 22.000 werknemers.

1.1 Doel en inhoud van dit rapport

Dit rapport is bedoeld als methodologische verantwoording van de NEA 2008. Tevens presenteren we de globale resultaten. In hoofdstuk 2 beschrijven we de herkomst van de verschillende vragen. In hoofdstuk 3 wordt verslag gedaan van de dataverzameling. Hoofdstuk 4 gaat in op de kwaliteit en betrouwbaarheid van de NEA 2008-gegevens. Hoofdstuk 5 geeft ten slotte de globale resultaten van de NEA 2008 in tabelvorm. De bijlagen bevatten onder meer de vragenlijst en een vergelijking tussen respons en steekproefkader.

1.2 Openbaarmaking NEA-resultaten

De NEA resultaten worden via verschillende media publiekelijk gemaakt. In de eerste plaats zullen de belangrijkste gegevens van de NEA worden geplaatst op Statline (www.cbs.nl/statline), de internet-databank van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Ten tweede zullen TNO en CBS diverse publicaties uitgeven op basis van de

NEA, zoals wetenschappelijke artikelen, pers- en nieuwsberichten, rapporten naar aanleiding van secundaire analyses, artikelen in het CBS webmagazine, etc. Ook de Arbobalans van het ministerie van SZW maakt in belangrijke mate gebruik van NEA-gegevens. Een overzicht van publicaties op basis van de NEA is te vinden via www.tno.nl/nea.

1.3 Gebruik van de NEA door derden

Begin 2010 zullen de NEA 2008-data -onder voorwaarden- aan derden beschikbaar worden gesteld via het Centrum voor Beleidsstatistiek van het CBS. Hierbij bestaat de mogelijkheid om de NEA-gegevens te koppelen aan andere databronnen uit het Sociaal Statistisch Bestand van het CBS. Meer informatie hierover is te vinden op www.cbs.nl/cvb.

1.4 NEA-cohortonderzoek

Een nieuw element van de NEA is dat 19.161 2007-respondenten in 2008 zijn herbevestigd. Dit NEA cohortonderzoek is uitgevoerd naast de reguliere NEA 2008 meting, en heeft een respons van 10.532 personen. Met dit unieke longitudinale bestand kan beter inzicht verkregen worden in de onderlinge relaties tussen de verschillende elementen van de arbeidssituatie, en in relaties tussen de arbeidssituatie en de gezondheid en het functioneren van werknemers. De eerste resultaten van dit NEA-cohortonderzoek worden in de zomer van 2009 bekendgemaakt via www.tno.nl/nea. Eind 2009 wordt dit cohort nogmaals benaderd, zodat informatie van drie metingen in de tijd bij dezelfde grote groep personen beschikbaar komt.

2. Verantwoording van de vragen uit de NEA 2008

Het doel van de NEA is om tegemoet te komen aan de informatiebehoefte op het gebied van arbeid in Nederland van de overheid, werkgevers, vakbonden, branche-organisaties, etc. Daartoe is het van belang om een aantal aspecten van arbeid periodiek na te vragen bij werknemers om trends te kunnen volgen. Daarnaast zijn er ontwikkelingen die de opname van nieuwe onderwerpen in de NEA rechtvaardigen. In dit hoofdstuk geven we een beknopt overzicht van de herkomst en operationalisatie van onderwerpen die zijn opgenomen in de NEA 2008. Ten opzichte van de vragenlijst in 2007 is een aantal onderwerpen anders geoperationaliseerd. Ook zijn nieuwe vragen opgenomen over gezondheid, leefstijl en arbeidsvoorwaarden, en vragen uit de NEA 2006 over discriminatie en bedrijfsveiligheid hebben weer een plek gekregen in de NEA 2008. De keuze van onderwerpen is gezamenlijk bepaald door TNO, CBS en het ministerie van SZW.

2.1 Overzicht van NEA-onderwerpen

In tabel 2.1 geven we een overzicht van de onderwerpen die in de enquête aan bod komen. Per module laten we zien hoeveel vragen deze omvat en van welke onderzoeken de vragen zijn afgeleid. In de tabel is te zien dat de NEA 2008 uit 193 vragen bestaat. Dit is 12 vragen meer dan in 2007. Ten opzichte van de NEA 2007 zijn 38 vragen verwijderd, 50 vragen nieuw toegevoegd, 15 vragen gewijzigd en 128 vragen gelijk gebleven. In Bijlage A staat een overzicht beschreven van alle wijzigingen.

2.2 Herkomst onderwerpen in de NEA

In deze paragraaf bespreken we de herkomst van de vragen uit de NEA 2008 in detail.

2.2.1 *Persoonsgegevens*

De volgende sociale en demografische kenmerken van de respondenten komen aan bod:

- geslacht;
- geboortjaar;
- opleiding;
- samenstelling huishouden;
- tijdsbesteding huishoudelijke taken en zorgtaken;
- aantal betaalde banen;
- partner betaalde baan.

Informatie over geslacht, leeftijd en enkele andere achtergrondkenmerken van de respondenten is ook beschikbaar via registraties van het CBS. Meer informatie hierover

is te vinden in paragraaf 2.3. De vraag naar opleiding is ontleend aan de Monitor Arboconvenanten (Dijkstra e.a., 2004).

De vraag naar het aantal betaalde banen dat iemand heeft is afkomstig uit de TAS. De reden om deze vraag op te nemen is tweeledig. Ten eerste is de vraag bedoeld om personen die geen werknemer zijn -en de lijst ten onrechte zouden invullen- te kunnen identificeren en te excluderen. De doelgroep van de NEA bestaat immers alleen uit werknemers. Echter, omdat het steekproefkader van de NEA (de Polisadministratie) pas twee jaar na het peiljaar ter beschikking komt, is een deel van de aangeschrevenen geen werknemer meer op het moment van ontvangst van de 2008-vragenlijst. Respondenten worden in principe in de begeleidende folder gewezen op de deelnamecriteria, maar dus ook via bovengenoemde vraag. Ten tweede is de vraag opgenomen om werknemers met één betaalde baan te kunnen vergelijken met werknemers die meer betaalde banen hebben.

De vraag of de (eventuele) partner van de werknemer een betaalde baan heeft is eveneens afkomstig uit de TAS.

2.2.2 *Uw dienstverband*

Ten aanzien van de arbeidsmarktpositie van respondenten zijn de volgende aspecten bevraagd:

- aard van het dienstverband;
- omvang dienstverband;
- gewenste omvang dienstverband;
- aantal dagen werkzaam in de week;
- afwijkende werktijden;
- overwerk;
- aantal uren overwerk;
- tijd besteed aan pauze;
- tijd besteed aan woon-werkverkeer;
- aantal uren thuiswerk;
- duur werkzaam bij huidige werkgever;
- duur werkzaam in huidige functie;
- bedrijfsgrootte;
- leiding geven;
- veranderingen in het bedrijf.

De opbouw van de NEA staat het niet toe dat vragen over de arbeidssituatie betrekking hebben op meer dan één dienstverband. De respondenten zijn in het begin van de enquête (na de module 'Persoonsgegevens') daarom gevraagd om alle verdere vragen in de enquête alleen te beantwoorden met betrekking tot het dienstverband waaraan men gemiddeld de meeste uren besteedt.

De vraag naar de aard van het dienstverband is afgeleid van de TNO Arbeidssituatie Survey (TAS; Smulders e.a., 2001). De opties 'freelancer', 'zelfstandig ondernemer' en

'meewerkend in gezinsbedrijf' zijn buiten beschouwing gelaten aangezien de NEA zich uitsluitend richt op werknemers. Ten opzichte van de TAS is tevens de categorie 'Werkzaam via Wet Sociale Werkvoorziening' toegevoegd.

De vragen rond de omvang van het dienstverband en het aantal dagen waarover men de arbeidsuren verspreidt zijn ontleend aan de Monitor Arboconvenanten. De gewenste omvang van het dienstverband wordt gemeten met een vraag afkomstig uit de TAS. De drie vragen rond afwijkende werktijden zijn ontleend aan het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS) van het CBS (CBS, 2003). De formulering van de laatste twee van deze drie vragen is enigszins anders dan in de POLS. De originele POLS vraagstelling 'Heeft u het afgelopen jaar wel eens in het weekeinde gewerkt? (antwoordcategorieën 'ja' of 'nee') resulteert namelijk in hoge percentages bevestigende antwoorden, maar geeft weinig inzicht in de mate waarin op afwijkende werktijden wordt gewerkt. De nieuwe vraagstelling (zonder de toevoeging 'wel eens') geeft een preciezer beeld ten aanzien van werk op afwijkende werktijden, door te vragen naar de mate waarin men hiermee te maken heeft (antwoordcategorieën: 'ja, regelmatig', 'ja, soms', en 'nee').

De twee vragen rond overwerk (structurele aard van overwerken en het aantal overwerkuren) zijn afkomstig uit de Monitor Arboconvenanten.

In de NEA wordt één vraag gesteld over pauzes. Deze vraag is in 2007 opgesteld voor de NEA.

De vragen over de tijd die men kwijt is aan woon-werkverkeer en het aantal uren dat thuiswerk verricht wordt, zijn afgeleid van TAS-vragen. In vergelijking met de vraag uit de TAS over woon-werkverkeer is in de NEA expliciet gemaakt dat de tijd uitgedrukt dient te worden per werkdag. Tevens wordt in de NEA de tijd uitgedrukt in minuten, wat leidt tot een grotere precisie dan de uitdrukking in uren zoals bij TAS. Ook de vraag naar thuiswerk is aangepast ten opzichte van de TAS. In de NEA wordt namelijk geëxpliciteerd dat overwerk niet meegerekend dient te worden door de respondent. Tevens wordt in de NEA gevraagd naar het gemiddelde aantal uren thuiswerk per week, terwijl de TAS gebruik maakt van een grovere driedeling (merendeel van werkzaamheden thuis, minder dan helft thuis, geen thuiswerk).

Anciënniteit wordt in de NEA in kaart gebracht met twee vragen. We meten hoe lang een werknemer werkzaam is bij de huidige werkgever en hoe lang in zijn of haar huidige functie. Aangezien de NEA uitsluitend gericht is op werknemers terwijl de TAS ook zelfstandigen bevat is de TAS-vraag 'Hoe lang bent u reeds werkzaam in uw bedrijf?' voor de NEA vervangen door de vraag 'Hoe lang bent u werkzaam bij uw huidige werkgever?'. De vraag 'Hoe lang bent u werkzaam in uw huidige functie?' is in 2007 nieuw toegevoegd.

De vraag over bedrijfsgrootte is ontleend aan de Monitor Arboconvenanten.

De TAS-vraag 'Geeft u leiding aan personeel of heeft u personeel in dienst?' is voor de NEA vervangen door de vraag 'Geeft u in uw huidige functie leiding?'. De afkappunten van de hoogste drie antwoordcategorieën van de vraag naar leidinggeven zijn

aangepast zodat deze meer in overeenstemming zijn met de antwoordcategorieën van de voorafgaande vraag.

De vraag naar veranderingen in het bedrijf die in de voorafgaande 12 maanden hebben plaatsgevonden betreft een bewerking van internationaal veel gebruikte vragen, zoals die in Nederland onder meer door de OSA zijn gehanteerd. Dit zijn drie vragen uit de telefonische ronde van het OSA-vraagpaneel 2005-2006 waarin gevraagd werd of organisatorische veranderingen hebben plaatsgevonden, wat de veranderingen inhielden en waartoe ze hebben geleid.

2.2.3 *Uw beroep*

De vraag naar beroepsklasse is afgeleid van de Standaard Beroepen Classificatie 1992 van het CBS. Op basis van tellingen afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) is deze indeling ingedikt tot de meest voorkomende groepen. Deze 'hoofdgroep-indeling' is ook gehanteerd in de TAS.

2.2.4 *Uw bedrijf*

De NEA-vragenlijst bevat twee vragen over de bedrijfstak waarin respondenten werkzaam zijn. Met behulp van een open vraag wordt nagegaan bij welk type bedrijf of instelling men op dit moment werkt. De antwoorden op deze open vraag zijn op 5-digit niveau (SBI '93, versie 2004) gecodeerd door TNS NIPO. Hiernaast wordt bedrijfstak in kaart gebracht door middel van een ingedikte versie van de Standaard Bedrijfsindeling 1993. Gebruik van de vernieuwde bedrijfsindeling (SBI '08) was voor de NEA 2008 nog niet mogelijk aangezien het steekproefkader de Polisadministratie van 2006 betreft, waarin geen SBI '08 informatie beschikbaar is.

De uiteindelijke vaststelling van bedrijfstak gebeurt op basis van registraties van het CBS. In principe beschikt het CBS over bedrijfstakgegevens van iedere respondent. Deze worden ontleend aan de Polisadministratie (zie paragraaf 3.1). Omdat de Polisadministratie pas circa anderhalf jaar na het verslagjaar beschikbaar komt en de peildatum voor het steekproefkader van de NEA 2008 dus in 2006 ligt (september) vindt misclassificatie plaats indien een werknemer na die tijd van bedrijfstak is gewisseld. Indien een respondent aangeeft dat hij of zij op de peildatum van de NEA 2008 elders werkzaam was¹, wordt de open vraag gebruikt om de bedrijfstak vast te stellen. Ook in enkele gevallen waarbij sprake was van een mismatch tussen gerapporteerde respondentkenmerken en registerkenmerken is bedrijfstak vastgesteld met de open vraag (zie ook paragraaf 2.3). De tweede vraag over bedrijfstak ('Kunt u aangeven in welke van onderstaande categorieën uw bedrijf of instelling het beste past?'), die ook werd gehanteerd in de NEA's van 2003-2007, is niet gebruikt bij de uiteindelijke vaststelling van de bedrijfstak van respondenten. De vraag maakt ver-

1 Dit gebeurt met behulp van de vraag 'Hoe lang bent u werkzaam bij uw huidige werkgever?'

gelijkingen met de NEA 2003 mogelijk en onderscheidt enkele sectoren, die niet als zodanig in de SBI-indeling te vinden zijn (zoals provincies en gemeenten).

2.2.5 *Uw werkomstandigheden*

In deze module zijn vragen gesteld over de volgende fysieke en psychosociale werkomstandigheden:

- gevaarlijk werk;
- kracht zetten;
- trillingen;
- ongemakkelijke werkhouding;
- herhalende bewegingen;
- geluid;
- gevaarlijke stoffen;
- autonomie;
- werkdruk;
- emotionele belasting;
- cognitieve belasting;
- ontwikkelingsmogelijkheden/gevarieerd werk.

Met behulp van één vraag wordt vastgesteld hoe vaak een werknemer, naar eigen zeggen, gevaarlijk werk dient te verrichten. Deze vraag is overgenomen uit het Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS) van het CBS. De tweede vraag is opgesteld voor de NEA en brengt in kaart aan welke gevaren een werknemer, naar eigen zeggen, wordt blootgesteld. Uiteraard kunnen een oneindige hoeveelheid potentieel gevaarlijke situaties onderscheiden worden. Binnen de NEA is een keuze gemaakt voor enkele clusters van gevaarsituaties, zoals deze ook vaak in risico-inventarisaties en –evaluaties onderscheiden worden. Deze tweede vraag over gevaarlijk werk was niet opgenomen in NEA 2007, maar wel in de NEA's daarvoor.

De vragen over kracht zetten en trillingen zijn ontleend aan de EBB. Ook de vragen over werkhouding en herhalende bewegingen zijn gebaseerd op de EBB. In de EBB zijn beide aspecten van fysieke belasting echter gecombineerd in één vraag.

Blootstelling aan geluid wordt met twee vragen gemeten. Beide vragen zijn afgeleid van POLS en de EBB van het CBS. Als eerste wordt gevraagd of de werknemer zijn stem moet verheffen om zich verstaanbaar te maken op het werk, als indicatie voor een kritiek geluidsniveau van 80dB(A). De tweede vraag gaat over het gebruik van gehoorbeschermers tijdens het werk in lawaai. De toevoeging 'wanneer u werkt in lawaai' bij deze tweede vraag maakt een preciezer beeld mogelijk van het gehoorbeschermende gedrag van respondenten.

Vier vragen zijn opgenomen over gevaarlijke stoffen. Het betreft een vraag naar het werken met water of waterige oplossingen, vragen naar huidcontact en het inademen van stoffen, en een vraag naar contact met mogelijk besmettelijke personen, dieren of materiaal. De vragen zijn afgeleid van de uitgebreide NEA 2006-module over gevaarlijke stoffen.

Autonomie oftewel zelfstandigheid verwijst naar de mate waarin een werknemer in staat is zijn eigen werk te reguleren. Het gaat dan zowel om de keuzevrijheid ten aanzien van de manier van werken, als de planning en volgorde van werkzaamheden. De vijf autonomie-indicatoren zijn ontleend aan POLS en de Job Content Questionnaire (JCQ) van Karasek (1985, 1998).

Zes vragen zijn opgenomen in de NEA over werktempo en tijdsdruk. De eerste twee vragen zijn afkomstig uit de EBB en POLS van het CBS. De werktempo-vraag is sinds 1977 gehanteerd door het CBS, de vraag naar tijdsdruk is in 1996 voor het eerst opgenomen in CBS-enquêtes. De laatste vier vragen zijn ontleend aan de JCQ van Karasek en zijn ook in de TAS gebruikt om werkdruk te meten.

De drie items die emotionele belasting beogen te meten zijn een vertaling van vragen afkomstig uit de Copenhagen Psychosocial Questionnaire (Kristensen en Borg, 2000) en zijn eveneens in de TAS gebruikt.

De complexiteit van het werk ('cognitieve belasting') is gemeten met behulp van drie vragen uit de Monitor Stress en Lichamelijke Belasting (Houtman e.a., 1995). De vragen geven een indicatie van de kwalitatieve kant van werkdruk, i.c. het beslag dat het werk geestelijk legt op werknemer. Ook deze vragen maakten deel uit van de TAS.

Ten slotte wordt in deze module de vraag gesteld of het werk gevarieerd is, of het werk vereist dat nieuwe dingen geleerd worden en of het werk creativiteit vereist. Deze drie vragen beogen het concept 'skill discretion' ofwel ontwikkelingsmogelijkheden in het werk te meten (Karasek e.a., 1985 & 1998) en zijn ook gebruikt in de TAS.

2.2.6 *Klanten en collega's*

Ten aanzien van de omgang met klanten en collega's worden de volgende aspecten in kaart gebracht:

- contacten;
- sociale steun door leidinggevende;
- sociale steun door collega's;
- conflicten;
- ongewenst gedrag;
- discriminatie.

Vier voor de NEA ontwikkelde vragen zijn opgenomen over de contacten die men heeft bij de uitvoering van het werk. Hierbij is opgesplitst naar contacten met collega's van het eigen team en van andere teams, afdelingen of vestigingen, contacten met klanten, en contacten met toeleveranciers of onderaannemers. De Community Innovation Survey (CIS IV) van Eurostat (2004) en de vragenlijst van het Deense DISKO-werkgeverspanel (Nielsen & Danmarks Statistik, 2001) hebben hierbij als inspiratiebron gediend.

Sociale steun door de leidinggevende is opgenomen in de NEA met vier vragen. De vier vragen zijn ontleend aan het door Karasek ontwikkelde begrip 'Supervisory sup-

port', en zijn door Houtman e.a. (1995) vertaald. De vragen waren ook opgenomen in de TAS.

De vier vragen over sociale steun door collega's zijn ontleend aan het door Karasek ontwikkelde begrip 'Co-worker support', en zijn door Houtman e.a. (1995) vertaald en tevens gebruikt in de TAS.

Het optreden van conflicten in de voorgaande 12 maanden is in de NEA nagevraagd met betrekking tot conflicten met collega's, leidinggevende en werkgever. Deze drie vragen zijn ontwikkeld voor de NEA.

Vervolgens wordt een achttal vragen gesteld over de prevalentie van ongewenst gedrag op het werk. Het gaat daarbij om ongewenste seksuele aandacht, intimidatie, lichamelijk geweld en pesten. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen interne agressie (door leidinggevendenden of collega's) en externe agressie (door klanten, patiënten, leerlingen, etc.). De eerste vragen zijn een bewerkte vertaling van vragen uit de European Survey van de European Foundation for the Improvement of Working and Living Conditions (Paoli & Merllié, 2001) en zijn eerder gebruikt in de TAS. De twee vragen over pesten zijn in 2005 toegevoegd aan de NEA.

Discriminatie op grond van sekse en huidskleur wordt gevraagd met behulp van twee standaardvragen, afkomstig van de POLS. De overige drie vragen over discriminatie zijn door TNO opgesteld ten behoeve van de NEA. Het betreft vragen naar discriminatie op grond van geloofsovertuiging, seksuele geaardheid/voorkeur en leeftijd. Deze vragen waren niet opgenomen in NEA 2007, maar wel in eerdere NEA's.

2.2.7 Computergebruik

De eerste vraag in de module 'Computergebruik' betreft de gemiddelde duur van werkgerelateerd beeldschermwerk. Deze vraag is afkomstig uit de Monitor Arboconvenanten. De tweede vraag gaat over het al dan niet uitvoeren van telewerk. Deze vraag is afkomstig uit de TAS.

2.2.8 Arbeidsongevallen

De NEA bevat zes vragen over arbeidsongevallen. De eerste vraag heeft betrekking op het aantal ongevallen dat een werknemer in het afgelopen jaar overkomen is. De overige vijf vragen worden uitsluitend beantwoord door werknemers die in het afgelopen jaar een arbeidsongeval hebben gehad. Deze vragen spitsen zich toe op het meest recente ongeval. Respectievelijk wordt nagegaan welk soort letsel is opgelopen, of er sprake was van verzuim als gevolg van het ongeval, de duur van dit verzuim, of men is behandeld voor het ongeval en wat de aanleiding van het ongeval was. De eerste vier vragen uit de module zijn afgeleid van de EBB van het CBS. De formulering van de vragen in de NEA wijkt af van de EBB, hetgeen tot verschillen in ongevallenpercentages leidt (zie ook Ybema, Van den Bossche & Venema, 2006 en Granzier, Kösters & Van der Valk, 2008). Tot afwijking van de EBB-formulering is besloten om de definitie van een arbeidsongeval in de NEA aan te laten sluiten bij de standaarddefinitie van een arbeidsongeval, zoals deze is vastgesteld in de Monitor

Arbeidsongevallen (Jettinghoff e.a., 2008). Dit houdt in dat zowel lichamelijk letsel als geestelijke schade als gevolg van een ongeval of voorval tijdens het werk in deze definitie betrokken wordt, terwijl het in de CBS-definitie uitsluitend om lichamelijk letsel gaat. De specificatie ‘tijdens het werk’ betekent: terwijl de betrokkene bezig was met arbeid gedurende op het werk doorgebrachte tijd. Dit omvat ook ongevallen in het wegverkeer tijdens het werk. Ongevallen tijdens het woon-werkverkeer vallen buiten de definitie. De antwoordcategorieën bij de vraag naar de duur van het verzuim maken een operationalisatie van de Eurostat-definitie van ongevallen mogelijk (Eurostat, 2001). De vraag over waar of door wie een eventuele behandeling is uitgevoerd, betreft een bewerking van een vraag uit het OBiN-onderzoek (Ongevallen en Bewegen in Nederland) van Consument en Veiligheid (Vriend e.a., 2005). De vraag over het ontstaansmechanisme is gebaseerd op de ESAO-classificatie² van Eurostat (2001) en een vraag uit OBiN.

2.2.9 Arbo-maatregelen

De mate waarin werknemers het wenselijk achten dat hun werkgever maatregelen treft wordt nagevraagd ten aanzien van tien arbo-risico's. Deze vragen zijn in 2003 nieuw geformuleerd ten behoeve van de NEA. Er is gekozen om die arbo-risico's op te nemen, waarvan het ministerie van SZW aangaf dat zij op dat moment de meeste beleidsrelevantie hadden. In 2008 is besloten de vraagstelling iets aan te passen zodat deze eenduidiger geïnterpreteerd zal worden. Tevens is het aantal antwoordcategorieën uitgebreid van drie naar vier. Hierdoor wordt niet alleen inzicht verkregen in de vraag of maatregelen zijn genomen, maar ook in de vraag of maatregelen wenselijk zijn.

2.2.10 Bedrijfsveiligheid

Met een vijftal vragen wordt een beeld verkregen van de veiligheidscultuur binnen bedrijven. De eerste vier vragen waren opgenomen in NEA's 2005 en 2006 en zijn ontleend (vertaald en ingekort) aan Zohar & Luria (2005). De vijfde vraag, over het houden aan regels over veilig werken is in 2008 opgesteld ten bate van de NEA.

2.2.11 Uw gezondheid

Om de effecten van werk op gezondheid te kunnen vaststellen zijn diverse gezondheidsindicatoren opgenomen. Deze indicatoren zijn:

- algemene gezondheidstoestand;
- lichaamslengte en -gewicht;
- klachten aan het bewegingsapparaat;
- burnout.

² Europese Statistiek van Arbeidsongevallen

De algemene gezondheidstoestand van werknemers wordt in kaart gebracht met één vraag. Deze vraag is ontleend aan POLS van het CBS en is ook gebruikt in de TAS.

De eerste vier vragen naar klachten aan het bewegingsapparaat geven inzicht in het voorkomen van RSI-gerelateerde gezondheidsklachten in de voorafgaande 12 maanden. Deze vragen zijn afkomstig uit TAS en gebaseerd op werk van Blatter (2000). In 2008 zijn hier vragen naar klachten aan de rug en aan heupen/benen/knieën/voeten aan toegevoegd.

Burnout, oftewel emotionele uitputting door het werk, wordt gemeten met vijf vragen die zijn overgenomen uit POLS. De vragen uit POLS zijn een bewerking van items uit de Utrechtse Burnout Schaal (de UBOS van Schaufeli & van Dierendonck, 2000).

Vragen naar lengte en gewicht, en de vraag naar de mogelijkheid om een bedrijfsarts te raadplegen zijn in 2008 nieuw geformuleerd voor de NEA.

2.2.12 Uw leefstijl

Deze module omvat vijf vragen. De eerste twee vragen betreft het aantal dagen per week waarop ten minste 30 minuten per dag bewogen wordt op ten minste matige intensiteit. De eerste vraag betreft zowel het bewegen tijdens vrije tijd als tijdens werktijd en kan gebruikt worden om te bepalen welke werknemers aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen voldoen (Kemper e.a., 2000).³ De tweede vraag gaat uitsluitend over het bewegen tijdens werktijd. De vragen zijn afgeleid van de Monitor Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN). Vervolgens worden in deze module nog vragen gesteld over het gebruik van een ontbijt op dagen waarop wordt gewerkt, over het gebruik van alcohol en over roken. Deze vragen zijn in 2008 nieuw geformuleerd voor de NEA.

2.2.13 Ziekteverzuim

Met een viertal vragen wordt het verzuimverleden van de werknemer in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête nagegaan. Voorafgaand aan deze vragen geven we een definitie van verzuim. In de eerste plaats gaan we na of er sprake was van verzuim. Indien sprake was van verzuim worden ook vragen gesteld naar het aantal keren verzuim (de verzuimfrequentie) en totale verzuimduur (in werkdagen). De vragen zijn een bewerking van vragen uit de TAS en de Monitor Arboconvenanten. Aansluitend wordt gevraagd of men naar aanleiding van het verzuim contact heeft gehad met een medewerker van de arbodienst of een andere organisatie voor verzuimbegeleiding. Deze vraag is in 2003 opgesteld ten behoeve van de NEA.

2.2.14 De laatste keer dat u heeft verzuimd

Vijf vragen zijn opgenomen over het laatste verzuimgeval van werknemers. Dit laatste verzuimgeval kan eventueel langer dan 12 maanden geleden zijn, zodat ook een

3 Iemand voldoet aan de Norm Gezond Bewegen indien minimaal 5 dagen per week minimaal 30 minuten per dag ten minste matig inspannende lichamelijke activiteit wordt verricht.

antwoord gegeven kan worden door werknemers die niet in de afgelopen 12 maanden, maar wel daarvoor hebben verzuimd. Als eerste vragen we naar de soort klachten waarmee men de laatste keer heeft verzuimd. Vervolgens gaan we na wat de duur van het verzuim was, of de klachten aan werk gerelateerd waren, welke aspecten van het werk hebben bijgedragen aan het ontstaan van de klachten en of verzuimcontrole heeft plaatsgevonden. De vraag naar de duur van het laatste verzuim is door TNO opgesteld in 2003. De andere vier vragen over het laatste verzuimgeval zijn een bewerking van vragen uit het onderdeel 'verzuimgegevens' van de module 'Verzuim' (Zwart e.a., 2002) van de Monitor Arboconvenanten.

2.2.15 Chronische ziekte of aandoening

In deze module wordt ten eerste gevraagd of werknemers één of meer van de genoemde langdurige ziekten, aandoeningen of handicaps hebben. Ten tweede gaan we na of men door deze gezondheidsproblemen belemmerd wordt bij het uitvoeren van het werk. Vervolgens wordt gevraagd waardoor de ziekte of aandoening is veroorzaakt. Ten slotte wordt de vraag gesteld in hoeverre aanpassingen zijn verricht. Hierbij wordt de respondenten ook gevraagd aan te geven of aanpassingen nodig zijn, en of aanpassingen voldoende werken indien ze zijn verricht. Deze laatste vraag is aangepast in de NEA 2008 en is gebaseerd op twee vragen die in vorige NEA's waren opgenomen. Om twee redenen is tot de nieuwe vraagstelling is besloten. Ten eerste, in vorige NEA's werd gevraagd welke aanpassingen in de afgelopen 12 maanden zijn verricht, en welke (verdere) aanpassingen nodig zijn. Het leverde daarmee geen inzicht in aanpassingen die meer dan 12 maanden daarvoor waren ingevoerd terwijl ook de wat langer geleden ingevoerde maatregelen relevant kunnen zijn. Ten tweede, indien een respondent in een vorige NEA aangaf dat geen aanpassingen nodig waren, dan werd het niet duidelijk of dat was omdat het probleem überhaupt niet speelde of dat het was omdat er reeds voldoende maatregelen waren getroffen. Dit probleem is opgelost met de 2008-variant, waardoor de vraag eenduidiger geïnterpreteerd zal worden. De vragen uit deze module zijn afgeleid van de module 'Arbeidsgehandicapten' van de EBB.

2.2.16 Functioneren en inzetbaarheid

Deze module bestaat uit twee vragen. Ten eerste wordt de vraag gesteld naar de eigen werkprestatie in vergelijking met die van andere werknemers met dezelfde soort functie. Hierbij wordt gevraagd een inschatting te maken van het oordeel van de leidinggevende over deze relatieve werkprestatie. Deze vraag is een aangepaste versie van een vraag die is opgenomen in de Health and Work Performance Questionnaire (HPQ), die is ontwikkeld door de World Health Organization (Kessler et al., 2003). Ten tweede wordt een vraag gesteld over 'employability', in concreto, over de inzetbaarheid binnen het bedrijf in vergelijking met collega's. Deze vraag is ontleend aan Verboon e.a. (1999) en is tevens in de TAS gebruikt.

2.2.17 Arbeidsvoorwaarden

In de module 'Arbeidsvoorwaarden' wordt allereerst de vraag gesteld naar het belang van een elftal aspecten van een baan. Vervolgens wordt gevraagd aan te geven wat de tevredenheid met deze elf aspecten is in de huidige baan. Deze vragen naar belang en tevredenheid zijn in 2008 nieuw geformuleerd voor de NEA en vervangen de omvangrijke vragen over arbeidsvoorwaarden uit 2007. Ook worden in deze module vragen gesteld naar de aanwezigheid van een vorm van personeelsvertegenwoordiging in het bedrijf en naar de aanwezigheid van een CAO in het bedrijf. Deze twee vragen zijn gebaseerd op de Monitor Arbeidsvoorwaarden en arbeidsverhoudingen op ondernemingsniveau (AVON).

2.2.18 Opleiding en ontwikkeling

Deze module richt zich op de 'employability' van werknemers en omvat twee vragen over opleiding, twee vragen over functieverandering, en één vraag over promotie. Bij alle vijf vragen wordt de voorafgaande twee jaar als referentieperiode genomen. Over opleiding worden de vragen gesteld of aan een interne cursus is deelgenomen, en of een externe cursus door de werkgever is betaald. Over functieverandering worden de vragen gesteld of van functie is veranderd, en of de functie is uitgebreid. Ten slotte wordt de vraag gesteld of promotie is gemaakt. De vragen uit deze module zijn afkomstig uit de TAS en zijn oorspronkelijk ontleend aan Verboon e.a. (1999).

2.2.19 Werk en thuis

De module 'Werk en thuis' betreft een tweetal vragen over de wederzijdse beïnvloeding van de werk- en thuissituatie. Respectievelijk komt thuis-werk interferentie en werk-thuis interferentie aan bod. Beide items zijn ontleend aan de TAS, maar zijn oorspronkelijk opgesteld door Fox en Dwyer (1999).

2.2.20 Uw verdere loopbaan

Ten aanzien van de verdere loopbaan zijn vragen over de volgende onderwerpen opgenomen:

- werkzekerheid;
- vertrekvens;
- doorwerken tot en na het 65e jaar.

Over werkzekerheid zijn twee vragen opgenomen naar het risico om de huidige baan te verliezen en naar de bezorgdheid over het behoud van de huidige baan. Over verloopgeneigdheid zijn drie vragen in de NEA opgenomen. De eerste twee hebben het afgelopen jaar als referentieperiode en gaan na of de werknemer heeft nagedacht, respectievelijk, iets heeft ondernomen om ander werk te zoeken dan het werk bij de huidige werkgever. De laatste vraag betreft een specifieke tevredenheidsvraag, namelijk naar de wenselijkheid om over vijf jaar nog bij hetzelfde bedrijf te werken. De vragen over werkzekerheid en vertrekvens zijn afkomstig uit TAS. De vragen over werkzekerheid en de eerste twee vragen over vertrekvens zijn oorspronkelijk

ontleend aan Goudswaard e.a. (1998). De vraag over de wenselijkheid om over vijf jaar nog bij hetzelfde bedrijf te werken is oorspronkelijk ontleend aan de Vragenlijst Arbeid en Gezondheid (Gründemann, e.a. 1993).

Vier vragen worden gesteld over doorwerken tot en na de pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar. In de eerste plaats gaan we na of werknemers willen blijven werken tot hun 65e jaar. Vervolgens wordt gevraagd of men ook denkt in staat te zullen zijn om het werk voort te zetten tot die leeftijd, en of eventuele aanpassingen in het werk er toe zouden kunnen bijdragen dat men langer werkzaam blijft. Deze drie vragen over doorwerken tot het 65e jaar zijn in 2003 opgesteld door TNO, ten behoeve van de NEA. Ten slotte wordt de vraag gesteld of werknemers willen blijven werken na hun 65e jaar. Deze vraag is in 2008 nieuw geformuleerd voor de NEA.

2.2.21 Tevredenheid

Het laatste onderdeel van de NEA betreft tevredenheid met arbeidsomstandigheden en met het werk in het algemeen. Het gaat hierbij om een totaaloordeel over alle aspecten van arbeidsomstandigheden, respectievelijk, van het werk. Beide vragen zijn door TNO opgesteld ten behoeve van de NEA.

Tabel 2.1 Overzicht onderwerpen NEA 2008

MODULE (aantal items)	ITEMS (aantal)	HERKOMST
01 Persoonsgegevens (7)	Geslacht (1)	NEA
	Geboortjaar (1)	TAS
	Opleiding (1)	MA ^a
	Samenstelling huishouden (1)	TAS ^a
	Uren huishouden (1)	TAS
	Aantal betaalde banen (1)	TAS ^a
	Partner betaalde baan (1)	TAS
	Provincie	TAS ^a
	Stedelijkheid	Uit CBS-registraties (zie par. 2.3)
	Herkomst	Uit CBS-registraties (zie par. 2.3)
02 Uw dienstverband (17)	Generatie	Uit CBS-registraties (zie par. 2.3)
	Aard dienstverband (1)	TAS ^a
	Omvang dienstverband (1)	MA ^a
	Gewenste omvang dienstverband (1)	TAS
	Dagen werk in de week (1)	MA ^a
	Afwijkende werktijden (3)	POLS ^a
	Overwerk (1)	MA ^a
	Overwerken per week (1)	MA ^a
	Tijd besteed aan pauze (1)	NEA
	Tijd besteed aan woon-werkverkeer (1)	TAS ^a
	Thuiswerken per week (1)	TAS ^a
	Duur bij huidige werkgever (1)	TAS ^a
	Duur in huidige functie (1)	TAS ^a
	Bedrijfsgrootte (1)	MA ^a
	Leidinggeven (1)	TAS ^a
	Veranderingen in het bedrijf (1)	OSA-vraagpanel 2005-2006 ^a
03 Uw Beroep (1)	Beroepsgroep (1)	TAS ^a
04 Uw Bedrijf (2)	Bedrijfstak (SBI)	Uit CBS-registraties (zie par. 2.3)
	Soort bedrijf (1)	NEA ^b
	Bedrijfstak (1)	TAS ^a

MODULE (aantal items)	ITEMS (aantal)	HERKOMST
05 Uw werkomstandigheden (32)	Gevaarlijk werk (2)	POLS (vraag 1); NEA (vraag 2)
	Kracht zetten (1)	POLS/EBB
	Trillingen (1)	EBB
	Ongemakkelijke werkhouding (1)	EBB ^a
	Herhalende bewegingen (1)	EBB ^a
	Geluid (1)	POLS/EBB
	Gebruik gehoorbeschermers (1)	POLS/EBB ^a
	Gevaarlijke stoffen (3)	NEA
	Besmettelijke personen, dieren of materiaal (1)	Arbeidsinspectie: Arbomonitor 2002 ^{a, d}
	Autonomie (5)	POLS/EBB ^c
06 Klanten en collega's (28)	Werktempo en tijdsdruk (6)	POLS/EBB (vraag 1-2); TAS (vraag 3-6)
	Emotionele belasting (3)	TAS
	Cognitieve belasting (3)	TAS
	Ontwikkelingsmogelijkheden/gevarieerd werk (3)	TAS
	Contacten (4)	NEA
	Sociale steun door leidinggevende (4)	TAS ^a
	Sociale steun door collega's (4)	TAS
	Conflict (3)	NEA
	Ongewenst gedrag (8)	TAS
	Discriminatie (5)	POLS (vraag 1-2); NEA (vraag 3-5)
07 Computergebruik (2)	Beeldschermwerk (1)	MA
	Telewerk (1)	TAS
08 Arbeidsongevallen (6)	Arbeidsongeval (6)	EBB ^a (vraag 1-4); OBIN ^a (vraag 5-6)
09 Arbo-maatregelen (10)	Benodigde Arbo-maatregelen (10)	NEA ^c
10 Bedrijfsveiligheid (5)	Bedrijfsveiligheid (5)	NEA (vraag 1-4); NEA ^e (vraag 5)
11 Uw gezondheid (15)	Algemene gezondheidstoestand (1)	POLS/TAS
	Klachten bewegingsapparaat (6)	TAS (vraag 1-4); NEA (vraag 5-6) ^e
	Burnout (5)	POLS
	Lengte en gewicht (2)	NEA ^e
	Mogelijkheid raadplegen bedrijfsarts (1)	NEA ^e

MODULE (aantal items)	ITEMS (aantal)	HERKOMST
12 Uw leefstijl (5)	Bewegen (2)	OBIN ^{a, e}
	Ontbijt (1)	NEA ^e
	Alcoholgebruik (1)	NEA ^e
	Roken (1)	NEA ^e
13 Ziekteverzuim (4)	Ziekteverzuim (3)	NEA
	Contact arbeidsinst./verzuimbegeleiding (1)	NEA
14 Laatste verzuimgeval (5)	Laatste verzuimgeval (5)	MA ^a (vraag 1); NEA (vraag 2); MA (vraag 3); MA ^a (vraag 4-5)
15 Chronische ziekte of aandoening (10)	Chronische aandoening (10)	EBB ^a (vraag 1-3); EBB ^{a, c} (vraag 4-10)
16 Functioneren en inzetbaarheid (2)	Werkprestatie volgens leidinggevende (1)	HPQ ^a
	Inzetbaarheid (1)	TAS
	Belang baanaspecten (11)	NEA ^e
	Tevredenheid met baanaspecten (11)	NEA ^e
17 Arbeidsvoorwaarden (24)	Aanwezigheid PVT (1)	Avon
	Aanwezigheid CAO (1)	Avon
	Opleiding (2)	TAS
	Functioneverandering (2)	TAS
18 Opleiding en ontwikkeling (5)	Promotie (1)	TAS
	Werk-thuisrelatie (2)	TAS
	Werkzekerheid (2)	TAS
20 Uw verdere loopbaan (9)	Verbrekings (3)	TAS
	Doorwerken tot en na 65 ^e (4)	NEA (vraag 1-3); NEA ^e (vraag 4)
	Tevredenheid arbeidsomstandigheden (1)	NEA
21 Tevredenheid (2)	Tevredenheid werk (1)	TAS
TOTAAL	193 vragen	

a: aangepast t.o.v. originele vraagstelling;

b: open vraag, gecodeerd (SBI'93 versie 2004, 5 digit-niveau);

c: vraagstelling gewijzigd t.o.v. NEA 2007;

d: vraagstelling niet in NEA 2007, gewijzigd t.o.v. NEA 2006;

e: nieuw in NEA 2008.

NEA: Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden;

TAS: TNO Arbeidssituatie Survey;

MA: Monitor Arboconvenanten;

POLS: Permanent Onderzoek Leefsituatie;

EBB: Enquête Beroepsbevolking;

OBIN: Monitor Ongevallen en Beweging in Nederland;

Avon: Monitor Arbeidsvoorwaarden en arbeidsverhoudingen op ondernemingsniveau.

2.3 Verrijking van de NEA met registerdata

Doordat het CBS bij de steekproeftrekking aan iedere respondent een uniek volgnummer toekent is het mogelijk om in een later stadium gegevens over deze respondenten uit andere CBS-registraties te koppelen aan data uit de NEA. Het databestand van de NEA wordt bij oplevering standaard verrijkt met enkele variabelen die bij de weging worden gebruikt (zie ook paragraaf 3.5). Deze informatie is afkomstig uit de Polisadministratie, het steekproefkader voor de NEA (zie paragraaf 3.1). Het gaat om 1) geslacht, 2) leeftijd, 3) bedrijfstak, 4) herkomst/generatie 5) regio/provincie en 6) stedelijkheid.

Na de verrijking zijn van elke respondent dus twee waarden over geslacht, leeftijd en bedrijfstak bekend. Ten eerste is bekend wat de respondent zelf in de vragenlijst heeft ingevuld, en ten tweede is de informatie uit de Polisadministratie bekend. De gegevens uit de enquête komen niet altijd overeen met die uit de Polisadministratie. Mogelijk hebben sommige mensen aan wie de vragenlijst was toegestuurd de vragenlijst door iemand anders laten invullen. Het is ook denkbaar dat respondenten per abuis een verkeerd antwoord hebben gegeven of vanuit privacyoverwegingen hun persoonsgegevens hebben gemanipuleerd. Het is ook mogelijk dat fouten zijn gemaakt bij het scannen van ingevulde vragenlijsten of dat er onjuistheden zitten in de Polisadministratie. In het geval van bedrijfstak zijn hiernaast drie specifieke oorzaken van een eventuele mismatch tussen de Polisadministratie en de NEA denkbaar. Ten eerste komt de informatie uit de Polisadministratie met een vertraging beschikbaar. De peildatum voor de NEA 2008 ligt in 2006 (eind september). Er vindt dus mismatch tussen de enquête en informatie uit de Polisadministratie plaats wanneer een werknemer na die tijd van bedrijfstak is gewisseld. Ten tweede wordt in de Polisadministratie de (primaire) bedrijfstak van een werknemer bepaald op basis van de grootste loonsom, terwijl in de enquête wordt gevraagd de vragen in te vullen voor de baan waaraan de meeste uren gespendeerd worden. Wanneer een persoon meer dienstverbanden heeft kan het voorkomen dat de baan met de meeste uren niet de baan is waarin ook het meeste verdiend wordt. Ten derde wordt bedrijfstak in de enquête in kaart gebracht middels een open vraag, die vervolgens gecodeerd wordt door professionele codeurs. Bij deze codering kan uiteraard misclassificatie optreden. Hieronder staat beschreven welke keuzes zijn gemaakt in het geval van een mismatch tussen de enquêtegegevens en informatie uit de Polisadministratie.

Keuze van leeftijd & geslacht

Wanneer de zelfgerapporteerde leeftijd van de respondent gelijk is aan de leeftijd die uit de Polisadministratie bekend is (het merendeel van de gevallen, 74%), wanneer deze leeftijden één jaar van elkaar verschillen (23%), of wanneer de leeftijd van de respondent onbekend is (1%), dan is in het definitieve NEA-bestand gekozen voor de leeftijd én het geslacht uit de Polisadministratie.

Indien de leeftijd van de respondent twee jaar of meer afwijkt van de leeftijd in de Polisadministratie, is de vragenlijst waarschijnlijk door iemand anders ingevuld, en

is gekozen voor de leeftijd en het geslacht dat de respondent zelf heeft opgegeven. Dit is het geval bij 452 respondenten (2% procent).

Keuze van bedrijfstak

Wat bedrijfstak betreft, is gekozen voor de bedrijfstak die uit de Polisadministratie bekend is indien de respondent had aangegeven reeds langer dan 2 jaar in dienst te zijn bij de huidige werkgever. Dit betreft 16.622 respondenten (75%). Voor de overige respondenten (5.403) is in principe uitgegaan van de bedrijfstak welke afkomstig is uit het responsbestand. Van 565 van deze respondenten is echter geen zelfrapportage van bedrijfstak verkregen. Voor hen is de bedrijfstak uit de Polisadministratie gekozen. Van de overige 4.838 respondenten is de bedrijfstak gekozen welke afkomstig is van het responsbestand.

3. Dataverzameling

3.1 Steekproeftrekking door CBS

3.1.1 Doelpopulatie

De doelpopulatie van de NEA 2008 zijn werkzame personen, exclusief zelfstandigen. Feitelijk gaat het om alle personen van 15 tot en met 64 jaar die, op het moment van uitvoering van de NEA 2008 (in november en december 2008), betaald werk verrichten in loondienst. Tot de doelpopulatie behoren echter ook personen die in november en december 2008 een dienstverband in Nederland hadden, maar op dat moment geen arbeidsprestaties leverden, wegens ziekte, zwangerschapsverlof, zorgverlof of een andere tijdelijke loopbaanonderbreking.

3.1.2 Steekproefkader

Het steekproefkader voor de NEA is een selectie uit de zogenoemde Polisadministratie van het CBS. De Polisadministratie is gebaseerd op gegevens afkomstig van de belastingdienst. Het bevat gegevens over alle banen van werknemers die verzekerd zijn voor de werknemersverzekeringen en voor wie loonbelasting verschuldigd is. Het gebruik van de Polisadministratie als steekproefkader heeft twee voordelen. Ten eerste kan met behulp van de Polisadministratie een gerichte steekproef van werknemers worden getrokken. Ten tweede biedt de Polisadministratie de mogelijkheid om de gegevens van de NEA aan te vullen met gegevens uit andere statistieken van het Sociaal Statistisch Bestand (SSB). In het SSB worden de binnen het CBS beschikbare registraties en enquêtes gekoppeld en op microniveau geïntegreerd.

Overgang van Banenbestand naar Polisadministratie

In 2008 is voor het eerst de Polisadministratie gebruikt als steekproefkader voor de NEA. Voorheen werd het banenbestand gebruikt. Door de overgang van het banenbestand naar Polisadministratie kan het steekproefkader in 2008 op enkele kenmerken verschillen van het steekproefkader voor de NEA's tot en met 2007 (zie paragraaf 4.3). Dit heeft te maken met het feit dat de Polisadministratie (afkomstig van de belastingdienst) en banenbestand (gebaseerd op 3 verschillende bronnen) op verschillende manieren tot stand zijn gekomen.

De productietijd van de Polisadministratie is nu nog relatief lang. De recentste Polisadministratie die beschikbaar was ten tijde van de start van het veldwerk is gebruikt als steekproefkader van de NEA 2008. De peildatum daarvan was 29 september 2006.

Een nadeel van het gebruik van een bestand met een peildatum in het verleden, is dat mensen die na deze peildatum zijn begonnen met werken in dit bestand ontbreken. Deze instroom tot de arbeidsmarkt bedraagt jaarlijks ongeveer 10 procent en bestaat voornamelijk uit jongeren die hun opleiding net hebben afgerond. Jongeren, die op

de peildatum naast hun studie een vakantie- of bijbaantje hadden, zijn overigens wél vertegenwoordigd in de Polisadministratie.

Anderzijds bevat de Polisadministratie personen die na oktober 2006 zijn uitgestroomd. Rond 6 procent van alle werknemers verlaat jaarlijks de arbeidsmarkt. Dit betreft ouderen die met (vervroegd) pensioen zijn gegaan en mensen die werkloos of arbeidsongeschikt zijn geworden. Ook personen die de overstap van werknemer naar zelfstandige hebben gemaakt en mensen die om een andere reden met werken zijn gestopt, behoren in 2008 niet meer tot de doelpopulatie van werknemers. De bestanden van de Polisadministratie zullen in de toekomst steeds sneller beschikbaar komen, waardoor deze nadelen minder van toepassing zullen zijn.

Ondanks deze beperkingen vormt de Polisadministratie van 2006 een redelijk goede afspiegeling van de populatie werknemers in 2008. De meeste werknemers van 2006 behoren twee jaar later nog tot de arbeidsmarkt. Omgekeerd geldt ook dat de meeste werknemers in 2008 twee jaar eerder ook al als werknemer te boek stonden. Ten slotte ontbreken goede alternatieve steekproefkaders.

Uit de Polisadministratie zijn alle werknemers tussen de 13 en 62 jaar geselecteerd. Bij aanvang van de veldwerkfase zijn deze personen dus minimaal 15 jaar en maximaal 64 jaar oud. Werknemers die tevens als zelfstandige werkzaam zijn komen ook in het steekproefkader terecht. Personen die uitsluitend als zelfstandige werkzaam zijn komen niet in het steekproefkader terecht.

De omvang van het steekproefkader (het bestand van 13 tot 62 jarige werknemers) betrof 6.834.170 personen. Aan het steekproefkader is een aantal achtergrondvariabelen toegevoegd uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Op basis van de leeftijd op de peildatum is de variabele leeftijdsklasse gemaakt. Van de indeling naar bedrijfsklasse, volgens de standaardbedrijfsindeling (SBI'93), zijn het sectienummer en de sectieletter vastgelegd. Werknemers die meer dan één baan hebben, zijn ingedeeld op basis van hun hoofdbaan. Dit is de baan op peildatum met het hoogste jaarloon. Verder is het COROP-gebied (een regionale indeling in 40 gebieden) afgeleid uit de gemeentecode en is aan iedere persoon in het steekproefkader een random getal toegekend. Dit random getal maakt het mogelijk om een aselechte steekproef te trekken.

3.1.3 Steekproefomvang

Het gewenste aantal respondenten van de NEA 2008 bedroeg circa 25.000. In 2007 bedroeg de respons 32,8%. Op basis hiervan verwachtten we dat in 2008 de respons tussen de 30% en de 35% zou liggen. De bruto steekproefomvang zou, gezien deze verwachting, grofweg tussen de 71.500 en de 83.500 moeten liggen. Om te compenseren voor eventuele ruis in de steekproeftrekking werd de uiteindelijke bruto steekproefomvang, net als in 2007, vastgesteld op 80.000.

Het is algemeen bekend dat het responspercentage onder jongeren en niet-westerse allochtonen lager ligt dan bij anderen. Om te zorgen dat er toch voldoende jongeren en niet-westerse allochtonen aan het onderzoek meedoen, is de trekkingskans van

deze twee groepen met 50 procent verhoogd. Jongeren en niet-westerse allochtonen zijn dus oververtegenwoordigd in de steekproef van 80.000 personen.

3.1.4 *Steekproeftrekking*

De steekproef is in principe als een zelfwegende steekproef getrokken. Dat wil zeggen dat met gelijke kansen getrokken is. Alleen voor jongeren en niet-westerse allochtonen is de trekkingskans met een factor anderhalf vergroot.

Aangezien het steekproefkader is gesorteerd op geslacht, leeftijdsklasse, bedrijfsklasse en COROP-gebied (regio), is de steekproef min of meer evenredig verdeeld over deze categorieën. Zo zal het aandeel mannen in de steekproef vergelijkbaar zijn met het aandeel mannen in het steekproefkader.

De afgesproken steekproefomvang van 80.000 werknemers is met 5 procent verhoogd om te compenseren voor uitval als gevolg van sterfte en andere oorzaken, waardoor gemeenten geen namen en adressen konden leveren. In totaal zijn er 84.072 personen getrokken.

Aan elke persoon die in de Polisadministratie is opgenomen, is een koppelnummer toegekend: een zogenaamd RIN-nummer. Hiermee is het mogelijk andere gegevens waarover het CBS beschikt, aan een persoon te koppelen. Eén van de gegevens is het A-nummer dat gemeentes gebruiken bij hun administratie. Via de gemeentelijke basisadministratie (GBA) zijn de namen en adressen van de getrokken personen opgevraagd. Hierbij is het A-nummer en het gemeentenummer gebruikt. Voor de steekproeftrekking van de NEA 2008 (in september 2008) beschikte het CBS over een recente versie van het GBA, waardoor van de meeste getrokken personen de naam en het adres konden worden achterhaald. Personen, die aan hun gemeente hadden gevraagd om hun adres niet aan derden door te leveren, zijn uit de steekproef verwijderd. De steekproef werd vervolgens aselekt uitgedund tot een steekproefomvang van 80.000 personen.

In tabel 3.1 staat een overzicht van de gegevens die van iedere persoon bij de steekproeftrekking zijn vastgelegd.

Tabel 3.1 Vastgelegde gegevens bij steekproeftrekking CBS

KENMERK
Uit Polisadministratie Bedrijfsklasse volgens de standaardbedrijfsindeling (SBI) Loon
Uit GBA Geslacht Leeftijd op peildatum Gemeentecode Herkomst Herkomst generatie
Variabelen die later zijn toegevoegd of afgeleid Sectienummer bedrijfsklasse (SBI) Sectieletter bedrijfsklasse (SBI) COROP-gebied Leeftijdsklasse, op basis van leeftijd op peildatum Random getal, nodig voor de steekproeftrekking RIN-persoon (koppelnummer)

3.2 Veldwerk

3.2.1 Wijze van dataverzameling

Bij de NEA wordt gebruik gemaakt van twee methoden van dataverzameling, namelijk de schriftelijke vragenlijst (Paper and Pencil Interviewing, PAPI) en de webenquête (Computer Assisted Web Interviewing, CAWI). Bovendien bestaat de mogelijkheid tot telefonische afname. Dit is van toepassing op de personen die op eigen initiatief naar de helpdesk mailden en aangaven problemen te hebben met het invullen van de vragenlijst. Van deze mogelijkheid is echter geen gebruik gemaakt.

Alle personen uit de steekproef zijn door TNS NIPO schriftelijk benaderd op hun woonadres. Het adressenbestand van 80.000 personen is op 8 oktober 2008 door het CBS aan TNS NIPO geleverd. Iedere persoon uit het bestand ontving een vragenlijst met daarbij een folder waarin het onderzoek werd toegelicht en men werd uitgenodigd om deel te nemen (zie bijlage B). De ingevulde schriftelijke vragenlijst kon kosteloos worden teruggezonden naar TNS NIPO. Op de voor- en achterzijde van de vragenlijst stond een inlogcode vermeld, waarmee men de enquête via internet kon invullen.

3.2.2 Dataverwerking

Schriftelijke vragenlijsten zijn optisch ingelezen (gescand). Wanneer de scansoftware velden in de vragenlijsten niet herkende zijn de betreffende enquêtes ter controle bij een data-entry afdeling terechtgekomen. Voorafgaand aan het onderzoek zijn proefs-

cans uitgevoerd met vijf, als test ingevulde, vragenlijsten. Alle antwoorden waren goed ingelezen.

De gescande data zijn verwerkt tot een SPSS-bestand. Vervolgens is het internetbestand hieraan gekoppeld. De data zijn door TNS NIPO globaal opgeschoond. Deze opschoning bestond uit het verwijderen van dubbele cases en het verwijderen van cases die minder dan 125 items hadden ingevuld.

TNO heeft tien, random geselecteerde, schriftelijk ingevulde vragenlijsten vergeleken met het uiteindelijke databestand. Hierbij zijn geen systematische scanfouten gevonden. CBS heeft 34 respondenten uit het bestand verwijderd aangezien deze respondenten in de vragenlijst hadden aangegeven dat ze geen werknemer zijn. CBS heeft de data daarna verrijkt met gegevens uit de Polisadministratie en de gemeentelijke basisadministratie (GBA; zie paragraaf 2.3) en voorzien van weegfactoren (zie paragraaf 3.5). Vervolgens zijn door TNO enkele afgeleide variabelen toegevoegd. TNO en CBS hebben, onafhankelijk van elkaar, diverse plausibiliteitschecks uitgevoerd op het geanonimiseerde bestand. TNO heeft de bevindingen van alle controles verwerkt in een centraal opschoningsprogramma (in SPSS). Met behulp van dit programma is het databestand vrijgemaakt van inconsistenties.

3.2.3 Bescherming persoonsgegevens

De gegevens die uit de NEA voortvloeien, worden volstrekt vertrouwelijk behandeld door zowel TNO, CBS als TNS NIPO. Het onderzoek voldoet volledig aan de voorschriften uit de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

De dataverzameling vindt plaats door TNS NIPO. TNS NIPO ontvangt daartoe een adressenbestand van het CBS. Alle personen in het adressenbestand zijn door TNS NIPO voorzien van een unieke, random aangemaakte, code. Deze code is op de voor- en achterzijde van iedere vragenlijst geprint in de vorm van een inlogcode voor de webenquête en een barcode. Het werken met de code dient drie doelen. Ten eerste is de code nodig om de beloning te kunnen versturen (zie paragraaf 3.2.4). Zonder code is de link tussen de adressen en ingevulde vragenlijsten immers niet te leggen. Ten tweede maakt de code het mogelijk om gerichte herinneringen te versturen. Zodoende hoeven niet alle personen uit het steekproefkader opnieuw benaderd te worden, maar alleen zij die de vragenlijst op een bepaald moment nog niet hebben geretourneerd. Ten slotte is de code nodig om respondenten in een later stadium aan het Sociaal Statistisch Bestand (zie www.cbs.nl) te kunnen koppelen. Na afronding van het veldwerk en de verzending van de beloningen aan de respondenten is het databestand, voorzien van volgnummer, via TNO, verzonden aan het CBS. Hierna is het adressenbestand door TNS NIPO vernietigd.

Na de ontvangst van het bestand zijn de enquêtegegevens door het CBS gescheiden van persoonsgegevens. Na de vernietiging van het adressenbestand kan uitsluitend het CBS de link leggen tussen de gegevens uit de enquête en andere informatiebronnen (Sociaal Statistisch Bestand). Dit gebeurt met behulp van een speciaal koppelnnummer (het zogenaamde RIN-nummer). Het CBS voert dergelijke koppelingen alleen

uit met goed beveiligde computersystemen waartoe onbevoegden geen toegang hebben. Naast het CBS beschikt alleen TNO over het databestand. Ook dit bestand is volledig geanonimiseerd. Via het Centrum voor Beleidsstatistiek van het CBS is het voor onderzoeksinstituten en universiteiten mogelijk om – onder voorwaarden – analyses uit te voeren op het geanonimiseerde NEA-bestand. De informatie die op basis van de NEA, al dan niet in combinatie met andere bronnen, naar buiten wordt gebracht is nooit herleidbaar naar individuele personen.

In de begeleidende folder bij de NEA (zie bijlage B) zijn potentiële respondenten uitgebreid geïnformeerd over de waarborging van hun privacy.

3.2.4 *Responsverhogende maatregelen*

De volgende maatregelen zijn getroffen om een zo hoog mogelijke respons te realiseren:

1. *Waarborging privacy*

Het onderzoek voldoet volledig aan de Wet bescherming persoonsgegevens (zie paragraaf 3.2.3). Er zijn diverse maatregelen getroffen om respondenten maximaal te beschermen tegen schendingen van de privacy. Via de begeleidende folder (bijlage B) zijn de respondenten hierover geïnformeerd.

2. *Lengte, inhoud en lay-out van de vragenlijst en informatiefolder*

Om de aantrekkelijkheid van het invullen zo groot mogelijk te maken, is veel aandacht besteed aan de inhoud en lay-out van de vragenlijst en folder. Een professioneel DTP-bureau ontwikkelde in 2005 een herkenbare NEA-huisstijl die ook in 2006, 2007 en 2008 is toegepast. Deze huisstijl is ook gebruikt voor de lay-out van de webenquête. De verwachte invultijd (circa 25 minuten) is op de begeleidende folder en in de vragenlijst vermeld.

Hiernaast zijn interviewtechnische controles uitgevoerd op de vragenlijst (zowel de schriftelijke als de internetvariant) en de folder door medewerkers van TNO, TNS NIPO en het CBS. Hierbij is gelet op duidelijkheid, begrijpelijkheid, formulering, spelling, grammatica, lay-out en volgorde van de vragen en antwoordcategorieën. Naar aanleiding van deze controles zijn nog enkele wijzigingen in de vragenlijst en begeleidende folder doorgevoerd.

De vragen in de enquête zijn helder en eenduidig geformuleerd en er is gebruik gemaakt van elkaar uitsluitende antwoordcategorieën. In de enquête komt slechts één open vraag voor. Het aantal doorverwijzingen is zoveel mogelijk beperkt.

3. *Mixed-mode aanpak*

Zoals reeds in paragraaf 3.2.1 is toegelicht, heeft iedere respondent de keuze uit een schriftelijke- en internetvariant van de enquête. Bovendien kon de enquête, indien noodzakelijk, telefonisch worden afgenomen. Het invullen van de webenquête kon,

indien gewenst, tussentijds worden afgesloten en op een later moment worden voortgezet.

4. Helpdesk

Gedurende de volledige periode van dataverzameling konden respondenten mailen naar het speciale mailadres nea@tns-nipo.com. In totaal zijn 130 e-mails binnengekomen en beantwoord. Er is ook een aantal vragen binnengekomen via de website van TNO. Een deel daarvan is direct door TNO beantwoord. De overige vragen zijn voor beantwoording doorgestuurd naar TNS NIPO.

Tevens was een internethelpdesk beschikbaar (zie bijlage E). Deze helpdesk bestond uit diverse webpagina's. Onder meer was er een pagina met informatie over privacy en anonimiteit, een pagina met informatie over de uitvoerders van de NEA en een pagina met antwoorden op veelgestelde vragen. Voor deze laatste pagina is gebruik gemaakt van veel voorkomende vragen in voorgaande NEA's.

5. Periode van aanschrijving

Het veldwerk is eind oktober gestart. Volgens het CBS is de respons in deze periode van het jaar doorgaans het hoogst.

6. Reminders

Er zijn op twee momenten gedurende de enquêteperiode reminders ingezet. Na 4 weken is de volledige vragenlijst als reminder gestuurd (met op de voorzijde aangegeven dat het een herinnering betreft), en na 7 weken is een schriftelijke reminder gestuurd in de vorm van een brief, voorzien van de inlogcode voor de webenquête. De reminders zijn alleen naar die personen verstuurd, waarvan op het moment van het drukken van de betreffende reminder nog geen respons was ontvangen. De herinneringsbrief is te vinden in bijlage C.

7. Beloning

Als tegemoetkoming voor deelname zijn 500 Staatsloten en 500 cadeaubonnen (Irischeques) ter waarde van € 25,- verloot. In de vragenlijst konden de deelnemers aangeven waar hun keuze naar uitging. In plaats van deelname aan de verloting konden de respondenten ook kiezen voor een goed doel. Voor iedere ingevulde vragenlijst werd in dat geval € 2,50 overgemaakt naar het goede doel van de keuze van de respondent. Er kon gekozen worden uit vier goede doelen, namelijk: KWF Kankerbestrijding, Amnesty International, War Child en Wereld Natuur Fonds. Op 19 december 2007 zijn 900 prijzen verloot, en op 6 januari 2008 zijn 100 prijzen verloot. De prijswinnaars hebben hun prijs thuisgestuurd gekregen en de winnende codes zijn op de website bekendgemaakt. De volgende bedragen zijn overgemaakt naar de goede doelen: KWF Kankerbestrijding: € 9.570,-, Amnesty International: € 1.802,50, War Child: € 4.460,-, en Wereld Natuur Fonds: € 2.820,-.

8. Terugkoppeling resultaten

Op de website www.tno.nl/nea wordt een overzicht gegeven van alle publicaties die zijn verschenen op basis van de NEA. Via de internethelpdesk en via de webenquête worden respondenten op het bestaan van deze site geattendeerd. In de informatiefolder wordt aangegeven dat de resultaten van de NEA 2008 vanaf mei 2009 publiekelijk worden gemaakt middels rapporten en persberichten.

3.3 Respons

3.3.1 Verzenddata

De beoogde netto respons van de NEA bedraagt 25.000 werknemers. Om deze respons te halen is een bruto steekproef van 80.000 personen getrokken (zie ook paragraaf 3.1.3). De 80.000 vragenlijsten voor deze personen zijn op 29 oktober 2008 uitgestuurd. Verzending van remindervragenlijsten en reminderbrieven vond plaats, respectievelijk, vier en zeven weken na de start van het veldwerk. De responsperiode is afgesloten op 13 januari.

3.3.2 Reminders

Op 26, 27, 28 november en 1 december zijn herinneringsvragenlijsten verstuurd aan in totaal 67.800 personen. Dit betrof nagenoeg alle personen van wie op dat moment nog geen reactie was ontvangen. Het plan was om 'slechts' 56.500 herinneringsvragenlijsten te versturen. In verband met de tegenvallende respons is besloten om het aantal herinneringsvragenlijsten te vergroten naar 67.800. Tevens is de inlevertermijn van de vragenlijst verlengd tot en met 14 december. Doordat nu alle personen die op dat moment nog niet gerespondeerd hadden een herinneringsvragenlijst hebben ontvangen is de effectiviteit van de extra verzending vragenlijsten niet te berekenen.

In verband met de nog steeds tegenvallende respons zijn tevens 40.000 herinneringsbrieven gedrukt en op 17, 18 en 19 december verstuurd. De inlevertermijn is verder verlengd tot en met 4 januari 2009. Op basis van de vergelijking van de respons van deze 40.000 personen met de respons van de overige 20.000 personen die op het moment van drukken van de brieven evenmin gerespondeerd hadden, maar geen reminder hebben ontvangen, wordt geschat dat deze reminder heeft geleid tot een netto responstoename van 380 schriftelijke en 809 internetrespondenten.

3.3.3 Responspercentage

Een overzicht van de totale respons is weergegeven in tabel 3.2 en figuur 3.1. In tabel 3.2 is te zien dat van de 80.000 personen die een uitnodiging tot deelname aan de enquête hebben ontvangen, 22.025 bruikbare vragenlijsten retour zijn ontvangen. Dit komt neer op een bruto respons van 27,5%.

Een deel van de aangeschreven personen behoorde echter niet tot het steekproefkader. Dit hangt onder meer samen met het feit dat de peildatum voor het steekproefkader (Polisadministratie) van de NEA 2008 in september 2006 ligt. Een aantal personen

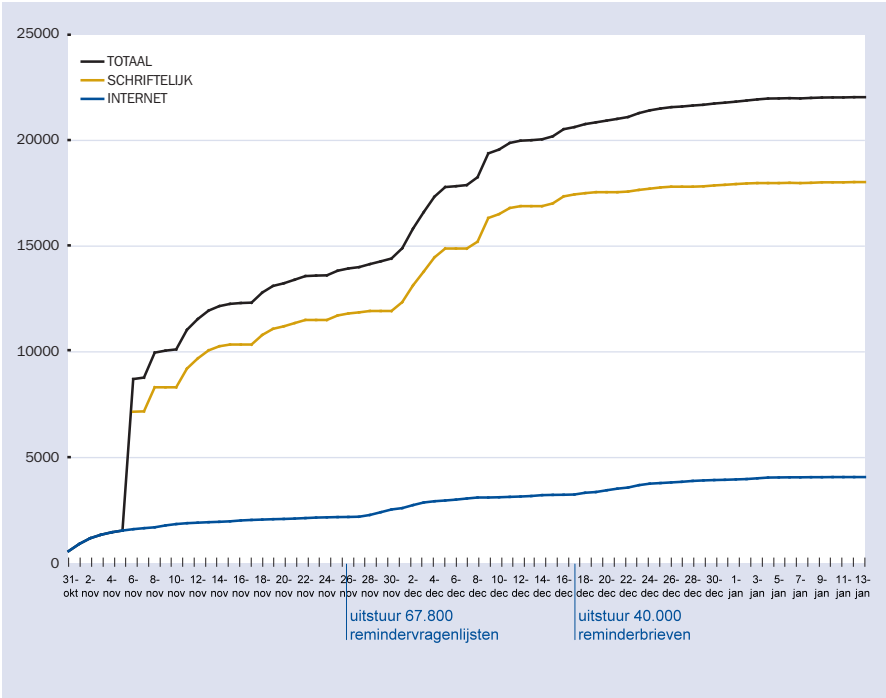
heeft na die datum het arbeidsproces verlaten of is (hoofdzakelijk) als zelfstandige gaan werken. Hoe groot de steekproefvervuiling is, wordt voor de non-respondenten geschat op basis van de telefonische non-responsenquête. Voor de respondenten wordt het bepaald op basis van het antwoord op de zesde vraag van de enquête, die luidt: "Heeft u momenteel een betaalde baan?". Indien deze vraag negatief wordt beantwoord behoort de betreffende respondent niet tot het steekproefkader. Op basis van de berekeningen onder respondenten en onder non-respondenten is de steekproefvervuiling geschat op 10,6%, waardoor de netto steekproef feitelijk bestond uit ongeveer 71.500 personen. Na correctie voor deze geschatte steekproefvervuiling komt de netto respons uit op 30,8%.

Het merendeel van de respondenten (81,7%) vulde de vragenlijst schriftelijk in, terwijl 18,3% de internetvariant verkoos. De redenen waarom de meeste respondenten voor de schriftelijke variant hebben gekozen, zijn niet bekend. Mogelijk ervaren de meeste werknemers het invullen van een schriftelijke vragenlijst als minder omslachtig. Een andere reden kan zijn dat men het ook makkelijker vindt om tussentijds te stoppen en later weer verder te gaan met de schriftelijke vragenlijst, dan met de webenquête.

Tabel 3.2 Responsoverzicht Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

	N	%
Bruto steekproef	80.000	100,0
Non-respons	55.808	69,8
Niet bruikbare respons:		
Te weinig ingevulde antwoorden (eis: >125)	1.915	
Dubbel	31	
Niet scanbaar	187	
Geen werknemer	34	
Totaal	2.167	2,7
Bruikbare respons:		
Schriftelijk	17.994	
Internet	4.031	
Totaal (responspercentage, bruto)	22.025	27,5
Steekproefvervuiling	8.500	10,6
RESPONSPERCENTAGE (netto, na correctie voor steekproefvervuiling)		30,8

Figuur 3.1 Responsverloop Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

3.4 Non-responsanalyse

3.4.1 Vergelijking respons met steekproefkader

Vormen de personen die aan de NEA hebben meegedaan een goede afspiegeling van het steekproefkader? Om deze vraag te beantwoorden, vergelijken we de verdeling van een aantal achtergrondkenmerken, zoals geslacht en leeftijd, tussen de respondenten van de NEA en het steekproefkader.

Tabel 3.3 toont de vergelijking tussen de verdeling van de geslachten bij de NEA-respons en de verdeling tussen mannen en vrouwen in de Polisadministratie. Deze tabel laat zien dat er in verhouding minder mannen en verhoudingsgewijs meer vrouwen aan de NEA hebben meegedaan, ten opzichte van de gehele populatie (de Polisadministratie).

Tabel 3.3: Samenstelling van de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie): geslacht

	NEA		POLISADMINISTRATIE		VERSCHIL
	N	%	N	%	%*
Mannen	10621	48	3714895	54	-6
Vrouwen	11404	52	3119275	46	6
Totaal mannen en vrouwen	22025	100	6834170	100	

* Procentpunten. Door afrondingsverschillen kunnen deze verschillen maximaal 1 procentpunt afwijken van het verschil tussen de eerdergenoemde percentages.

Vergelijking van de leeftijdscategorieën tussen de respons en het steekproefkader laat zien dat mannen tussen de 45 en de 54 jaar zijn oververtegenwoordigd in de respons (tabel 3.4). Het verschil bedraagt 5 procentpunten. Ook de mannen in de leeftijdscategorie tussen de 55 en de 64 jaar zijn met 4 procentpunten oververtegenwoordigd in de respons. Mannen in de leeftijdscategorie van 15 tot en met 44 jaar zijn in de NEA juist iets minder goed vertegenwoordigd dan in de Polisadministratie.

Net als bij mannen blijkt ook bij de vrouwen de leeftijdscategorie van 45 tot en met 64 jaar oververtegenwoordigd te zijn en de 15 tot 44 jarigen ondervertegenwoordigd. Het aandeel jongeren tussen de 15 en 24 jaar is ondervertegenwoordigd ondanks de 50 procent oversampling in de steekproef.

Tabel 3.4: Samenstelling van de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie): leeftijd naar geslacht

	NEA		POLISADMINISTRATIE		VERSCHIL
	N	%	N	%	%*
Mannen					
15-24 jaar	932	9	459427	12	-4
25-34 jaar	1818	17	767890	21	-4
35-44 jaar	2670	25	980071	26	-1
45-54 jaar	3106	29	913933	25	5
55-64 jaar	2095	20	593574	16	4
TOTAAL MANNEN	10621	100	3714895	100	
Vrouwen					
15-24 jaar	1471	13	448025	14	-1
25-34 jaar	2465	22	723000	23	-2
35-44 jaar	2954	26	831311	27	-1
45-54 jaar	3089	27	746215	24	3
55-64 jaar	1425	12	370724	12	1
TOTAAL VROUWEN	11404	100	3119275	100	

* Procentpunten. Door afrondingsverschillen kunnen deze verschillen maximaal 1 procentpunt afwijken van het verschil tussen de eerdergenoemde percentages.

Tabel 3.5 toont de samenstelling van de NEA en de Polisadministratie naar herkomst. Zowel bij de mannen als bij de vrouwen zijn de autochtonen oververtegenwoordigd. Ondanks de oversampling van niet-westerse allochtonen, zijn zij in de NEA iets ondervertegenwoordigd. Het aandeel westerse allochtonen is ook laag in vergelijking met het steekproefkader.

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Tabel 3.5: Samenstelling van de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie): herkomst naar geslacht

	NEA		POLISADMINISTRATIE		VERSCHIL
	N	%	N	%	%*
Mannen					
Autochtoon	9422	89	3102999	84	5
Westers allochtoon, 1e generatie	199	2	102102	3	-1
Westers allochtoon, 2e generatie	475	4	190537	5	-1
Niet Westers allochtoon, 1e generatie	394	4	239442	6	-3
Niet Westers allochtoon, 2e generatie	131	1	79815	2	-1
TOTAAL MANNEN	10621	100	3714895	100	
Vrouwen					
Autochtoon	9936	87	2596020	83	4
Westers allochtoon, 1e generatie	300	3	105545	3	-1
Westers allochtoon, 2e generatie	538	5	162873	5	-1
Niet Westers allochtoon, 1e generatie	434	4	176830	6	-2
Niet Westers allochtoon, 2e generatie	196	2	78007	3	-1
TOTAAL VROUWEN	11404	100	3119275	100	

* Procentpunten. Door afrondingsverschillen kunnen deze verschillen maximaal 1 procentpunt afwijken van het verschil tussen de eerdergenoemde percentages.

Bijlage F toont de samenstelling van de NEA en de Polisadministratie naar bedrijfstak, stedelijkheid en regio. De verdeling van de NEA naar opleiding wordt vergeleken met de verdeling in de Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2007, omdat de Polisadministratie geen informatie over opleiding bevat. Hieruit blijkt dat 1 op de 4 respondenten een hogere beroepsopleiding heeft genoten, terwijl volgens de EBB ongeveer 1 op de 5 werknemers een hogere beroepsopleiding heeft gehad. Mensen met een hogere beroepsopleiding zijn dus oververtegenwoordigd in de NEA ten opzichte van de EBB. Het aandeel werkenden met basisonderwijs in de NEA is ongeveer vergelijkbaar met het aandeel in de EBB. Ook het aandeel respondenten dat een wetenschappelijke opleiding heeft gevolgd is vergelijkbaar met de EBB. De overige opleidingsniveaus zijn in de NEA iets ondervertegenwoordigd ten opzichte van de EBB.

De samenstelling van de NEA naar bedrijfsklasse laat zien dat vrijwel alle bedrijfstakken goed vertegenwoordigd zijn (zie Bijlage F). Alleen werknemers in de reparatie van consumentenartikelen, de horeca en het verhuur van roerende goederen en zakelijke dienstverlening zijn in de NEA ondervertegenwoordigd. Respondenten werkzaam in het openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen, het onderwijs en de gezondheids- en welzijnszorg zijn juist oververtegenwoordigd in de NEA. Ook wat betreft stedelijkheid en regio vormt de NEA een goede afspiegeling van het steekproefkader.

3.4.2 *Redenen voor non-respons*

TNS NIPO heeft vanaf 9 januari tot en met 16 januari 2009 en op 28 januari 2009 een telefonische non-respons enquête uitgevoerd onder een willekeurig deel van de mensen die de vragenlijst niet hadden teruggestuurd. Het belprotocol voor de telefonisten van NIPOfoon, het callcenter van TNS NIPO, is te vinden in bijlage D. In totaal zijn er 674 mensen gebeld. Ze zijn gebeld om te vragen naar de reden waarom zij niet hebben deelgenomen aan de NEA. Tabel 3.6 toont de antwoorden die de ondervraagden gaven op de vraag waarom ze de vragenlijst niet hebben ingevuld. 521 (81%) van de 674 ondervraagden geeft aan de vragenlijst te hebben ontvangen. 48 mensen gaven aan de vragenlijst niet te hebben ontvangen (7%). 16% van de ondervraagden wist het niet. Van de 521 personen die aangaven dat ze de vragenlijst hebben ontvangen zeggen 21 personen dat ze de vragenlijst wel hebben ingevuld en opgestuurd of dat ze de vragenlijst op internet hebben ingevuld. De 500 resterende ondervraagden behoren tot de non-respons. De redenen van deze non-respondenten, waarom ze de vragenlijst niet hebben ingevuld, zijn als volgt verdeeld:

Tabel 3.6 Kunt u aangeven waarom u de vragenlijst niet heeft ingevuld?

	AANTAL	%
Heeft de vragenlijst niet ingevuld, want:		
- niet werkzaam: (pre)pensioen/VUT	17	3,4
- niet werkzaam: schoolgaand	17	3,4
- niet werkzaam: WAO	3	0,6
- niet werkzaam: WW	4	0,8
- werkzaam als zelfstandige	9	1,8
- niet werkzaam, anders	8	1,6
- vult niet in: geen interesse	134	26,8
- geen tijd/te druk	162	32,3
- vragenlijst onduidelijk	0	0,0
- anders, namelijk	133	26,6
- weet niet/geen opgave	13	2,6
- weigering/overig	0	0,0
TOTAAL	500	100

Cursief in tabel 3.6 staan de personen die onterecht in de NEA steekproef zaten. Dit zijn in totaal 58 mensen van de 500 non-respondenten. Dit is de 'steekproefvervuiling' van de Polisadministratie onder non-respondenten. De totale steekproefvervuiling onder respondenten en non-respondenten samen was in 2008 rond de 11%. Het aantal mensen dat onterecht in de steekproef van de NEA 2008 zat is daarmee kleiner dan vorig jaar (13%), maar iets groter dan in 2005 en 2006 (beiden 10%). Hieruit kan geconcludeerd worden dat de overgang van het steekproefkader van Banenbestand naar Polisadministratie niet of nauwelijks een effect heeft gehad op de totale steekproefvervuiling.

3.5 Weging

Verschillen in de responsgeneigdheid tussen mannen en vrouwen, tussen leeftijdscategorieën en andere factoren kunnen leiden tot vertekening van de bevindingen. Om de vertekening of selectiviteit van de respons tot een minimum te beperken, wordt de respons gewogen. Zo blijkt de responsgeneigdheid bij mannen lager te zijn dan bij vrouwen. In dat geval krijgen mannen een hoger gewicht toegekend en vrouwen een lager gewicht. Bij de steekproeftrekking werd al rekening gehouden met een lagere respons onder jongeren en onder niet-westerse allochtonen en werd de steekproef-fractie voor deze bevolkingsgroepen verhoogd.

Het toepassen van gewichten wordt opgenomen genoemd als de gewichten optellen tot de populatieomvang. Bij analyses wordt ook vaak gewerkt met gewichten die

zodanig genormeerd zijn dat er gemiddeld 1 uitkomt. In dit geval komt de som van de gewichten overeen met het aantal respondenten.

Voor de NEA 2008 is nagenoeg dezelfde weging toegepast als voor de NEA 2007. De volgende paragraaf beschrijft kort de toegepaste methode voor het bepalen van gewichten. De publicatie Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2005 (van den Bossche et al., 2006) bevat een uitgebreidere beschrijving van de weging.

3.5.1 *Het bepalen van de ophooggewichten*

Bij de NEA is er met ongelijke kansen getrokken én is er sprake van responsverschillen. Hierdoor zal de samenstelling van de steekproef (en daarmee ook de respons) verschillen van de samenstelling van de populatie. De basistechniek die dit kan verhelpen, is poststratificatie. Bij poststratificatie wordt de populatie opgesplitst in strata, bijvoorbeeld leeftijdscategorieën. Aan elke persoon binnen een stratum wordt een gewicht toegekend, zodanig dat de som van de gewichten binnen het stratum gelijk is aan het populatietotaal binnen hetzelfde stratum. Bij de NEA worden een aantal stratificaties achtereenvolgens toegepast. Eerst wordt voor elke respondent het gewicht voor het eerste stratum, bijvoorbeeld hoogopgeleide mannen tussen 25 en 35 jaar geschat. Vervolgens wordt voor het volgende stratum, bijvoorbeeld werknemers in de horeca, een gewicht geschat, waarbij rekening wordt gehouden met het gewicht dat is geschat voor het eerste stratum. De gewichten van het eerste stratum worden indien nodig aangepast zodat het populatietotaal voor het tweede stratum klopt. Deze procedure wordt herhaald totdat alle stratificaties zijn doorlopen. Dit is het einde van de eerste iteratieslag. Nadat alle gewichten voor alle strata zijn geschat is het mogelijk dat de gewichten voor de eerdere strata niet meer kloppen. De gewichten van de eerdere strata zijn namelijk aangepast aan de gewichten van de volgende strata. Daarom begint vervolgens een tweede iteratieslag waarbij weer alle stratificaties worden doorlopen. Dit proces loopt door, totdat iedere respondent een gewicht heeft dat voor alle strata de juiste waarde heeft. De geschatte stratumtotalen voor alle stratificaties komen dan overeen met de vooraf vastgestelde populatietotalen. Deze methode staat bekend onder de naam IPF (Iteratieve Proportionele Fitting) en RR-estimation (Ranking Ratio estimation). Deze methode is toegepast met behulp van het weegprogramma BASCULA, een onderdeel van BLAISE, dat is ontwikkeld door het CBS.

3.5.2 *De gebruikte stratificaties en achtergrondgegevens*

De NEA respons wordt gewogen naar de volgende variabelen:

1. geslacht
2. leeftijdsklasse in vijf 10-jaarsklassen
3. bedrijfstak in 27 secties en subsecties van de standaardbedrijfsindeling (SBI)
4. herkomst in vijf klassen: autochtoon, westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen, waarbij de allochtonen jonger dan 45 jaar zijn ingedeeld in eerste en tweede generatie

5. regio: de provincies en de vier grootste gemeenten apart
6. stedelijkheid in vijf klassen
7. opleiding in vijf klassen

Voor de bepaling van de weegcoëfficiënten zijn de volgende stratificaties toegepast:

1. geslacht x leeftijdsklasse x herkomst
2. bedrijfstak
3. regio x stedelijkheid
4. geslacht x leeftijdsklasse x opleiding

Het x-teken geeft aan dat de strata worden gevormd door de combinaties van de weergegeven variabelen.

De eerste zes variabelen zijn afkomstig uit het steekproefkader (de Polisadministratie). De stratumindeling voor de respons komt dus rechtstreeks uit het steekproefkader. Hierdoor sluit deze indeling aan bij de stratumindeling van de populatie. De variabele opleiding is niet afkomstig uit het steekproefkader. De Polisadministratie bevat namelijk geen informatie over opleiding. De opleiding van de respons is gebaseerd op de vraag naar de opleiding in de NEA-vragenlijst, terwijl de opleiding van de populatie is gebaseerd op de uitkomsten van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van 2007. Een nadeel is dat zowel bij de NEA als bij de EBB de opleiding niet van alle respondenten bekend is. Een ander minpunt is dat wanneer beide onderzoeksinstrumenten tot verschillende antwoorden leiden moeilijk kan worden vastgesteld welke uitkomst de beste is. Daar komt bij dat de EBB is gebaseerd op de gehele bevolking terwijl de NEA gebaseerd is op het aantal werknemers dat geregistreerd staat in de Polisadministratie. Doordat de EBB een schatting is van het aantal werknemers kan met de weging naar opleidingsverdeling in de EBB een kleine afwijking geïntroduceerd worden. Om twee redenen is toch besloten om de NEA 2008 te wegen naar opleiding. Ten eerste is opleiding een belangrijke weegfactor, omdat de responsgeneigdheid sterk varieert met opleiding. Ten tweede willen we aansluiten bij de ophoogprocedure van de NEA 2003, 2005, 2006 en 2007 waarbij opleiding ook als weegfactor is meegenomen. In tegenstelling tot voorgaande NEA's is het door een verandering in de EBB niet meer mogelijk om de personen waarvan de opleiding onbekend is als afzonderlijke klasse in de weging mee te nemen. Deze personen zijn voor de NEA 2008-weging toegevoegd aan de groep met Basisonderwijs.

Een wijziging in de stratificatie van de weegcoëfficiënten ten opzichte van NEA 2007 is dat in 2007 een opsplitsing is gemaakt naar generatie bij alle leeftijdsgroepen terwijl dit in 2008 uitsluitend is gedaan voor de werknemers in de leeftijdscategorieën tot 45 jaar. Een andere wijziging is dat de weging naar bedrijfstak nu naar 27 klassen is verricht terwijl dat er in 2007 31 waren. De bedrijfstakken landbouw, jacht en bosbouw zijn samengenomen met visserij; vervaardiging van leer en lederwaren is samengenomen met vervaardiging van textiel en textielproducten, en winning van energiehoudende delfstoffen is samengenomen met winning van niet-energiehou-

dende delfstoffen. De reden van deze wijzigingen is dat door samenvoeging genoeg respondenten in elke klasse zitten, zodat er geen extreme weeggewichten ontstaan die de resultaten kunnen vertekenen.

In een gering aantal gevallen is de variabele bedrijfstak onbekend. Bij de ophoging is deze groep niet als aparte categorie beschouwd.

3.5.3 De weegcoëfficiënten

Tabel 3.7 toont de eindgewichten van de vijf leeftijdsklassen van mannen en vrouwen. Voor alle mannen samen geldt dat zij in de NEA zijn ondervertegenwoordigd. Ze hebben dus een weegcoëfficiënt groter dan 1. Vrouwen zijn in de NEA oververtegenwoordigd, en hebben een weegcoëfficiënt kleiner dan 1.

Voor de vijf leeftijdsklassen geldt ook dat de weegcoëfficiënten van de mannen groter zijn dan 1, en de vrouwen kleiner dan 1. De twee uitzonderingen betreffen de mannen tussen de 45-54 jaar oud en tussen de 55-64 jaar oud. Zij zijn oververtegenwoordigd in de respons, en hebben een weegcoëfficiënt die kleiner is dan 1. In het algemeen clusteren de weegcoëfficiënten dicht rond de 1.

Tabel 3.7 *Leeftijd naar geslacht: aantallen in de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie), gemiddelden en standaarddeviaties van de weegcoëfficiënten*

	n (NEA)	N (Polisadm.)	WEEGCOEFFICIËNTEN	
			gemiddeld	st. dev.
Mannen				
15-24 jaar	932	459427	1,47	1,02
25-34 jaar	1818	767890	1,35	0,44
35-44 jaar	2670	980071	1,17	0,31
45-54 jaar	3106	913933	0,96	0,32
55-64 jaar	2095	593574	0,91	0,23
TOTAAL MANNEN	10621	3714895	1,12	0,47
Vrouwen				
15-24 jaar	1471	448025	0,95	0,83
25-34 jaar	2465	723000	0,96	0,30
35-44 jaar	2954	831311	0,92	0,28
45-54 jaar	3089	746215	0,80	0,26
55-64 jaar	1425	370724	0,86	0,27
TOTAAL VROUWEN	11404	3119275	0,89	0,40
TOTAAL MANNEN EN VROUWEN	22025	6834170	1	0,45

De eindgewichten van de indeling in herkomst naar geslacht staan in tabel 3.8. Bij de mannen hebben de niet-westerse allochtonen van de 2de generatie de hoogste

gemiddelde weegcoëfficiënt. Bij de vrouwen zijn de niet-westerse allochtonen het sterkst ondervertegenwoordigd. De autochtonen hebben de laagste weegcoëfficiënt.

Tabel 3.8 *Herkomst naar geslacht: aantallen in de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie), gemiddelden en standaarddeviaties van de weegcoëfficiënten*

	n (NEA)	N (Polisadm.)	WEEGCOËFFICIËNTEN	
			gemiddeld	st. dev.
Mannen				
Autochtoon	9422	3102999	1,05	0,39
Westers allochtoon, 1e generatie	199	102102	1,55	0,60
Westers allochtoon, 2e generatie	475	190537	1,27	0,50
Niet Westers allochtoon, 1e generatie	394	239442	1,90	0,60
Niet Westers allochtoon, 2e generatie	131	79815	2,06	1,10
TOTAAL MANNEN	10621	3714895	1,12	0,47
Vrouwen				
Autochtoon	9936	2596020	0,85	0,38
Westers allochtoon, 1e generatie	300	105545	1,14	0,39
Westers allochtoon, 2e generatie	538	162873	0,98	0,40
Niet Westers allochtoon, 1e generatie	434	176830	1,30	0,39
Niet Westers allochtoon, 2e generatie	196	78007	1,30	0,66
TOTAAL VROUWEN	11404	3119275	0,89	0,40
TOTAAL MANNEN EN VROUWEN	22025	6834170	1	0,45

In de NEA zijn werknemers met basisonderwijs ondervertegenwoordigd evenals werknemers met een mavo/VMBO diploma en Havo/vwo/mbo diploma (tabel 3.9). Zij hebben een weegcoëfficiënt die groter is dan 1. Werknemers met HBO zijn oververtegenwoordigd evenals vrouwelijke academici.

Tabel 3.9 *Opleiding naar geslacht: aantallen in de respons (NEA) en opgehoogde populatieaantallen in de Enquête Beroepsbevolking (EBB 2007), gemiddelden en standaarddeviaties van de weegcoëfficiënten*

	n (NEA)	N (EBB)	WEEGCOEFFICIËNTEN	
			gemiddeld	st. dev.
Mannen				
Basisonderwijs	632	275583	1,37	0,55
Mavo/vmbo	1826	808534	1,33	0,76
Havo/vwo/mbo	4178	1610960	1,21	0,32
Hbo	2686	662177	0,80	0,26
WO	1299	412020	1,06	0,29
TOTAAL MANNEN	10621	3769274	1,12	0,47
Vrouwen				
Basisonderwijs	480	183052	1,17	0,42
Mavo/vmbo	1810	692295	1,13	0,68
Havo/vwo/mbo	4706	1517290	0,97	0,24
Hbo	3311	661604	0,62	0,21
WO	1097	300276	0,84	0,25
TOTAAL VROUWEN	11404	3354517	0,89	0,40
TOTAAL MANNEN EN VROUWEN	22025	7123791¹	1	0,45

1: Omdat de EBB een schatting is van het aantal werknemers en de Polisadministratie een register van alle werknemers, is de totale N van de EBB anders dan de N van de Polisadministratie. De totale N van de EBB is niet gebruikt in de weging. Voor de weging van opleidingsniveau is uitsluitend de verdeling van personen over de opleidingscategorïeën van de EBB gebruikt.

Verreweg de meeste weegcoëfficiënten van de 27 bedrijfsklassen liggen rond de 1 (tabel 3.10). Bij de horeca en het vervaardigen van meubels, blijkt de weegcoëfficiënt relatief groot te zijn.

De landelijke dekking van de NEA blijkt ook zeer goed te zijn. De weegcoëfficiënten van de indeling naar stedelijkheid (tabel 3.11) en regio (tabel 3.12) clusteren rond de 1. Het feit dat de vier grote steden goed zijn vertegenwoordigd in de NEA hangt samen met het feit dat jongeren en niet-westerse allochtonen zijn oververtegenwoordigd in de steekproef. Deze twee groepen wonen namelijk vaker dan anderen in de grote steden. Geconcludeerd wordt dat de NEA wat betreft geslacht, leeftijd en herkomst en bedrijfstak een redelijk goede afspiegeling vormt van het steekproefkader. Qua stedelijkheid en regio komt de NEA zeer goed overeen met het steekproefkader.

Ten slotte, weging corrigeert de verdeling van de variabelen die in het weegmodel zijn opgenomen. In het weegmodel zijn demografische kenmerken opgenomen, die samenhangen met zowel de non-respons als de arbeidsomstandigheden in brede zin

(het hoofdonderwerp van de NEA). Weging corrigeert uiteraard niet voor kenmerken die niet in het weegmodel zijn opgenomen.

Tabel 3.10 *Bedrijfstak: aantallen in de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie), gemiddelden en standaarddeviaties van de weegcoëfficiënten*

	n (NEA)	N (Polisadm.)	WEEGCOËFFICIËNTEN	
			gemiddeld	st. dev.
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	244	109181	1,25	0,54
Winning van energiehoudende delfstoffen en Winning van niet-energiehoudende delfstoffen	33	6858	1,07	0,27
Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	353	118096	1,10	0,35
Vervaardiging van textiel en textielproducten en vervaardiging van leer en lederwaren (geen kleding)	43	15745	1,15	0,35
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout, kurk, riet en vlechtwerk (geen meubels)	32	15824	1,22	0,19
Vervaardiging van papier, karton, en papier- en kartonwaren: uitgeverijen en drukkerijen e.d.	256	84827	1,08	0,32
Aardolie- en steenkoolverwerkende industrie; bewerking van splijt- en kweekstoffen	23	5788	1,05	0,49
Vervaardiging van chemische producten	228	56329	0,96	0,34
Vervaardiging rubber en kunststof	87	28754	1,07	0,49
Vervaardiging van glas, aardewerk, cement-, kalk-, en gipsproducten	69	25532	1,18	0,25
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal	289	107037	1,23	0,36
Vervaardiging van machines en apparaten	294	81652	1,01	0,47
vervaardiging van elektische en optische apparaten	261	69208	0,93	0,42
Vervaardiging van transportmiddelen	137	43047	1,21	0,50
Vervaardiging van meubels; vervaardiging van overige goederen niet eerder genoemd	300	130239	1,31	0,45
Productie en distributie van electriciteit, aard- gas, stoom en water	139	25072	0,83	0,44
Bouwnijverheid	1014	356022	1,24	0,47
Reparatie van consumentenartikelen en handel	2940	1102576	1,11	0,51
Horeca	532	255234	1,34	0,61
Vervoer, opslag en communicatie	1208	400123	1,14	0,46
Financiële instellingen	931	311416	1,07	0,29

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

	n (NEA)	N (Polisadm.)	WEEGCOËFFICIËNTEN	
			gemiddeld	st. dev.
Verhuur van en handel in onroerende goederen en zakelijke dienstverlening	3090	1265648	1,15	0,44
Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	2002	471138	0,83	0,37
Onderwijs	1982	425168	0,76	0,27
Gezondheids- en welzijnszorg	4719	1047752	0,79	0,36
Milieudienstverlening, cultuur, recreatie en overige dienstverlening	819	265273	1,08	0,44
Onbekend	0	10631	.	.
TOTAAL	22025	6834170	1,00	0,45

Tabel 3.11 *Stedelijkheid: aantallen in de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie), gemiddelden en standaarddeviaties van de weegcoëfficiënten*

	n (NEA)	N (Polisadm.)	WEEGCOËFFICIËNTEN	
			gemiddeld	st. dev.
Zeer sterk stedelijk	3496	1203848	1,11	0,48
Sterk stedelijk	6039	1919117	1,02	0,47
Matig stedelijk	4881	1474674	0,97	0,44
Weinig stedelijk	4912	1429521	0,94	0,42
Niet stedelijk	2697	807010	0,96	0,42
TOTAAL	22025	6834170	1,00	0,45

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Tabel 3.12 Regio: aantallen in de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie), gemiddelden en standaarddeviaties van de weegcoëfficiënten

	n	N	WEEGCOEFFICIËNTEN	
	(NEA)	(Polisadm.)	gemiddeld	st. dev.
Amsterdam	821	305298	1,20	0,47
Rotterdam	617	225545	1,18	0,55
Den Haag	558	186816	1,08	0,50
Utrecht (stad)	394	138204	1,13	0,48
Groningen	701	229661	1,06	0,40
Friesland	857	253399	0,95	0,44
Drenthe	636	192168	0,97	0,37
Overijssel	1585	463985	0,94	0,44
Flevoland	532	164898	1,00	0,45
Gelderland	2762	825318	0,96	0,43
Utrecht	1305	390106	0,96	0,46
Noord-Holland	2466	791869	1,03	0,44
Zuid-Holland	3311	1038423	1,01	0,46
Zeeland	476	148915	1,01	0,46
Noord-Brabant	3478	1036642	0,96	0,43
Limburg	1526	442923	0,94	0,46
TOTAAL	22025	6834170	1,00	0,45

4. Kwaliteit van de NEA 2008

In dit hoofdstuk gaan we in op de non-respons per item, die mogelijk veroorzaakt wordt door onduidelijke formulering, problemen in de lay-out, niet-optimale doorverwijzing (routing) of andere redenen. Daarnaast staan we stil bij de betrouwbaarheidswaarden van de gebruikte schalen die uit meerdere items bestaan. Ten slotte geven we een overzicht van de bruikbaarheid van de gegevens voor NEA-trendbeschrijvingen. Hiermee krijgen we tevens een indicatie van mogelijke verbeterpunten in de enquête.

4.1 Item non-respons

De hoofdtabel in hoofdstuk 5 geeft de respons per item in absolute aantallen [N]. Hierin is te zien dat de respons op de items van de NEA in het algemeen goed is. Op enkele items is echter sprake van een relatief grote mate van non-respons. In tabel 4.1 zijn de 10 items met het hoogste non-responspercentage te zien. Het gaat daarbij om de non-respons van degenen die betrokken item 'hadden moeten invullen', gegeven hun voorgaande antwoorden. Non-respons 'door' doorverwijzingen wordt met andere woorden niet beschouwd als 'non-respons'. Zo hadden er 383 personen een specificatie 'moeten' geven van het aantal arbeidsongevallen als dat er twee of meer waren, maar van die subgroep heeft 13% die specificatie niet gegeven; een non-respons van 13%. De antwoordcategorie 'niet van toepassing' wordt buiten beschouwing gelaten bij de bepaling van het non-responspercentage.

In de uiteindelijke resultatentabellen (hoofdstuk 5) is de antwoordcategorie 'niet van toepassing' op 'missing' gezet en is niet meegeteld bij het berekenen van percentages. Dit betreft de items 5f (gebruik gehoorbeschermers), 6b (4 items over leidinggevende), 6c (4 items over collega's) en 16a (hoe denkt u dat uw leidinggevende uw algehele werkprestatie beoordeelt: 'niet van toepassing, bijvoorbeeld vanwege vakantie').

Tabel 4.1 Percentage non-respons van de 10 items met het hoogste non-responspercentage

ITEM	TOTAAL	MAN	VROUW	15-24 JAAR	25-54 JAAR	55-64 JAAR
5f Wanneer u werkt in lawaai, gebruikt u dan gehoorbeschermers, zoals oorkappen of oordopjes? [N=7.962]	15,4%	9,2%▼	31,1%▲	8,6%▼	15,6%	20,8%▲
8an Specificatie meerdere aantal arbeidsongevallen [laatste jaar] [N=383]	13,0%	10,6%	16,7%	5,1%▼	14,9%	12,6%
2j Hoeveel van uw normale betaalde arbeid verricht u gemiddeld thuis? (Uur/week, exclusief overwerk) [N=22.025]	11,1%	9,0%▼	13,5%▲	9,3%▼	10,2%▼	16,8%▲
12a.b Aantal dagen/week ten minste 30 minuten beweging per dag: alleen werk [N=22.025]	9,3%	8,3%▼	10,6%▲	5,7%▼	8,6%▼	16,5%▲
12d Hoeveel rookt u gewoonlijk per week? (Sigaretten (of andere rookwaar) per week) [Gemiddelde] [N=22.025]	8,8%	7,8%▼	10,1%▲	4,7%▼	8,9%	12,2%▲
15d.g Andere aanpassingen verricht? [N=22.025] *	8,8%	8,1%▼	9,7%▲	6,1%▼	8,4%▼	13,5%▲
8d Hoe lang heeft u verzuimd als gevolg van dit ongeval/voorval? (Inclusief vrije dagen en weekenddagen) [N=862]	8,3%	5,7%▼	12,9%▲	6,0%	8,6%	8,7%
17b_i Tevredenheid t.a.v. mogelijkheid om thuis te werken [N=22.025]	7,9%	6,2%▼	9,8%▲	7,0%	7,1%▼	12,3%▲
5d_b Doet u werk in een ongemakkelijke werkhouding? [N=22.025]	7,5%	6,8%▼	8,3%▲	4,3%▼	6,9%▼	13,1%▲
14d Wat was naar uw mening de belangrijkste reden in het werk die leidde tot het ontstaan van deze klachten? [N=4.584]	7,3%	7,2%	7,3%	6,8%	6,6%▼	10,8%▲

▼/▲: p<0,05

* Dit betreft het gehele blok 15d met 7 items omtrent werkaanpassingen in verband met de gezondheid, waarvan item 'g' met de hoogste non-respons als voorbeeld is opgenomen.

Bij veel van de missende waarden speelt vermoedelijk een rol dat de betreffende vraag niet van toepassing is op de respondent, maar dat de respondent heeft verzuimd om 'nee', '0', of 'niet van toepassing' daadwerkelijk in te vullen.

De non-respons was het hoogste op het item omtrent gehoorbescherming (5f), dat men zeer waarschijnlijk vaak niet heeft ingevuld indien 'niet van toepassing' (men 'vergeet' met andere woorden het vakje 'niet van toepassing' aan te kruisen). Aangezien in de resultaten zowel 'non-respons' als 'niet van toepassing' op 'missing' zijn gesteld, heeft dit type non-respons geen consequenties voor de resultaten in bijvoorbeeld de tabel in hoofdstuk 5. Ook op het voorwaardelijke item 'geef bij méér dan één ongeval aan om hoeveel ongevallen het ging' (8an) is de non-respons hoog. Van de niet-voorwaardelijke items, die dus in principe door alle respondenten

‘zouden moeten worden beantwoord’, is de non-respons het hoogst op het item over thuiswerk (2j). Op dit item werd ook een hoog non-responspercentage gevonden bij de NEA's van 2005, 2006, en 2007. Mogelijk begrijpen veel respondenten niet wat onder ‘normale betaalde arbeid’ wordt verstaan, of vinden ze het te moeilijk om een gemiddelde te schatten. De toevoeging ‘overwerk niet meetellen’ draagt bij aan de ‘complexiteit’ van wat aan de respondent wordt voorgelegd.

De in 2008 nieuw opgenomen vragen naar beweging en roken laten ook een hoge non-respons zien. Hier kan sociale wenselijkheid, of eerder de onwenselijkheid ‘ongezond’ gedrag te rapporteren, mogelijk een rol spelen, en zijn de wel verkregen resultaten mogelijk enigszins vertekend in de richting van minder roken en meer bewegen. Van belang is echter te vermelden dat het in 2008 nieuw geïntroduceerde leefstijlitem 12b, ‘Gebruikt u een ontbijt’, juist één van de allerlaagste non-responspercentages had (0,2%), en non-respons dus niet wordt veroorzaakt doordat leefstijlvragen enigszins ‘uit de pas lopen’ met alle andere vragen die duidelijk over ‘werk’ gaan. Ook het in 2008 vernieuwde vragenblok naar aanpassingen in het werk in verband met de gezondheid (vraag 15d) telt een relatief hoge non-respons. In principe had iedereen hier een antwoord op moeten geven, maar het is niet ondenkbaar dat degenen die al hadden aangegeven geen chronische aandoening te hebben bij vraag 15a meteen zijn doorgegaan naar vraag 16 in plaats van naar vraag 15d, in de veronderstelling dat ‘aanpassingen’ niet van toepassing zijn als je geen chronische aandoening hebt.

Specificatievragen blijken relatief lastig te zijn, zoals ook blijkt uit het gevraagde aantal dagen verzuim indien men een arbeidsongeval had gehad (8d). Bij vraag 17b (met name item ‘i’) kan de hoge non-respons te wijten zijn aan onduidelijkheid in waar nu precies naar wordt gevraagd, tevredenheid omtrent de omstandigheden en voorwaarden waaronder thuis kan worden gewerkt, óf de tevredenheid omtrent het thuis kunnen werken an sich. Mogelijk hebben veel respondenten zonder thuiswerk-mogelijkheden deze vraag overgeslagen als zijnde ‘niet van toepassing’, dus zonder aan te geven of ze er tevreden mee zijn dat zij niet thuis kunnen of mogen werken. De non-respons bij vraag 5d_b naar ‘ongemakkelijke werkhouding’ ligt mogelijk in de ‘contravraag’ van respondenten naar wat de onderzoekers dan ‘bedoelen’ met ‘ongemakkelijk’. Bij de vraag naar de belangrijkste reden die leidde tot het ontstaan van werkgerelateerde klachten (14d) kan de non-respons zijn verhoogd doordat er weliswaar een ‘anders’-categorie is opgenomen, maar geen expliciete ‘weet niet’-categorie. Ook de instructie om alléén de belangrijkste reden te noemen kan tot non-respons leiden onder degenen die meer categorieën van toepassing achten.

Als we de non-respons uitsplitsen naar geslacht en leeftijd dan komt er een zeer consistent (en vrijwel altijd significant) verschilpatroon naar voren, en dat is dat de item-non-respons onder vrouwen beduidend hoger is dan onder mannen, en dat de item-non-respons in sterke mate toeneemt naarmate de respondent ouder is. Vrouwen en

ouderen lijken met andere woorden zelfsturender met betrekking tot welke antwoorden op welke vragen zij bereid zijn om aan de onderzoekers toe te vertrouwen. Of andersom geredeneerd, mannen en jongeren lijken verhoudingsgewijs preciezer en consciëntieuzer in het invullen van deze vragenlijst.

4.2 Betrouwbaarheid van de vragen

De NEA-vragenlijst omvat diverse items die zijn beoogd om samengevoegd te worden tot een 'schaal'. Dit geldt onder meer voor de items over autonomie, tijdsdruk, emotionele belasting en burnout.

Betrouwbaarheidsanalyses zijn uitgevoerd op deze schalen, waarbij gekeken is of alle items voldoende onderdeel zijn van het concept dat de schaal pretendeert te meten. Indien een item binnen een schaal dermate afwijkend is van de overige items haalt het de interne consistentie of betrouwbaarheid van de schaal omlaag. Een 'vuistregel' (De Heus e.a., 1995) is dat een schaal met een betrouwbaarheidscoëfficiënt of Cronbach's alfa van 0,80 in het algemeen als 'goed' wordt betiteld. Ligt de alfa tussen 0,60 en 0,80 dan is de betrouwbaarheid 'redelijk' en ligt de alfa onder 0,60 dan kan de schaal niet als betrouwbaar door de beugel.

In tabel 4.2 worden de resultaten van de betrouwbaarheidsanalyses weergegeven. Hieruit blijkt dat de betrouwbaarheid van 'zelfstandigheid/autonomie' en 'gevarieerd werk' redelijk tot goed is. De betrouwbaarheid van de overige schalen is goed.

Tabel 4.2 Betrouwbaarheid NEA-concepten

CONCEPT	VRAAGITEMS	AANTAL ITEMS	α
Zelfstandigheid/autonomie	5h_a t/m 5h_e	5	0,77
Tijdsdruk	5i_a en 5i_b	2	0,82
Taakeisen	5j_a t/m 5j_d	4	0,86
Emotionele belasting	5k_a t/m 5k_c	3	0,83
Cognitieve belasting	5l_a t/m 5l_c	3	0,81
Gevarieerd werk	5m_a t/m 5m_c	3	0,77
Sociale steun leidinggevende	6b_a t/m 6b_d	4	0,88
Sociale steun collega's	6c_a t/m 6c_d	4	0,84
Veiligheidscultuur	10a t/m 10d	4	0,91
Burnout	11c_a t/m 11c_e	5	0,86

4.3 Bruikbaarheid van de 2008-gegevens ten bate van NEA-trendbeschrijving

In vergelijking met de NEA-vragenlijsten van 2003, 2005 en 2006 bevatte de NEA-vragenlijst van 2007 minder items over arbeidsomstandigheden en was er een bredere focus op arbeid. Ook tussen 2007 en 2008 zijn er wijzigingen geweest in de NEA-vragenlijst (zie eventueel Hoofdstuk 2 en bijlage A).

Bij vergelijking tussen 2007 en 2008 zijn niet-plausibele veranderingen geconstateerd ten aanzien van herkomst. Deze veranderingen komen niet overeen met werkelijke herkomstveranderingen in de Nederlandse werknemerspopulatie, maar zijn waarschijnlijk het gevolg van een wijziging in het bronbestand dat is gebruikt voor de steekproeftrekking en weging. Tot en met 2007 is het banenbestand als bronbestand voor de NEA gebruikt, terwijl in 2008 gebruik is gemaakt van de Polisadministratie. De niet-plausibele verandering bij herkomst betreft in het bijzonder de stijging van 0,5% van het aandeel niet-westerse allochtonen. De overgang van het banenbestand naar de Polisadministratie kan ook veranderingen tot gevolg hebben gehad in de andere factoren waarnaar de NEA gewogen is. De waarde van de andere weegfactoren is echter niet zodanig afwijkend van 2007 dat er vanuit moet worden gegaan dat de verandering in de NEA afwijkt van de werkelijke verandering in de populatie. De door bronbestandverschillen veroorzaakte verandering in de verdeling naar herkomst kan gevolgen hebben voor de resultaten die gevonden worden op NEA-items die sterk samenhangen met herkomst. De verwachting is echter dat dit effect klein zal zijn.

Veranderingen in de lay-out van vragen en de volgorde (context) waarin vragen gesteld zijn kunnen hun weerslag hebben gehad op de beantwoording van de 10 vragen die constant zijn gebleven tussen 2006 en 2008 (en niet werden gesteld in 2007), en de 128 vragen die constant zijn gebleven tussen 2007 en 2008 (waarbij vragen met meerdere antwoordmogelijkheden als één vraag zijn gerekend). Om antwoord te krijgen op de vraag of veranderingen in de vragenlijst effect hebben gehad op de beantwoording van factoren die constant zijn gebleven hebben TNO en CBS een interpretatie gemaakt van de grootte en plausibiliteit van de veranderingen.

Van de vragen die tussen 2006 en 2008 constant zijn gebleven maar waarbij 2007 is 'overgeslagen' zijn de veranderingen deels conform de verwachting van de werkelijke trends. Bij vraag 5b (belangrijkste gevaar) is een sterk hogere prevalentie te zien bij het item 'confrontatie met geweld'. Dit kan verklaard worden door de stijging in (media-)aandacht voor dit onderwerp. Het is ook mogelijk dat de stijging is veroorzaakt door de iets andere context waarin de vraag is gesteld. Ook de stijging in de gepercipieerde bedrijfsveiligheid (vragen 10a t/m d) kan het gevolg zijn van een werkelijke verandering op de werkvloer of van een verschil in de vragenlijst (zoals het nieuw toevoegen van vraag 10e). Het geobserveerde verschil in de prevalentie van discriminatie (6f.a t/m e) is waarschijnlijk volledig of gedeeltelijk het gevolg van verschil in context. In 2006 waren de vragen opgenomen in de module 'Agressie en discriminatie' terwijl de vragen in 2008 waren opgenomen in de module 'Klanten en collega's'.

Van de vragen die tussen 2007 en 2008 constant zijn gebleven zijn de gevonden waarden en veranderingen van vrijwel alle factoren conform de verwachtingen van de werkelijke trends, en kan derhalve een valide beschrijving van de verandering tussen 2007 en 2008 worden gemaakt. De enige uitzondering is vraag 5a (gevaarlijk werk), waar een valide trendbeschrijving te maken is van de jaren 2005, 2006 en 2008. De prevalentie van gevaarlijk werk in 2007 wijkt om methodologische redenen af van de andere jaren en kan niet in een trendbeschrijving worden opgenomen. Ten slotte is het van belang om er op te wijzen dat de eerste antwoordcategorie van de autonomie-items (5h_a t/m 5h_e) voorafgaand aan 2007 en na 2007 'Ja, regelmatig' was, en alleen in 2007 was gelabeld als 'Ja, meestal'.

5. Resultaten NEA 2008

In dit hoofdstuk presenteren we de (gewogen) frequentieverdeling voor alle vragen uit de NEA, uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en bedrijfstak (12 klassen). Tevens geven we de gemiddelde schaalscores en de scores op enkele afgeleide variabelen, zoals het gemiddelde percentage werkdruk en het ongevallenpercentage.

Eventuele verschillen tussen een onderscheiden groep enerzijds (bijvoorbeeld ‘mannen’ of de leeftijdscategorie ‘55-64’) en alle andere cases anderzijds, zijn getoetst op significantie. Een gemarkeerde groep is op het betrokken gegeven significant verschillend van de andere groep(en) op dezelfde regel. We gebruiken het teken ‘▲’ wanneer een groep significant hoger scoort dan het totaal, en het teken ‘▼’ voor een significant lager scorende groep ($p < 0,05$). Percentages zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat toets. Gemiddelden zijn getest met een t-test.

Bovendien zijn de verschillen alléén gemarkeerd, als de corresponderende verschil-grootte (Cohen's d; Cohen, 1977) groter is dan 0,20. Er is daarmee náást het significantiecriterium ook een grootte-criterium in acht genomen (de grootte van het verschil tussen groepen in de waarde van een gemeten variabele). De reden voor de opname van dit extra criterium is het feit dat door het grote aantal respondenten in de NEA ook relatief kleine verschillen al snel een p-waarde hebben die kleiner is dan 0,05. Alleen op grond van de p-waarde zou vrijwel elk cijfer als ‘significant’ worden gemarkeerd. Enkel op grond van de p-waarde zouden de markeringen met andere woorden te weinig onderscheidend vermogen hebben.

GESLACHT			LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								</

GESLACHT			LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)												
		Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en Visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige
Totaal	19.3	18.3	20.5	7.9▼	21.2	19.5	5.2▼	13.9	7.9▼	9.6▼	11.0▼	10.4▼	25.5	23.1	19.8	53.0▲	22.0	22.4
	10.6	11.7	9.2	1.6▼	12.0	10.8	1.6▼	8.0	0.8▼	3.4▼	1.1▼	3.9▼	17.9▲	17.3▲	19.6▲	22.1▲	9.3	11.9
	26.1	27.1	24.8	43.9▲	21.7▼	32.6	43.9▲	32.5	41.6▲	38.0▲	38.6▲	40.7▲	11.9▼	19.3	16.3▼	6.3▼	18.6▼	27.3
	44.1	42.9	45.5	46.6	45.0	37.1	49.3	45.6	49.8	49.0	49.3	45.1	44.7	40.3	44.3	18.0▼	50.1	38.4
	29.9	30.0	29.7	9.5▼	33.3▲	30.3	6.8▼	21.9▼	8.6▼	13.0▼	12.1▼	14.2▼	43.4	40.4▲	39.3▲	75.7▲	31.3	34.3
	29.3	28.9	29.8	16.3▼	25.0▼	63.0▲	18.8▼	29.1	28.1	26.8	23.2	30.3	30.4	29.5	32.0	34.8	29.3	32.2
	43.5	44.7	42.0	57.7▼	54.4▲	20.3▼	46.0	47.0	47.5	40.9	26.8▼	42.1	49.6	42.9	44.4	44.4	44.3	39.1
	3.8	2.0▼	5.8▲	3.1	4.1	2.4	1.4	2.3	1.9	3.2	4.5	4.3	4.1	3.2	5.0	5.0	5.2	3.6
	15.2	15.7	14.6	23.2▲	14.2	13.4	14.6	16.9	11.5	14.2	19.9	15.1	13.3	17.2	14.8	12.3	15.2	14.9
	8.3	8.7	7.8	51.6▲	2.4▼	0.9▼	19.2▲	4.7	11.0	14.9▲	25.5▲	8.2	2.6▼	7.2	3.8	3.5	6.1	10.2
	2.73	2.07▼	3.49▲	1.86▼	2.92▲	2.51	2.26▼	2.40	2.03▼	2.59	2.67	2.54	2.58	2.51	2.69	2.86	3.63▲	2.85
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	16	16	16	15	16	16	14	16	15	16	16	15	16	16	16	16	16	16
	94.7	95.4	93.8	90.5▼	95.1	96.0	92.1	97.3	98.1	95.7	91.7	94.4	95.8	95.3	96.0	93.3	91.5	90.5
	5.3	4.6	6.2	9.5▲	4.9	4.0	7.9	2.7	1.9	4.3	8.3	5.6	4.2	4.7	4.0	6.7	8.5	9.5
	64.5	58.7▼	71.3▲	34.2▼	71.8▲	53.7▼	59.7	58.5	58.9	63.8	52.1▼	58.1	70.1	63.7	67.2	72.0	71.1	67.6
	12.7	18.8▲	5.6▼	5.5▼	10.4▼	31.7▲	10.7	20.9▲	20.3▲	9.7	8.5	17.9	12.5	12.5	13.0	11.0	7.0▼	10.4
	22.7	22.5	23.0	60.3▲	17.9▼	14.6▼	29.6	20.6	20.8	26.5	39.4▲	24.0	17.4	23.8	19.8	17.0	21.8	21.9
	81.9	83.3	80.3	44.0▼	86.4▲	92.0▲	73.8▼	83.7	86.2	80.1	53.7▼	80.3	92.1▲	79.6	88.4	84.5	84.0	77.3
	8.7	8.3	9.2	23.9▲	7.5	1.6▼	7.0	6.4	8.3	10.3	18.0▲	10.6	3.8	10.2	6.2	8.1	7.2	13.0
	4.7	4.0	5.5	15.3▲	3.3▼	2.4▼	8.2	2.4	2.6	5.5	13.7▲	4.1	2.3	4.8	3.1	6.3	4.8	5.6
	1.8	1.8	1.7	5.2▲	1.3	1.1	1.9	1.9	2.3	1.0	1.9	3.0	1.7	4.0▲	1.9	0.4	0.4	1.0
	2.1	1.6	2.8	11.2▲	0.7▼	1.6	8.5▲	0.6	0.4	2.9	12.6▲	1.9	0.1	1.3	0.2	0.6	3.6	2.5
	0.8	1.0	0.5	0.4	0.8	1.2	0.5	5.0▲	0.2	0.1	0.1	0.2	0	0.2	0.2	0.1	0.1	0.5
	31.6	36.1▲	26.3▼	25.9▼	32.7▲	31.1	30.8	35.7▲	37.9▲	30.3	25.7▼	34.1▲	33.5	33.2	34.0▲	30.4	25.6▼	30.0
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	99	99	99	99	99	94	86	92	98	81	98	99	60	94	97	68	99	92
	31.0	35.0▲	26.3▼	28.2▼	31.8▲	29.3▼	30.4	34.2▲	36.1▲	29.7	27.9▼	33.8▲	32.0	32.4	32.8	29.5	26.2▼	29.8
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	99	99	96	86	99	98	99	99	84	80	98	90	72	96	80	85	96	90
	0.1	0.2	0.1	0.2	0.1	0.2	0	0.1	0.3	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	0.3	0	0.2	0
	2.0	1.4	2.7	10.6▲	0.6▼	1.4	5.8▲	1.1	0.8	3.6	6.6▲	2.3	0.5	1.5	0.1	1.0	2.6	2.2
	5.9	2.2▼	10.1▲	14.0▲	4.6▼	5.3	4.1	1.3▼	1.3▼	10.0▲	15.9▲	4.1	3.2	4.1	2.3	6.6	9.7	6.5
	12.6	3.7▼	23.6▲	11.0	12.7	13.2	11.5	5.6▼	3.6▼	14.1	12.2	8.5	15.1	8.9	8.7	18.3	23.3▲	12.9
	21.1	13.6▼	29.9▲	15.4	21.1	26.0	12.0▼	12.4▼	5.1▼	15.9	15.6	13.4▼	29.7▲	17.6	31.4▲	28.5	34.4▲	26.3
	54.1	74.2▲	30.7▼	43.5▼	96.7	49.9	54.8	75.2▲	86.1▲	53.7	42.8▼	62.4	49.7	63.5▲	54.6	42.2▼	25.6▼	46.1
	2.4	3.4	1.3	2.9	2.4	2.3	8.5▲	2.8	1.8	2.0	4.2	6.2▲	1.3	2.6	0.8	2.6	1.0	3.5
	1.8	1.9	1.6	2.4	1.7	1.7	3.3	1.4	1.0	0.7	2.4	3.0	0.3	1.6	1.8	0.7	3.3	2.5
	4.33	4.74▲	3.86▼	3.85▼	4.42▲	4.31	4.44	4.73▲	4.83▲	4.15	3.94▼	4.60▲	4.30	4.51	4.47	4.15	3.86▼	4.28
	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7

2a Wat is de aard van uw dienstverband? [N=21.808] [%]

1 Werknemer met vast dienstverband (voor onbepaalde tijd)

2 Werknemer met tijdelijk dienstverband; uitzicht op vast

3 Werknemer met tijdelijk dienstverband voor bepaalde tijd

4 Uitzendkracht

5 Oproepkracht/makkracht

6 Werkzaam via Wat Sociale Werkoorziening/ sociale werkplaats

2b Wat is de omvang van uw dienstverband? [N=21.742] [Gemiddelde]

- Minimum

- Maximum

2c Hoeveel uur per week zou u willen werken? [N=20.559] [Gemiddelde]

- Minimum

- Maximum

2d Op hoeveel dagen per week werkt u doorgaans? [N=21.698] [%]

1

0

2

3

4

5

6

7

- Gemiddelde

- Minimum

- Maximum

GESLACHT			LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)												
Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening	
2e.a Werk t u in ploegdienst? [N=21.457] [%]																		
1 Ja, regelmatig	12,2	12,6	19,5▲	12,1	7,2	2,6▼	16,9	1,7▼	6,9	17,4	21,9▲	1,7▼	7,5	12,0	0,3▼	26,8▲	11,0	
2 Ja, soms	2,9	3,2	6,4▲	2,5	1,8	2,8	2,9	2,1	3,2	6,3▲	4,0	1,3	2,4	2,9	0,4	3,8	3,2	
3 Nee	84,7	84,6	84,9	74,1▼	85,4	91,0▲	80,2	96,2▲	89,9	76,4▼	74,1▼	97,0▲	90,0	85,1	99,3▼	69,3▼	85,8	
2e.b Heeft u het afgelopen jaar 's avonds of 's nachts gewerkt? [N=20.959] [%]																		
1 Ja, regelmatig	23,6	23,9	23,4	37,8▲	22,6	15,4▼	13,7▼	23,4	7,0▼	21,7	59,7▲	33,9▲	11,2▼	15,1▼	19,9	10,9▼	37,8▲	
2 Ja, soms	27,3	32,1▲	21,6▼	27,1	28,4	21,3	23,5	23,8	26,6	29,7	19,7	26,5	30,4	33,7	29,5	34,0	28,4	
3 Nee	49,1	44,0▼	55,0▲	35,1▼	48,9	63,3▲	62,8▲	52,8	66,4▲	48,6	20,6▼	39,6▼	58,4	51,2	50,6	43,3	39,4▼	
2e.c Heeft u het afgelopen jaar in het weekend gewerkt? [N=20.999] [%]																		
1 Ja, regelmatig	27,8	25,9	30,1	53,9▲	25,1▼	17,3▼	30,1	19,3▼	8,7▼	36,7▲	72,8▲	37,9▲	7,7▼	15,9▼	19,4▼	11,2▼	41,4▲	
2 Ja, soms	26,5	32,6▲	19,3▼	19,4	28,3	23,2	28,6	28,8	30,6	28,6	14,9▼	27,8	31,4	31,7	25,8	26,8	29,5	
3 Nee	45,7	41,6	50,6	26,7▼	46,5	59,6▲	41,4	51,9	60,7▲	34,7▼	12,3▼	34,3▼	60,9▲	52,4	54,8	62,0▲	29,2▼	
2f Werk t u over, dat wil zeggen meer uren dan contractueel is vastgelegd? [N=21.786] [%]																		
1 Ja, structureel	27,9	32,8▲	22,1▼	26,2	22,8	22,8	28,2	26,3	25,7	28,0	35,7	41,1▲	27,3	27,6	20,1	35,7	24,1	
2 Ja, incidenteel	45,6	43,3	48,4	41,7	47,0	42,3	34,9▼	47,0	41,5	45,0	35,6▼	38,0	47,8	48,3	50,4	39,2	49,7	
3 Nee, nooit	26,5	23,9	29,5	32,1	23,9▼	34,9▲	36,9▲	26,7	32,8	26,9	28,7	20,9	24,9	24,1	29,5	26,2	27,4	
2g Hoeveel overuren maakt u gemiddeld per week? (Zowel betaald als onbetaald overwerk) [N=21.197] [Gemiddelde]																		
0 - Minimum	5,83	7,44▲	3,91▼	4,90	6,12	5,13	5,90	5,77	6,44	5,51	6,08	9,97▲	6,08	6,88	4,64	5,40	4,19	
0 - Maximum	90	70	90	90	75	75	60	64	70	65	62	70	70	90	70	65	75	
2h Hoe lang pauzeert u in totaal op een gemiddelde werkdag? (Minuten/dag) [N=21.170] [Gemiddelde]																		
0 - Minimum	40,9	43,7▲	37,6▼	45,2▲	40,5	39,0	57,4▲	44,1	48,0▲	46,5▲	33,0▼	43,6	37,6	39,5	38,4	38,0	35,5▼	
0 - Maximum	240	240	240	240	240	240	180	240	240	240	240	240	240	240	150	240	200	
2i Hoeveel tijd besteedt u op een gemiddelde werkdag aan woon-werkverkeer? (Minuten, heen- + terugreis) [N=21.338] [Gemiddelde]																		
0 - Minimum	55,8	61,8▲	48,7▼	47,9	56,7	57,9	40,5▼	53,7	67,0▲	47,7▼	43,0▼	54,6	67,8▲	67,7▲	63,1	54,7	47,5▼	
0 - Maximum	240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	
2j Hoeveel van uw normale betaalde arbeid verricht u gemiddeld thuis? (Uur/week, exclusief overwerk) [N=19.589] [Gemiddelde]																		
0 - Minimum	1,57	1,92	1,15	0,60▼	1,65	2,08	2,47	1,55	0,74	1,26	1,25	0,79	1,90	2,18	1,16	3,59▲	1,07	
0 - Maximum	80	80	60	36	80	40	70	70	40	40	40	40	60	80	36	38	48	
2k j Hoe lang bent u werkzaam bij uw huidige werkgever (jaar+maanden/12)? [N=21.435] [Gemiddelde]																		
0 - Minimum	9,96	11,1▲	8,58▼	2,27▼	9,48	19,4▲	9,07	12,6▲	10,8	8,44	5,23▼	10,2	11,9▲	7,69▼	13,6▲	11,6	9,52	
0 - Maximum	52	52	43	12	42	52	44	52	50	47	42	42	44	46	50	44	43	
2l j Hoe lang bent u werkzaam in uw huidige functie (jaar+maanden/12)? [N=21.395] [Gemiddelde]																		
0 - Minimum	7,37	7,88	6,77	2,00▼	6,94	14,4▲	8,46	8,11	10,6▲	6,81	4,73▼	8,61	6,16	5,61▼	5,85	10,3▲	7,70	
0 - Maximum	50	50	48	12	42	50	47	45	50	47	30	43	44	48	43	44	45	
2m Hoeveel personen werken er ongeveer in uw bedrijf of instelling? (Vestiging) [N=21.418] [%]																		
1 t tot en met 4	5,3	4,9	5,8	6,9	4,8	6,4	13,2▲	2,5	6,9	9,5▲	10,8▲	3,7	5,6	7,0	0,8▼	1,4	3,0	
5 tot en met 9	9,3	8,0	10,7	14,8▲	8,6	7,7	22,0▲	5,5	9,4	18,5▲	19,7▲	7,1	6,1	9,7	1,3▼	3,6▼	6,9	
10 tot en met 49	27,4	26,5	28,5	35,6▲	26,5	24,9	40,7▲	23,3	35,4	35,0▲	42,4▲	25,0	16,7▼	28,9	10,2▼	38,2▲	21,2	
50 tot en met 99	14,6	15,3	13,9	14,4	14,6	14,9	12,7	16,0	20,1	15,2	12,5	16,2	11,4	14,7	11,0	17,9	12,3	
100 tot en met 499	23,2	24,6	21,7	16,9	24,0	24,7	9,4▼	31,4▲	21,7	15,9▼	9,0▼	23,9	23,5	22,0	36,2▲	24,3	22,9	
500 tot en met 999	6,3	6,1	6,6	4,1	6,6	6,9	1,5▼	8,1	1,7▼	2,3	2,0	5,8	8,5	5,8	11,9▲	4,9	10,4▲	
7.1000 of meer	13,8	14,6	12,9	7,2▼	14,8	14,5	0,6▼	13,2	4,9▼	3,6▼	3,5▼	18,2	28,1▲	12,0	28,6▲	9,8	23,3▲	

GESLACHT			LEEFTIJD				SBI93 (12 klassen, bron: CBS)											
Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening	
2n Geeft u in uw huidige functie leiding? (Inclusief personeel waaraan men via anderen leidinggeeft) [N=21.827] [%]																		
1 Nee	71,2	62,3▼	81,6▲	81,1▲	69,7	70,0	68,1	67,2	57,1▼	67,3	60,3▼	78,1	74,1	68,7	73,2	77,2	80,9▲	68,4
2 Ja, aan 1 – 4 medewerkers	13,3	16,6▲	9,0▼	10,5	13,7	13,3	20,6▲	15,6	22,9▲	15,9	22,2▲	9,1	8,8	15,7	8,2	8,1	7,8	15,2
3 Ja, aan 5 – 9 medewerkers	6,2	8,3	3,8	3,1	6,7	6,6	4,8	7,2	8,6	7,2	9,1	4,6	6,0	6,9	5,9	5,3	3,8	6,8
4 Ja, aan 10 – 49 medewerkers	7,4	9,7	4,8	4,7	7,9	7,5	6,2	7,7	9,3	7,5	7,1	6,4	8,6	6,8	10,0	7,9	6,0	8,0
5 Ja, aan 50 – 99 medewerkers	1,0	1,5	0,5	0,4	1,1	1,4	0,3	1,2	1,6	1,2	0,8	1,4	0,8	0,7	1,3	0,5	1,0	1,2
6 Ja, aan 100 of meer medewerkers	0,9	1,3	0,3	0,2	0,9	1,2	0	1,1	0,5	0,9	0,5	0,4	1,5	1,1	1,4	0,9	0,6	0,4
2o Vonden in de afgelopen 12 maanden één of meer van de volgende veranderingen plaats in uw bedrijf (vestiging locatie)? (meerdere antwoorden mogelijk) [N=21.413] [%]																		
· a Een grote reorganisatie	15,9	16,2	15,4	9,0▲	16,8	17,1	6,3▼	16,3	6,7▼	8,2▼	4,9▼	18,6	26,3▲	11,6	34,1▲	11,1	22,5▲	14,9
· b Overname door een andere organisatie	5,7	6,3	4,9	3,7	5,9	6,0	1,7	8,5	3,7	5,4	7,1	7,6	17,2▲	7,2	0,8▼	1,8	3,6	3,0
· c Overname van een andere organisatie	4,6	5,3	3,8	2,6	5,1	3,8	5,4	4,9	5,5	4,4	2,6	6,9	10,1▲	6,4	0,8	1,0	4,0	2,9
· d Inkrimping zonder gedwongen ontslagen	8,8	8,3	9,4	4,2	9,4	10,1	3,1▼	10,7	2,8▼	5,7	3,9	12,2	10,1	6,0	14,1▲	8,5	13,1	6,1
· e Inkrimping met gedwongen ontslagen	5,1	5,1	5,0	3,6	5,3	5,3	0,4▼	7,9	2,5	4,8	2,5	5,6	9,2▲	4,0	3,1	4,2	5,8	4,9
· f Fusie met een ander bedrijf	7,8	5,9	10,0	5,2	8,2	8,2	1,4▼	5,7	4,1	2,6▼	1,4▼	4,3	15,5▲	6,4	4,0	6,1	20,8▲	3,9
· g Uitbesteding van ondersteunende diensten	7,7	9,0	6,2	3,5	8,3	8,1	4,9	10,9	6,2	4,4	1,7▼	9,1	14,6▲	7,3	11,0	4,5	8,4	5,4
· h Verplaatsing van bedrijfsactiviteiten naar het buitenland	2,7	3,8	1,4	1,1	3,1	2,3	1,3	8,0▲	0,9	2,4	0,2	4,1	4,6	4,3	0,9	0,2	0,1	0,6
· i Automatisering van bedrijfsactiviteiten	8,8	10,2	7,1	5,1	9,4	8,7	10,2	13,6	4,9	7,3	1,5▼	10,0	14,4▲	7,5	11,8	4,9	8,8	7,0
· j Geen van bovenstaande veranderingen	57,5	57,1	58,1	71,9▲	55,6	55,1	73,8▲	50,5	73,2▲	69,2▲	78,4▲	54,0	35,5▼	60,5	46,7▼	68,2▲	44,8▼	67,1▲
3 UW BEROEP																		
3 Beroep/ functie [N=21.808] [%]																		
1 Schilders	0,5	1,0	0,0	0,4	0,5	0,9	0	0,4	4,9▲	0,4	0	0,3	0	0,4	0,2	0,2	0,1	0,3
2 Loodgieters, fitters, lasser, plaat- en constructiewerkers	1,7	3,1▲	0,1▼	1,9	1,6	1,9	0	5,6▲	11,5▲	0,7	0,3	0,2	0,4	0,8	0,3	0,1	0,1	0,7
3 Metselaars, timmerlieden en andere bouwvakkers	2,5	4,6▲	0,1▼	3,8	2,1	3,1	1,9	1,6	32,8▲	0,4	0	0,1	0,2	1,2	0,3	0,4	0,0	1,5
4 Drukkers en verwante functies	0,7	1,0	0,3	0,4	0,7	0,7	0	3,7▲	0	0,4	0,3	0,1	0,2	0,6	0,1	0,0	0,0	0,2
5 Voedingsmiddelen- en drankenbereiders	1,5	1,7	1,3	2,6	1,4	1,1	0	5,2▲	0	2,3	7,8▲	0,3	0,4	0,6	0,2	0,1	0,5	0,4
6 Kleermakers, kostuummaakers, stoffeerders e.d.	0,4	0,3	0,5	0,2	0,4	0,4	0	0,7	0,3	1,5▲	0	0,2	0,1	0,1	0	0	0,0	0
7 Elektromonteurs, reparateurs van elektrische apparaten	1,9	3,3▲	0,1▼	2,0	1,8	2,0	0,6	4,1	9,9▲	2,0	0,6	1,1	0	1,6	0,7	0	0,2	0,7
8 Machinebankwerkers, monteurs, instrumentmakers, reparateurs	2,5	4,6▲	0,0▼	2,2	2,4	3,2	1,7	9,4▲	2,2	4,9	0,2	1,5	0	1,3	0,4	0,2	0,1	1,2
9 Overige ambachtelijke en industriële beroepen	4,4	6,6▲	1,9▼	3,5	4,6	4,6	5,8	14,7▲	6,1	6,2	1,7	3,2	0,8	3,3	2,2	0,3▼	0,5▼	3,1
10 Buschauffeurs, treinbestuurders, zeelieden, e.d.	0,7	1,1	0,3	0,5	0,7	1,3	0	0,1	0,1	0,1	0,2	9,7▲	0	0,4	0,1	0	0,1	0
11 Vrachtwagenchauffeurs	1,8	3,3▲	0,1▼	1,5	1,9	1,7	2,5	0,8	1,5	1,3	0	19,0▲	0,1	0,8	0,3	0	0,0	1,5
12 Laders, lossers, inpakkers, grondwerk- en kraanmachinisten	1,1	1,9	0,1	2,0	1,0	0,6	2,9	2,0	1,9	1,7	0,3	4,2▲	0	0,8	0,1	0	0,1	0,3
13 Overige transportberoepen	1,6	2,4	0,6	1,2	1,6	1,5	0	0,9	0,3	1,8	0	14,0▲	0,6	1,2	0,2	0,1	0,1	0,9
14 Secretarissen, typisten, e.d.	3,4	0,2▼	7,2▲	2,2	3,6	3,6	2,7	2,1	1,9	1,9	1,6	1,9	4,1	6,0	4,4	4,6	3,7	3,8
15 Boekhouders, kassiers, e.d.	2,5	2,0	3,0	1,6	2,6	2,7	0,2	2,0	2,1	2,5	1,9	2,6	4,4	4,8	2,5	0,8	0,7	4,1
16 Postdistributiepersoneel	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0	0,3	0	0,1	0,1	3,7▲	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,3
17 Overige administratieve beroepen	6,8	3,9▼	10,1▲	4,0	7,1	7,7	1,8▼	6,4	3,6	5,5	2,1	6,2	18,2▲	8,6	14,0▲	4,8	3,4	7,2
18 Verlegenwoordigers, handelsagenten	1,2	1,9	0,4	0,5	1,4	1,0	2,3	2,1	0,3	4,4▲	0,4	0,4	0,7	0,8	0,1	0,1	0,1	0,5
19 Winkeliers, winkelbedienden en andere verkopers	5,9	3,4▼	8,8▲	17,8▲	4,3▼	3,9	0,5▼	1,3▼	0,8▼	35,3▲	2,2	1,1▼	1,0▼	1,2▼	0,0▼	0,1▼	0,1▼	0,9▼
20 Verzekering-agenten, makelaars, tussenpersonen, e.d.	1,0	1,0	1,0	0,7	1,2	0,5	0	0	0,1	0,1	0	0,4	14,9▲	1,6	0	0,1	0,1	0,1
21 Overige commerciële beroepen	3,9	4,0	3,9	3,2	4,4	2,5	2,5	3,9	0,9	6,4	1,5	5,0	16,1▲	7,0	0,2▼	0,3▼	2,6	0,3
22 Koks, keizers, buffetbedienden	2,2	1,7	2,8	6,4▲	1,6	1,5	0	0,3	0,1	0,5	50,8▲	0,1	0,4	0,6	0,3	0,5	1,0	3,1
23 Huishouders, schoonmaakpersoneel (in gebouwen, e.d.)	1,3	0,6	2,1	1,3	1,2	1,7	0,8	0,3	0,3	0,5	3,1	0,1	0,4	4,2▲	0,1	0,8	1,1	1,5
24 Portierpersoneel, brandweer, bewakers, e.d.	1,9	2,8	0,8	2,2	1,9	1,4	0	0,4	0	0	0,2	0,2	0	2,4	17,6▲	0,0	0,4	0,9
25 Kappers, schoonheidsspecialisten	0,4	0,0	0,8	1,7▲	0,2	0,1	0	0	0	0,3	0,1	0	0	0,0	0	0	0,0	0,0
26 Overige dienstverlenende functies	4,4	4,3	4,5	4,2	4,2	5,2	0,6	2,1	0,4▼	1,0	9,9▲	7,6	5,0	6,0	11,9▲	1,5	2,4	13,4▲

	GESLACHT			LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)											
	Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening
27 Geneeskundigen, tandartsen, dierenartsen	1.1	0.8	1.4	0.5	1.2	1.1	0	0.2	0	0.4	0	0	0.4	0.1	0.5	0.4	5.4▲	0.3
28 Verpleegkundigen, ziekenverzorgenden	4.9	1.0▼	9.5▲	5.5	4.9	4.7	0.2▼	0.0▼	0.1▼	0.1▼	0.2▼	0▼	0.2▼	0.2▼	0.4▼	0.1▼	28.1▲	1.2
29 Begar.denvverzorgers, kinderverzorgers, gezinshulpen e.d.	2.9	0.4▼	5.9▲	4.2	2.8	2.6	1.0	0.1	0.2	0.2	0.7	0.1	0.1	0.9	0	0.2	15.6▲	0.5
30 Overige gezondheidszorgberoepen	5.6	2.1▼	9.1▲	3.6	5.8	6.8	0.2▼	0.9▼	0.1▼	2.9	0.5▼	0.2▼	0.5▼	0.4▼	1.6	1.3▼	27.1▲	1.6
31 Docenten basisonderwijs	2.0	0.6▼	3.6▲	1.2	2.0	2.7	0	0	0	0.1	0.1	0	0	0.0	0.3	27.6▲	0.2	0.3
32 Docenten voortgezet onderwijs	1.4	1.4	1.4	0.6	1.3	3.1	0	0	0	0.0	0.1	0	0	0.1	0.0	19.9▲	0.1	0.5
33 Docenten hoger onderwijs	0.6	0.7	0.5	0.3	0.6	0.9	0.1	0	0	0	0	0	0	0.1	0.0	8.1▲	0.2	0
34 Overige onderwijsberoepen	1.4	1.0	1.9	0.6	1.3	2.5	1.0	0.2	0.1	0	0.2	0.3	0.3	0.3	1.0	15.1▲	0.5	1.6
35 Architecten, ingenieurs en verwante technici, tekenaars	2.8	4.6▲	0.1▼	1.3	3.0	2.8	0.3	5.3	5.0	0.8	0.2	0.8	0.5	8.1▲	3.1	0.5	0.0▼	1.1
36 Statistici, wiskundigen, systeemanalisten, ICT-functies	3.3	5.6▲	0.6▼	1.1	3.8	2.4	0	2.2	0.5	1.3	0.4	2.6	8.1▲	10.2▲	4.6	1.5	0.5	1.7
37 Kunstenaars	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0	0	0	0	0	0.2	0	0	0.1	0	0.0	0	1.3▲
38 Overige vakspecialisten	3.1	3.6	2.4	1.2	3.4	3.1	1.3	3.6	1.9	1.4	0.7	1.9	4.2	6.3▲	5.6	2.1	0.7	6.2
39 Akerbouwers	0.0	0.1	0	0.1	0.0	0.1	1.6▲	0	0	0	0	0	0	0.1	0	0	0	0.1
40 Veehouders, pluimveehouders	0.1	0.2	0.0	0.0	0.1	0.1	4.1▲	0.1	0	0.0	0	0	0	0.2	0	0	0	0
41 Tuinbouwers, bollenkwekers, boomkwekers, hoveniers, e.d.	1.0	1.4	0.5	1.6	0.9	1.0	44.0▲	1.2	0.4	0.2	1.0	0.1	0	0.4	0.6	0.1	0.0	0.8
42 Visers, viskwekers, jagers, e.d.	0.0	0.0	0	0	0.0	0.0	0.7▲	0	0	0	0	0	0	0.0	0	0	0	0
43 Overige agrarische beroepen	0.4	0.6	0.3	0.8	0.4	0.3	13.9▲	0.1	0.4	0.4	0	0	0	0.6	0.1	0	0.0	0.6
44 Leidingsgevende functies	4.9	6.9	2.6	1.6	5.5	4.8	1.9	6.6	5.8	4.3	4.6	4.0	8.5	5.1	7.2	3.7	2.7	5.6
45 Overige beroepen	7.8	7.9	7.7	7.4	8.3	6.0	2.8	9.0	3.5	5.7	5.8	6.4	8.7	10.2	18.5▲	4.4	3.0▼	18.9▲
3 Beroep of functie (ingedeikt) [N=21.808] [%]																		
1 Ambachtelijk, industrieel	16.0	26.1▲	4.3▼	17.2	15.5	17.8	10.0	45.5▲	67.8▲	18.8	10.8	7.0▼	2.2▼	9.9	4.4▼	1.3▼	1.5▼	8.3▼
2 Transport	5.2	8.7▲	1.1▼	5.2	5.0	5.4	3.8	3.8	4.9	0.5▼	47.0▲	0.7▼	3.2	0.8▼	0.1▼	0.3▼	0.7	2.7
3 Administratief	13.0	6.5▼	20.6▲	8.1	13.6	14.4	4.7▼	10.7	7.5	9.9	5.7▼	14.5	27.1▲	19.5▲	21.1▲	10.4	7.8	15.3
4 Commercieel	12.1	10.3	14.1	22.2▲	11.1	7.9	5.3▼	7.3	2.1▼	48.2▲	4.1▼	7.0	32.7▲	10.7	0.3▼	0.5▼	0.8▼	4.0▼
5 Dienstverlenend	10.1	9.4	11.0	15.9▲	9.2	9.9	1.4▼	3.1▼	0.8▼	2.2▼	64.1▲	8.0	5.8	13.2	29.8▲	2.9▼	5.0▼	27.3▲
6 Gezondheidszorg, hulpverlening	14.6	4.3▼	26.5▲	13.8	14.6	15.2	1.4▼	1.2▼	0.4▼	3.6▼	1.4▼	0.4▼	1.2▼	1.7▼	2.8▼	2.0▼	76.9▲	3.5▼
7 Leerkracht, docent	5.4	3.7	7.4	2.7	5.2	9.1	1.1	0.2▼	0.1▼	0.1▼	0.4▼	0.3▼	0.3▼	0.5▼	1.4	70.6▲	1.0▼	2.4
8 (Vak-)specialist	9.2	13.9▲	3.8▼	3.6▼	10.3	8.4	1.6▼	11.1	7.4	3.5▼	1.4▼	5.4	12.8	24.6▲	13.2	4.1	1.2▼	10.3
9 Agrarisch	1.6	2.3	0.8	2.4	1.5	1.4	64.4▲	1.5	0.8	0.7	1.0	0.1	0	1.3	0.7	0.1	0.0	1.5
10 Leidingsgevend	4.9	6.9	2.6	1.6	5.5	4.8	1.9	6.6	5.8	4.3	4.6	4.0	8.5	5.1	7.2	3.7	2.7	5.6
11 Overige beroepen	7.8	7.9	7.7	7.4	8.3	6.0	2.8	9.0	3.5	5.7	5.8	6.4	8.7	10.2	18.5▲	4.4	3.0▼	18.9▲
4 UW BEDRIJF																		
4b Kunt u aangeven in welke van onderstaande categorieën uw bedrijf of instelling het beste past? [N=21.477] [%]																		
1 Voedings- en genotmiddelenindustrie	3.1	3.8	2.2	2.7	3.2	2.8	3.5	13.0▲	0.2	4.8	5.9	1.0	1.0	1.8	0.2	0.1	0.3	0.1
2 Aardolie- en chemische industrie	1.7	2.6	0.7	0.6	1.9	2.0	0.4	7.4▲	1.0	1.2	0.4	0.7	0.1	2.7	0.0	0	0	1.1
3 Metaalproductenindustrie	2.5	4.1▲	0.6▼	1.2	2.6	3.3	0	14.7▲	1.3	2.4	0.2	0.2	0.5	1.0	0.2	0.1	0	0.2
4 Metaal- en elektronische industrie	3.2	5.2▲	0.3▼	2.6	3.3	3.7	0	12.7▲	1.16▲	2.9	0.2	1.1	0.4	2.4	0.3	0.3	0▼	0.8
5 Machine-industrie	1.0	1.7	0.2	0.7	1.1	0.8	0.4	4.7▼	0.7	1.0	0	0.2	0.1	1.0	0.1	0	0	0.3
6 Ander type industrie	3.2	4.5	1.7	2.3	3.3	3.1	1.2	15.3▲	2.2	2.8	0.7	1.5	0.4	2.7	0.3	0.1	0.1▼	2.1
7 Bouwbedrijven	3.1	5.2▲	0.7▼	3.5	2.9	3.9	1.8	1.4	41.6▲	0.5	0	0.3	0.5	2.2	0.1	0.4	0.0▼	1.4
8 Bouwinstallatiebedrijven	0.8	1.4	0.2	1.0	0.8	0.8	0	0.4	11.8▲	0.1	0	0	0.3	0.4	0	0.1	0.0	0.3
9 Afwerking van gebouwen	0.6	1.0	0.1	0.5	0.6	0.7	0	0.6	7.1▲	0.7	0	0	0.2	0.2	0	0	0	0.1
10 Ander type bouwbedrijf	1.0	1.6	0.3	1.2	1.0	0.7	0	1.8	8.4▲	0.5	0	0.3	0.3	0.9	0	0	0.0	0.3
11 Autohandel en -reparatie	1.3	2.1	0.3	1.4	1.3	1.1	0	0.3	7.6▲	0	0.5	0.1	0.2	0.1	0	0	0	0.2
12 Groothandel machines en apparaten	0.5	0.7	0.3	0.2	0.6	0.5	0	0.5	0.1	2.8▲	0	0.1	0.1	0.1	0.0	0	0	0
13 Warenhuizen en supermarkten	3.1	2.1	4.3	11.2▲	2.0▼	1.8	2.7	0.4	0.2	19.6▲	0.4	0.3	0.1	0.4	0.1	0	0.1▼	0.1
14 Ander type groot- en detailhandel	5.9	5.1	6.7	8.6	5.7	4.3	3.3	1.6▼	1.0▼	33.9▲	0.7▼	1.4▼	1.8	1.7▼	0.1▼	0.1▼	0.0▼	0.9▼
15 Wegenvoer (exclusief openbaar vervoer)	2.4	3.7	0.9	2.6	2.3	2.6	0.9	0.3	1.4	0.6	0	30.8▲	0.2	1.1	0.1	0.2	0.1	1.3

	GESLACHT		LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bront CBS)											
	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening
Totaal																	
16 Post en telecommunicatie	1,2	1,3	1,1	1,7	1,1	1,3	0	0,4	0,2	0,1	16,3▲	0,1	0,7	0,1	0	0,0	0,1
17 Ander type vervoer en communicatie	1,7	2,3	0,9	0,9	1,8	1,8	0	0,9	0,6	0,2	0,3	19,9▲	0	1,3	0,1	0,0	0,6
18 Bankwezen	2,3	2,1	2,6	0,9	2,7	1,9	0	0,1	0	0,1	0	47,0▲	0,7	0,1	0,2	0,1	0
19 Ander type financiële instellingen	1,9	2,0	1,8	1,2	2,1	1,7	0	0,0	0,1	0,1	0,5	0,1	28,1▲	3,0	0,5	0	0,0
20 Computerservice en informatietechnologie	2,6	4,0	1,0	1,2	3,1	1,4	0,3	0,3	0,3	2,1	0,2	1,6	1,2	12,7▲	0,4	0,0	0,5
21 Juridische en economische dienstverlening	1,4	1,1	1,7	1,3	1,5	0,8	0,4	0	0	0,1	0,2	0	2,1	7,5▲	0,4	0	1,3
22 Architecten- en ingenieursbureaus	1,1	1,6	0,6	0,4	1,3	1,0	0,3	0,2	0	0	0	0	0,3	6,6▲	0,2	0,1	0,3
23 Ander type zakelijke dienstverlening	4,0	3,8	4,1	2,7	4,3	3,6	0▲	1,3	0,2▲	0,6▲	1,0	2,8	6,7	17,2▲	0,7	1,1	4,6
24 Basis- en speciaal onderwijs	2,7	1,0▲	4,6▲	1,3	2,6	4,0	0,3	0,2	0,1	0	0,2	0,2	0,3	0,4	35,1▲	0,4	0,4
25 Voortgezet onderwijs	2,0	1,9	2,2	0,9	1,9	3,8	0,5	0,1	0	0,1	0,1	0	0	0,2	0,3	27,2▲	0,1
26 Hoger onderwijs	1,5	1,3	1,6	0,8	1,4	2,2	0,1	0,0	0	0	0	0	0	0,4	0,2	18,7▲	0,5
27 Ander type onderwijs	1,2	0,8	1,6	0,6	1,2	1,9	0,3	0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,4	0,4	12,2▲	0,8
28 Ziekenhuizen	4,3	1,9▲	7,2▲	3,1	4,7	3,8	0,6	0,3▲	0▲	0,2▲	0,1▲	0,1▲	0▲	0,5▲	0,1▲	0,4▲	24,3▲
29 Ander type gezondheidszorg	4,9	1,5▲	8,9▲	2,8	5,2	5,6	0	0,5▲	0,1▲	2,7	0,2▲	0,1▲	0,7▲	0,5▲	1,3	0,4▲	24,6▲
30 Verpleeg- en verzorgingshuizen	4,2	0,5▲	8,1▲	4,6	4,0	5,0	1,0	0,1▲	0,2▲	0,3▲	0,3▲	0,1▲	0,3▲	0,5▲	0,1▲	0,1▲	23,4▲
31 Ander type welzijnszorg	4,1	1,5▲	7,2▲	5,6	3,8	4,1	0▲	0,6▲	0▲	1,1	0,9	0,4	0,6	0,8	0,7	0,5	20,2▲
32 Gemeenten, provincies	3,2	3,3	3,1	0,6	3,5	4,2	0,2	1,3	0	0,0▲	0	0,5	0,1	0,8	34,5▲	0,3	0,2▲
33 Ministeries	1,6	1,9	1,2	0,5	1,7	1,8	0	0,0	0,1	0	0,3	0	0	0,3	19,0▲	0,0	0,2
34 Justitie (exclusief het ministerie zelf)	0,6	0,6	0,5	0,4	0,6	0,5	0	0	0	0	0,1	0	0	0,1	6,7▲	0,1	0,1
35 Politie	1,0	1,2	0,7	0,9	1,0	0,7	0	0	0,0	0	0	0	0	0,1	12,0▲	0,1	0,0
36 Ander type openbaar bestuur/overheid	1,6	2,0	1,1	1,7	1,6	1,5	0	0,5	0,1	0	0,6	0,1	1,4	14,2▲	0,0	0,2	29,1▲
37 Cultuur, sport en recreatie	1,4	1,2	1,7	1,8	1,3	1,3	0,5	0,4	0,3	0,2	4,4▲	1,0	0,2	0,7	0,8	0	0,2
38 Ander type cultuur en overige dienstverlening	1,2	1,0	1,4	0,8	1,2	1,6	0,5	0,5	0,1	0,1	1,7	1,2	0,3	2,5	0,4	0,3	0,8
39 Landbouw, bosbouw en visserij	1,7	2,4	0,8	2,6	1,5	1,7	63,6▲	1,2	1,3	1,0	0,2	0,1	1,9	0,5	0	0	1,4
40 Energie- en waterleidingbedrijven	0,8	1,0	0,4	0,6	0,7	1,0	0	3,5▲	1,8	0	0	0,1	0	1,2	0	0	0,4
41 Horeca	3,1	2,7	3,7	9,6▲	2,3	1,9	0	0,8	0,1	0,7	79,1▲	0,3	0,5	1,0	0,0	0,2	0,1▲
42 Overige bedrijven	9,3	9,0	9,8	10,2	9,5	7,6	17,4▲	11,5	5,6	9,0	1,7▲	15,6▲	5,3	18,1▲	3,9▲	1,7▲	26,5▲
SBI93 (43 klassen, bront CBS) [N=22.025], [%]																	
1 Landbouw, bosbouw en visserij - 01-02, 05	1,4	1,8	0,9	2,4	1,3	0,9	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 Winning van delfstoffen (geen turf) - 11, 14	0,2	0,3	0,0	0,0	0,2	0,1	0	1,3▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 Voedings- en genotmiddelenindustrie - 15-16	1,8	2,2	1,2	1,1	1,9	1,6	0	14,0▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4 Textiel, kleding en lederindustrie - 17-19	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0	1,8▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5 Hout- en bouwmaterialenindustrie - 20, 26	0,5	0,9	0,1	0,2	0,5	0,9	0	4,3▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6 Papierindustrie, drukken, uitgeven - 21-22	1,3	1,7	0,8	0,4	1,4	1,2	0	10,0▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7 Aardolie- rubber en kunststofindustrie - 23, 25	0,5	0,8	0,3	0,3	0,6	0,5	0	4,2▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8 Vervaardiging van chemische producten - 24	1,0	1,5	0,5	0,3	1,1	1,2	0	7,9▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9 Vervaardiging van metalen in primaire vorm - 27	0,3	0,6	0,1	0,0	0,3	0,6	0	2,6▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Vervaardiging van producten van metaal - 28	1,3	2,1	0,4	0,7	1,3	1,6	0	10,2▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11 Vervaardiging van machines en apparaten - 29	1,3	2,3	0,3	0,8	1,4	1,4	0	10,7▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12 Vervaardiging van elektrische en optische apparaten - 30-33	1,1	1,5	0,6	0,4	1,2	1,0	0	8,8▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Vervaardiging autos, aanhangwagens en opleggers - 34	0,3	0,6	0,0	0,3	0,3	0,3	0	2,6▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14 Vervaardiging van transportmiddelen - 35	0,4	0,7	0,1	0,2	0,5	0,4	0	3,4▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15 Vervaardiging meubels en overige goederen; recycling - 36-37	1,8	2,5	0,9	1,2	1,7	2,7	0	14,1▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16 Elektriciteit, aardgas, stoom, warm water - 40	0,4	0,6	0,3	0,4	0,4	0,5	0	3,4▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17 Winning en distributie van water - 41	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0	0,7▲	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18 Bouwnijverheid - 45	5,7	9,7▲	1,1▲	6,4	5,6	5,9	0▲	100	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲
19 Handel en reparatie autos, motoren; benzinestations - 50	1,7	2,7	0,6	1,8	1,8	1,3	0	0	11,5▲	0	0	0	0	0	0	0	0
20 Groothandel en handelsbemiddeling - 51	5,1	6,6	3,3	3,2	5,5	4,6	0	0	34,1▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲
21 Detailhandel en reparatie - 52	8,1	5,4▲	11,2▲	21,5▲	6,3▲	5,2	0	0	54,4▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲	0▲

[illegible]

GESLACHT			LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)														
Man			Vrouw			55-64 jaar	25-54 jaar	15-24 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening
4.3	6.0▲	0.5▼	2.3	4.8	4.0	3.8	11.0▲	4.8	0.9	0.8	3.2	0	6.1	6.5	4.6	0.5▼	3.3			
15.3	13.7	18.9	16.0	15.5	12.9	9.1	11.2	13.3	12.6	4.6▼	13.3	22.1	15.1	19.3	13.2	23.0▲	16.4			
20.5	22.4	18.2	33.2▲	19.1	16.1	36.6▲	22.5	40.9▲	27.5▲	28.4▲	25.0	1.4▼	10.1▼	6.5▼	3.6▼	29.6▲	16.9			
22.6	23.5	21.5	32.6▲	21.1	21.0	35.2▲	26.9	26.2	29.9▲	41.1▲	21.7	4.9▼	13.8▼	15.3	16.3	26.0	22.3			
57.0	54.1	60.3	34.2▼	59.8▲	63.0	28.2▼	50.6	32.9▼	42.5▼	30.5▼	53.4	93.7▲	76.1▲	78.2▲	80.1▲	44.4▼	60.8			
9.7	15.2▲	3.2▼	13.5	9.3	8.3	24.7▲	16.5▲	31.7▲	9.5	4.7	21.5▲	0.5▼	6.0	5.6	0.8▼	3.6▼	10.5			
8.8	13.3▲	3.4▼	12.1	8.4	7.6	23.7▲	15.2▲	26.5▲	10.0	9.0	7.8	1.2▼	8.2	6.6	2.8▼	4.3	5.9			
81.5	71.5▼	93.4▲	74.5▼	82.2	84.1	51.6▼	68.3▼	41.8▼	80.5	86.3	70.7▼	98.3▲	87.8	87.7	96.5▲	92.1▲	83.5			
11.0	12.6	9.2	13.3	10.9	9.9	24.0▲	13.4	26.2▲	10.3	8.4	11.2	1.8▼	6.7	4.3▼	4.1▼	16.2	12.2			
26.2	25.9	26.6	36.3▲	24.9	23.1	37.6▲	29.7	33.7	29.6	33.2	21.9	7.3▼	16.2▼	17.3▼	18.4	38.8▲	26.2			
62.8	61.6	64.2	50.4▼	64.2	67.0	38.2▼	56.9	40.1▼	60.1	58.4	66.8	90.9▲	77.1▲	78.3▲	77.5▲	45.0▼	61.6			
34.5	34.1	35.0	42.5	33.6	31.7	59.1▲	38.8	42.1	38.9	42.7	45.0▲	29.0	33.4	25.3▼	14.3▼	30.8	39.8			
22.0	23.5	20.3	30.3▲	21.2	18.4	23.0	24.0	29.2	24.7	29.5	19.0	16.5	19.2	20.0	16.8	23.2	19.1			
43.4	42.4	44.7	27.2▼	45.1	49.8	17.9▼	37.2	28.7▼	36.5	27.8▼	36.0	54.5▲	47.3	54.8▲	69.0▲	45.9	41.2			
7.2	10.9▲	3.0▼	7.2	7.3	7.1	10.2	21.2▲	15.8▲	4.4	9.7	8.1	1.0▼	4.7	3.4	4.5	1.9▼	7.8			
18.8	23.9▲	12.7▼	23.7	18.0	18.1	35.5▲	26.3▲	45.6▲	16.1	27.7▲	22.1	8.1▼	13.0	14.2	20.1	11.3▼	20.2			
74.0	65.2▼	84.3▲	69.1	74.7	74.8	54.3▼	52.5▼	38.6▼	79.5	62.6▼	69.8	90.9▲	82.3▲	82.4▲	75.4	86.8▲	72.0			
39.1	48.3▲	8.8▼	33.4	40.6	37.1	49.1▲	59.7▲	64.9▲	25.3▼	7.1▼	25.6▼	13.9▼	35.6	42.3	8.8▼	6.4▼	30.2			
20.3	23.8▲	8.7▼	19.2	20.0	23.4	19.4	22.9	26.9	25.2	6.0▼	18.9	6.7▼	20.2	24.3	7.2▼	7.1▼	21.8			
40.5	27.9▼	82.5▲	47.4	39.4	39.5	31.6	17.4▼	8.3▼	49.5▲	86.9▲	55.5▲	79.4▲	44.2	33.4	83.9▲	86.2▲	48.0			
15.8	12.8	19.5	20.9	15.4	13.6	20.1	16.4	17.8	10.2	45.5▲	4.4▼	2.4▼	10.9	5.1▼	6.0▼	33.9▲	21.5			
9.9	8.5	11.5	15.0	9.4	7.4	5.7	11.0	14.6	10.1	22.0▲	3.4▼	1.7▼	7.5	2.1▼	4.6	17.0▲	13.3			
8.7	12.6▲	4.1▼	8.5	8.8	8.3	10.5	17.5▲	23.9▲	8.5	4.7	10.8	1.9▼	6.3	4.4	3.3▼	4.2	10.5			
5.6	3.8	7.6	5.2	5.7	5.3	2.3	3.0	3.0	2.8	4.8	3.2	1.3	2.7	4.8	6.1	16.3▲	4.6			
2.51	2.58▲	2.44▼	2.30▼	2.55▲	2.55	2.37▼	2.58	2.61▲	2.49	2.36▼	2.34▼	2.67▲	2.61▲	2.66▲	2.41▼	2.41▼	2.56			
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
64.6	69.2▲	59.2▼	43.3▼	67.2▲	70.5	54.7▼	68.2	68.2	61.8	53.0▼	54.3▼	72.4	69.5	70.8	71.4	56.6▼	70.0			
25.0	22.4	28.1	41.8▲	23.6	17.2▼	27.1	21.1	26.3	26.5	36.1▲	25.3	19.8	21.4	21.7	22.6	31.6	23.1			
10.4	8.4	12.7	14.9	9.2	12.3	18.2▲	10.7	5.5	11.7	11.0	20.4▲	7.8	9.1	7.5	6.0	11.7	6.9			
65.8	67.9	63.4	46.1▼	68.5▲	69.8	45.2▼	66.7	66.1	64.6	55.3▼	52.1▼	77.8▲	73.2	75.7▲	65.7	59.9	68.4			
22.8	21.9	23.9	34.7▲	21.6	18.3	26.1	22.0	28.2	22.9	31.8▲	22.7	16.0	18.2	17.7	23.6	28.1	20.2			
11.4	10.2	12.8	19.2▲	9.9	12.0	28.7▲	11.3	5.7	12.5	12.9	25.2▲	6.2	8.6	6.6	10.7	12.0	11.4			

GESLACHT		LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)													
Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige	
5h.c Kunt u zelf uw werktempo regelen? [N=21.024] [%] 1 Ja, regelmatig 2 Ja, soms 3 Nee 5h.d Moet u in uw werk zelf oplossingen bedenken om bepaalde dingen te doen? [N=21.011] [%] 1 Ja, regelmatig 2 Ja, soms 3 Nee 5h.e Kunt u verifd opnemen wanneer u dat wilt? [N=21.067] [%] 1 Ja, regelmatig 2 Ja, soms 3 Nee 5h.f Moet u onder hoge tijdsdruk werken? [N=21.068] [%] 1 Ja, regelmatig 2 Ja, soms 3 Nee 5h.g Moet u erg snel werken? [N=21.232] [% vaak-altijd] 5h.h Moet u heel veel werk doen? [N=21.212] [% vaak-altijd] 5h.i Moet u extra hard werken [N=21.200] [% vaak-altijd] 5h.j Is uw werk heftisch? [N=21.199] [% vaak-altijd] 5h.k Moet u emotioneel zwaar werk (schaal: 1=noot - 4=altijd; 3 items) [N=21.245] [Gemiddelde] 5k.a Brengt uw werk u in emotioneel moeilijke situaties? [N=21.234] [% vaak-altijd] 5k.b Is uw werk emotioneel veeleisend? [N=21.228] [% vaak-altijd] 5k.c Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.d Moet u emotioneel betrokken zijn bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.e Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.f Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.g Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.h Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.i Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.j Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.k Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.l Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.m Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.n Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.o Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.p Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.q Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.r Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.s Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.t Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.u Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.v Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.w Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.x Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.y Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5k.z Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk? [N=21.205] [% vaak-altijd] 5l.a Verleest uw werk intensief nadenken? [N=21.230] [% vaak-altijd] 5l.b Verleest uw werk dat u er uw gedachten bij houdt? [N=21.215] [% vaak-altijd] 5l.c Vergt uw werk veel aandacht van u? [N=21.179] [% vaak-altijd]	61.1	65.1	56.4	45.9▼	62.8	66.0	57.6	66.5	66.4	61.0	46.3▼	54.2	74.1▲	67.0	69.8	55.1	61.3	
	27.0	25.9	28.2	38.2▲	26.1	21.6	24.7	27.5	27.5	23.4	28.7	19.3	23.5	24.0	28.1	32.2	26.3	
	11.9	9.0	15.4	15.9	11.2	12.4	12.3	8.7	6.1	11.5	20.3▲	17.1	6.7	9.5	6.2	16.8	17.4▲	12.3
	69.8	74.9▲	63.9▼	50.7▼	72.6▲	72.7	49.2▼	70.1	74.5	64.4	54.8▼	58.6▼	75.3	73.8	79.0▲	80.1▲	67.2	73.4
	26.2	21.9▼	31.3▲	40.8▲	24.2	23.2	36.3▲	24.9	24.6	29.7	39.6▲	34.8▲	21.5	22.2	19.0	18.5	30.1	23.4
	4.0	3.3	4.8	8.5▲	3.2	4.1	14.5▲	5.0	0.9	5.8	5.5	6.6	3.3	4.0	2.0	1.4	2.7	3.1
	50.8	56.2▲	44.6▼	38.5▼	52.2	54.7	61.4▲	62.0▲	54.7	48.2	39.0▼	42.9	65.8▲	61.7▲	66.7▲	22.4▼	37.1▼	53.8
	32.8	31.3	34.6	43.6▲	31.9	27.6	27.7	29.4	38.2	38.0	41.3	36.9	27.0	28.8	25.0	21.7▼	39.4	32.9
	16.4	12.6▼	20.8▲	17.9	15.8	17.7	10.9	8.6▼	7.1▼	13.8	19.8	20.2	7.1▼	9.5▼	8.3▼	55.9▲	23.4▲	13.3
	2.17	2.17	2.16	2.02▼	2.20▲	2.10	2.00▼	2.09	2.13	2.09	2.27	2.17	2.26	2.21	2.17	2.25	2.20	2.15
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
36.7	35.5	38.1	29.4	38.7	32.9	30.1	30.9	32.1	33.4	46.8▲	35.5	41.8	38.2	33.9	43.3	40.7	35.4	
49.4	50.5	48.2	55.0	48.7	48.4	56.3	51.9	54.4	52.5	44.8	45.0	47.5	48.4	53.0	42.3	46.5	50.5	
13.9	14.0	13.8	15.7	12.6	18.7	13.6	17.1	13.4	14.1	8.4	16.5	10.7	13.4	13.1	14.5	12.8	14.1	
31.0	31.5	30.4	21.2▼	33.0	29.3	17.5▼	25.8	27.4	26.4	35.6	34.9	35.5	33.1	30.7	36.5	33.8	29.5	
48.5	49.9	46.9	48.0	48.9	47.0	48.4	52.8	52.5	48.2	43.5	45.8	49.3	50.1	51.8	47.6	45.4	48.8	
20.5	18.6	22.7	30.8▲	18.1▼	23.7	34.0▲	21.4	20.1	27.4▲	20.8	19.3	15.2	16.9	17.5	15.9	20.8	21.8	
2.31	2.31	2.31	2.18▼	2.34	2.26	2.10▼	2.25	2.25	2.29	2.46▲	2.27	2.39	2.33	2.28	2.44▲	2.32	2.28	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
32.3	32.0	32.6	29.8	33.1	30.1	25.7	28.5	30.7	33.4	47.3▲	32.4	35.3	34.5	27.3	30.1	32.8	31.1	
41.8	41.6	42.1	34.0	43.5	40.2	29.1▼	38.6	40.0	41.2	43.2	37.4	46.2	42.1	39.9	53.7▲	42.9	40.2	
26.7	26.9	26.6	21.0	28.1	24.7	17.5▼	22.3	23.9	26.2	34.9	23.9	30.4	27.6	24.3	35.4▲	27.8	25.7	
36.4	36.7	36.0	23.9▼	39.2▲	33.1	20.6▼	33.3	28.7	31.8	39.5	34.8	42.2	38.6	38.3	47.7▲	38.2	33.8	
1.68	1.62	1.74	1.48▼	1.70	1.72	1.34▼	1.53	1.44▼	1.52	1.55▼	1.58	1.62	1.58	1.77	2.01▲	2.02▲	1.69	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
7.5	6.6	8.6	4.6	7.8	8.7	1.2▼	4.2	3.8	3.7	4.4	6.0	5.2	4.6	11.2	11.5	16.4▲	7.7	
11.8	10.1	13.9	7.6	12.0	14.6	3.1▼	6.8	4.7▼	5.6▼	6.5	7.3	7.9	7.1	14.2	22.9▲	27.1▲	11.5	
12.5	12.4	12.6	8.5	12.9	14.5	9.5	10.9	9.0	11.6	11.3	9.6	10.2	10.4	10.7	25.4▲	15.1	15.0	
3.01	3.06	2.95	2.71▼	3.04	3.11	2.51▼	3.01	3.00	2.82▼	2.89▼	3.11	3.15▲	3.04	3.09	3.26▲	3.05	2.97	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
59.1	63.9▲	53.4▼	38.1▼	61.9▲	63.5	28.8▼	60.7	59.2	46.6▼	34.5▼	53.6	73.7▲	65.1	69.2▲	73.7▲	59.7	53.2	
85.6	87.3	83.7	75.1▼	86.9	88.4	66.8▼	85.4	86.4	78.5▼	75.3▼	90.6	90.3	86.1	90.3	92.1▲	87.0	86.2	
76.5	78.7	73.9	60.6▼	78.3	81.7	52.2▼	76.2	76.0	66.6▼	61.1▼	79.5	82.6	78.7	81.8	89.7▲	78.5	75.2	

		GESLACHT		LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)												
		Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening	
• 6e b'd'fth Intern ongewenst gedrag (incl. pesten) [N=21.958] [% enkele keer t/m zeer vaak]		16,2	17,3	14,9	14,9	16,5	15,7	13,0	20,2	15,1	15,4	20,4	20,7	13,0	14,6	16,3	15,6	14,6	16,6
	• 6e a/c/e/g Extern ongewenst gedrag (incl. pesten) [N=21.947] [% enkele keer t/m zeer vaak]	23,9	18,9▼	29,9▲	28,3	23,7	21,3	6,9▼	8,8▼	10,9▼	24,2	30,9	24,4	17,9	16,3▼	29,4	30,0	43,7▲	22,8
	6e.a Ongewenste seksuele aandacht van klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers)? [Laatste jaar] [N=21.904] [% ja, enkele keer-zeer vaak]	4,8	1,9▼	8,2▲	7,5	4,7	2,8	1,9	1,2	0,8▼	3,2	11,6▲	3,0	1,2	2,6	2,6	3,1	14,6▲	4,9
	6e.b Ongewenste seksuele aandacht van leidinggevenden of collega's? [Laatste jaar] [N=21.894] [% ja, enkele keer-zeer vaak]	1,8	0,9	2,9	3,7	1,7	0,7	2,0	1,8	1,1	1,8	4,4	2,3	1,4	1,5	2,4	1,6	1,7	2,1
	6e.c Intimidatie door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers)? [Laatste jaar] [N=21.847] [% ja, enkele keer-zeer vaak]	18,9	15,4	23,0	19,2	19,1	17,8	3,2▼	6,3▼	8,0▼	20,7	23,7	20,2	16,2	13,4	25,7	22,8	32,0▲	18,4
	6e.d Intimidatie door leidinggevenden of collega's? [Laatste jaar] [N=21.865] [% ja, enkele keer-zeer vaak]	10,7	11,9	9,3	6,9	11,1	12,1	5,4	14,2	9,2	9,6	10,2	11,5	8,8	9,3	12,0	11,4	10,7	11,3
	6e.e Lichamelijk geweld door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers)? [Laatste jaar] [N=21.816] [% ja, enkele keer-zeer vaak]	6,5	4,2	9,1	8,6	6,3	5,3	0,9▼	0,9▼	1,3▼	2,3	5,6	4,0	0,9▼	2,4	10,1	7,2	22,0▲	2,3
	6e.f Lichamelijk geweld door leidinggevenden of collega's? [Laatste jaar] [N=21.851] [% ja, enkele keer-zeer vaak]	0,6	0,9	0,3	0,9	0,7	0,2	0,6	1,3	0,4	0,7	2,1▲	1,1	0,3	0,4	0,1	0,2	0,4	0,1
	6e.g Pesten door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers)? [Laatste jaar] [N=21.828] [% ja, enkele keer-zeer vaak]	6,8	6,7	6,9	8,9	6,4	6,6	2,9	2,9	4,0	6,6	9,9	12,1▲	2,8	4,6	8,9	12,4▲	8,7	5,5
	6e.h Pesten door leidinggevenden of collega's? [Laatste jaar] [N=21.855] [% ja, enkele keer-zeer vaak]	8,4	9,6	6,9	8,7	8,5	7,3	8,7	11,0	9,1	8,8	11,6	12,8	6,2	7,9	7,2	6,6	5,8	7,8
6f.a Discriminatie naar sekse? [N=21.926] [%]																			
1 J.a, regelmatig	1,8	2,0	1,5	2,9	1,6	1,5	0,9	2,1	2,0	2,0	3,0	3,1	0,5	1,5	2,7	1,5	1,0	1,2	
2 J.a, soms	10,4	9,9	10,9	10,0	10,8	8,2	7,8	11,8	6,9	8,9	12,4	11,5	9,3	10,3	17,0▲	10,3	9,1	8,1	
3 J.a, vaak	87,9	88,1	87,6	87,1	87,5	90,3	91,3	86,1	91,2	89,2	84,7	85,3	90,2	88,2	80,3▼	88,2	89,9	90,7	
6f.b Discriminatie naar huidskleur? [N=21.928] [%]																			
1 J.a, regelmatig	1,7	2,1	1,2	2,3	1,6	1,6	1,2	2,2	2,5	1,7	2,2	3,4	0,7	1,2	1,9	1,3	1,1	1,5	
2 J.a, soms	10,4	12,5	7,9	11,7	10,4	9,2	9,5	14,2	15,0	9,6	11,2	12,9	5,4	9,7	12,8	7,3	8,8	5,9	
3 J.a, vaak	88,0	85,4	91,0	86,1	88,0	89,2	89,3	83,6	82,5	88,7	86,6	83,7	93,8	89,1	85,3	91,5	90,1	92,7	
6f.c Discriminatie naar geboortevervolgung? [N=21.904] [%]																			
1 J.a, regelmatig	1,5	2,1	0,8	2,1	1,4	1,2	0,6	2,3	1,9	1,4	1,7	2,8	0,4	1,2	1,7	1,0	1,1	1,0	
2 J.a, soms	8,5	10,1	6,6	9,5	8,6	7,2	7,3	12,0	12,3	7,8	8,5	10,5	3,7	7,2	11,3	8,6	6,6	5,3	
3 J.a, vaak	90,0	87,8	92,5	88,4	90,0	91,6	92,1	85,7	85,8	90,8	89,7	86,7	95,9▲	91,6	87,0	90,4	92,3	93,7	
6f.d Discriminatie naar seksuele gaardheid/voorkeur? [N=21.869] [%]																			
1 J.a, regelmatig	1,1	1,4	0,8	1,5	1,0	1,1	1,2	1,1	1,5	1,0	1,8	2,0	0,5	0,8	1,5	1,1	0,9	0,5	
2 J.a, soms	6,5	8,2	4,6	7,7	6,4	6,4	4,9	8,9	8,8	5,6	8,0	7,7	3,7	5,9	11,1▲	6,0	4,4	4,4	
3 J.a, vaak	92,4	90,4	94,6	90,8	92,6	92,5	94,0	90,0	89,6	93,5	90,2	90,3	95,8	93,4	87,4▼	93,0	94,7	95,0	
6f.e Discriminatie naar leeftijd? [N=21.899] [%]																			
1 J.a, regelmatig	1,8	2,0	1,6	2,1	1,5	2,9	0,3	1,8	1,5	2,4	2,4	2,6	1,7	1,7	2,5	1,5	1,3	1,0	
2 J.a, soms	12,3	12,5	11,9	10,9	11,6	16,7	9,0	13,2	8,6	11,3	14,8	11,6	12,9	12,1	16,4	15,2	11,1	9,7	
3 J.a, vaak	85,9	85,5	86,4	87,0	86,8	80,4	90,7	85,0	89,9	86,3	82,8	85,9	85,4	86,2	81,1	83,2	87,6	89,3	
7 COMPUTERGEBRUIK																			
7a Hoeveel uur per dag werkt u gemiddeld aan een beeldscherm voor uw werk? (Uur/dag [N=21.194] [Gemiddelde])	3,82	3,75	3,91	2,47▼	4,10▲	3,58	1,47▼	3,67	2,37▼	3,30	1,67▼	3,45	6,28▲	5,31▲	5,23▲	3,59	2,91▼	3,82	
- Minimum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
- Maximum	19	16	19	16	18	19	10	15	16	16	16	16	17	18	16	17	19	16	
7b Bent u telewerker? [N=21.788] [% ja]	12,2	14,2	9,8	7,5	13,3	10,5	6,5	9,8	6,4	8,7	4,9▼	10,7	21,1▲	20,6▲	12,5	19,1▲	7,7	13,1	

68

	GESLACHT		LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bront CBS)												
	Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en Visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige
7 Contact met stroom, hitte, kou, gevaarlijke stoffen, lawaai	4,5	5,0	3,7	8,9▲	4,2	1,2	0	9,3▲	1,5	2,2	14,0▲	3,4	8,1	3,7	2,0	3,6	3,0	3,6
8 Verkeersongeval op de openbare weg, tijdens werkijd	2,2	2,6	1,5	0,3	2,3	3,9	0	1,3	5,7▲	1,8	0	7,9▲	0	1,5	3,2	0	1,2	1,5
9 Verkeersongeval op de openbare weg, tijdens woon-werkverkeer	1,0	1,2	0,6	0,6	1,2	0,6	0	0,7	3,6▲	1,5	0	0,9	0	0	0,4	0,6	1,1	1,4
	35,1	31,1▼	41,5▲	28,8	36,1	36,6	24,5	29,7	23,9▼	31,1	29,7	31,2	67,3▲	43,2	36,2	56,1▲	35,5	52,1▲
9 ARBO-MATREGELEN																		
9a Maatregelen nodig t.a.v. werkdruk, werkstress? [N=21.838] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	18,0	18,9	17,1	26,6▲	16,1	20,6	40,4▲	18,4	25,0	26,1▲	22,5	16,3	13,2	19,4	11,6	9,0▼	12,0	22,0
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	39,4	41,0	37,5	39,7	39,5	38,7	33,3	41,7	45,3	37,2	41,5	41,4	49,2▲	42,7	42,8	27,8▼	34,4	39,3
3 Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	31,4	29,4	33,7	26,0	32,5	30,3	19,6▼	29,7	21,6▼	25,8	25,0	29,5	29,2	28,3	35,0	44,4▲	41,5▲	26,9
4 Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	11,2	10,7	11,8	7,6	11,9	10,5	6,6	10,2	8,1	11,0	10,9	12,8	8,4	9,7	10,6	18,8▲	12,2	11,7
9b Maatregelen nodig t.a.v. emotioneel zwaar werk? [N=21.767] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	45,3	46,7	43,8	53,1	44,2	44,2	73,6▲	49,8	54,6	60,2▲	58,1▲	45,7	46,6	54,6▲	33,6▼	29,3▼	21,8▼	52,0
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	37,7	37,7	37,7	35,3	38,2	37,3	21,8▼	36,6	33,2	29,0▼	31,3	37,5	42,1	33,0	48,4▲	39,3	49,1▲	34,0
3 Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	13,0	11,8	14,5	9,3	13,4	14,3	3,1▼	10,2	9,3	7,8	8,0	12,0	9,5	9,7	14,4	23,2▲	23,0▲	11,2
4 Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	3,9	3,9	4,0	2,4	4,1	4,2	1,5	3,4	2,9	3,1	2,6	4,8	1,8	2,7	3,6	8,1▲	6,0	2,8
9c Maatregelen nodig t.a.v. RSI? [N=21.469] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	39,9	38,4	41,7	57,5▲	36,8▼	40,2	69,0▲	35,8	55,1▲	54,2▲	67,3▲	45,0	15,3▼	27,8▼	16,7▼	43,8	44,1	35,5
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	40,7	42,7	38,3	27,9▼	42,2	44,4	23,8▼	43,8	34,2	30,5▼	20,1▼	34,5	61,5▲	46,4	59,7▲	37,3	38,3	42,0
3 Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	14,5	14,0	15,0	10,6	15,7	11,6	5,3▼	15,6	8,0	10,3	7,3▼	15,1	19,3	19,3	19,5	13,0	13,2	16,7
4 Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	4,9	4,8	5,0	4,0	5,3	3,9	1,9	4,8	2,7	5,0	5,3	5,4	3,9	6,4	4,0	6,0	4,4	5,9
9d Maatregelen nodig t.a.v. lichamelijk zwaar werk? [N=21.752] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	48,3	44,1	53,2	36,9▼	49,7	51,3	32,3▼	33,5▼	23,2▼	43,0	35,4▼	43,7	79,5▲	68,6▲	59,8▲	73,9▲	36,0▼	49,5
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	34,9	38,6	30,5	39,3	34,1	35,0	43,4	45,5▲	49,3▲	37,2	39,7	36,3	19,1▼	24,2▼	32,7	20,4▼	39,3	34,4
3 Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	13,5	13,8	13,3	19,1	13,1	11,0	18,7	17,5	23,1▲	14,9	18,1	15,2	0,8▼	7,2▼	6,4▼	4,2▼	20,6▲	14,0
4 Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	3,3	3,6	3,0	4,8	3,2	2,7	5,6	3,5	4,3	4,9	6,8▲	4,8	0,6	2,0	1,2	1,4	4,1	2,1
9e Maatregelen nodig t.a.v. geluid? [N=21.633] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	56,3	46,5▼	67,9▲	57,0	56,5	54,9	45,9▼	30,5▼	25,5▼	61,9	57,5	51,4	70,0▲	66,5▲	54,9	67,1▲	67,0▲	54,9
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	33,7	40,9▲	25,2▼	33,6	33,5	34,8	41,5	51,3▲	60,8▲	30,3	32,3	34,2	22,1▼	26,0	36,8	23,3▼	26,4	35,4
3 Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	7,8	10,0	5,1	6,9	7,9	8,0	10,0	15,0▲	11,7	5,7	7,6	10,7	6,2	6,0	6,3	6,8	4,7	8,2
4 Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	2,2	2,6	1,8	2,5	2,2	2,3	2,6	3,2	1,9	2,1	2,7	3,8	1,7	1,5	2,0	2,8	1,9	1,5
9f Maatregelen nodig t.a.v. roken door collega's of klanten? [N=21.753] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	45,9	41,2▼	51,5▲	44,6	45,6	48,9	50,0	34,8▼	32,4▼	48,3	43,9	42,9	54,9	51,1	39,3	59,0▲	47,4	49,3
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	45,9	49,3	41,9	48,1	46,0	43,4	41,4	54,9▲	54,8	43,2	47,9	48,4	40,6	41,6	53,4	36,8	43,5	44,9
3 Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	6,4	7,4	5,2	5,4	6,7	6,2	7,3	8,0	10,2	6,4	6,1	6,9	3,5	5,7	6,1	3,7	7,1	4,3
4 Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	1,8	2,1	1,4	2,0	1,8	1,6	1,3	2,2	2,6	2,1	2,1	1,9	1,0	1,6	1,2	0,5	2,0	1,6
9g Maatregelen nodig t.a.v. intimidatie, agressie of geweld door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers)? [N=21.676] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	59,1	62,2	55,3	57,9	59,1	59,9	80,6▲	68,6▲	68,8▲	62,9	60,0	59,7	68,8	72,2▲	43,5▼	49,6▼	38,3▼	62,8
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	32,7	30,8	35,0	33,8	32,5	32,8	18,6▼	27,6	27,3	30,0	33,5	30,1	30,9	23,1▼	43,5▲	37,4	46,1▲	31,0
3 Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	6,8	5,7	8,1	6,4	6,9	6,4	0,7▼	3,1	3,0	5,4	4,7	7,8	1,8▼	3,9	11,2	10,7	13,5▲	5,4
4 Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	1,4	1,3	1,6	1,9	1,5	1,0	0	0,7	0,9	1,7	1,8	2,4	0,5	0,8	1,9	2,3	2,2	0,7
9h Maatregelen nodig t.a.v. intimidatie, agressie of geweld door leidinggevende(n) of collega's? [N=21.581] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	69,3	66,8	72,3	70,2	69,2	69,0	82,2▲	63,5	69,7	73,2	71,0	67,0	73,3	75,7	58,0▼	70,5	66,3	72,3
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	25,6	27,9	22,9	26,5	25,5	25,8	16,0▼	29,5	25,8	22,3	25,3	26,6	24,3	20,2	35,6▲	24,3	28,3	23,2
3 Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	3,7	3,9	3,4	2,0	3,9	3,9	1,5	5,4	3,3	3,1	2,3	4,8	1,8	2,7	4,8	3,6	3,9	3,9
4 Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	0,3	1,6	1,2	1,4	1,3	1,6	0,5	1,4	1,4	1,5	1,5	0,7
9i Maatregelen nodig t.a.v. gevaarlijke stoffen? [N=21.788] [%]																		
1 Niet nodig, want het speelt hier niet	65,5	57,8▼	74,6▲	67,2	65,2	65,7	42,9▼	41,8▼	46,3▼	68,8	68,2	65,3	89,3▲	75,6▲	67,9	82,6▲	64,2	66,1
2 Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	29,2	35,3▲	22,1▼	27,3	29,6	29,2	47,9▲	47,1▲	44,9▲	26,2	26,4	29,7	10,2▼	20,6▼	28,3	15,2▼	31,6	29,0

GESLACHT				LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)											
				15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en Visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening
Totaal	Man	Vrouw																
	4,3	5,6	2,7	4,0	4,3	4,4	7,9	9,4▲	7,6	3,7	4,5	3,8	0,3▼	3,0	3,2	1,9	3,3	4,4
	1,0	1,3	0,6	1,4	0,9	0,8	1,3	1,8	1,2	1,3	1,0	1,2	0,2	0,8	0,6	0,3	0,9	0,5
	40,3	34,4▼	47,2▲	37,0	40,2	43,8	25,3▼	23,0▼	18,6▼	39,9	37,3	37,1	57,4▲	54,1▲	42,8	55,2▲	37,8	44,3
	48,8	53,2	43,6	50,3	48,9	47,0	60,9▲	61,1▲	65,7▲	47,5	49,7	50,8	39,8	38,1▼	49,0	37,7▼	50,8	46,1
	9,2	10,5	7,7	10,2	9,4	7,6	12,9	13,8	13,8	10,2	9,7	10,2	2,0▼	6,3	7,7	5,7	9,8	8,3
	1,7	1,9	1,5	2,5	1,6	1,6	0,9	2,1	1,9	2,5	3,4	1,9	0,9	1,5	0,5	1,3	1,6	1,2
10 BEDRIJFSVEILIGHEID																		
	3,77	3,80	3,73	3,73	3,76	3,87	3,84	3,91	4,08▲	3,68	3,65	3,74	3,88	3,76	3,71	3,54▼	3,76	3,76
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	69,2	70,0	68,3	69,6	68,6	71,9	70,4	71,6	81,0▲	68,3	68,4	66,5	69,2	67,8	63,8	63,9	71,0	69,3
	60,2	62,6	57,4	56,9	59,7	65,8	60,8	68,4	79,4▲	55,6	53,8	64,4	62,4	55,9	59,6	43,4▼	62,5	57,2
	60,6	62,8	58,1	61,0	59,7	65,0	66,1	67,1	74,3▲	59,0	59,5	59,7	66,2	59,9	56,4	50,4▼	58,1	59,1
	68,2	69,8	66,3	68,3	67,4	72,1	70,0	75,9	82,7▲	65,5	63,8	68,4	67,4	63,1	66,5	54,9▼	72,0	65,9
	64,6	65,6	63,5	64,0	63,6	70,3	63,3	69,2	73,5	63,0	65,3	65,5	68,9	62,3	60,3	55,7▼	65,9	64,5
11 UW GEZONDHEID																		
	11	Wat vindt u over het algemeen genomen van uw gezondheid?																
	[1=Slecht-5=Uitstekend]	[N=21.960]	[%]															
	1 Slecht	0,6	0,8	0,5	0,3	0,6	1,3	0,6	1,3	0,7	0,4	0,3	1,1	0,4	0,6	0,6	0,7	0,3
	2 Matig	8,6	8,0	9,2	6,7	8,1	12,4	4,8	9,8	7,6	8,8	8,4	8,3	7,0	9,3	7,4	9,3	8,2
	3 Goed	51,4	50,5	52,5	45,9	51,7	54,7	47,8	52,4	53,4	51,2	49,8	53,9	48,7	48,2	51,8	51,6	53,1
	4 Zeer goed	26,8	27,5	26,0	31,5	27,0	21,6	29,6	24,2	26,2	26,9	25,2	24,9	30,5	28,4	26,7	27,1	26,4
	5 Uitstekend	12,6	13,2	11,8	15,6	12,6	10,0	17,2	12,3	12,0	12,6	16,3	11,8	13,4	13,6	13,5	11,1	11,6
	- Gemiddelde	3,42	3,44	3,39	3,55	3,43	3,27▼	3,58	3,36	3,41	3,43	3,49	3,38	3,49	3,45	3,45	3,39	3,41
	- Minimum	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	- Maximum	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	11b.a Pijn, ongemak gehad van nek?	11b.a Pijn, ongemak gehad van nek?	[Laatste jaar]	[N=21.117]	[%]													
	1 Nee, nooit	44,6	51,8▲	36,2▼	48,2	43,7	46,2	58,2▲	50,3	53,5	44,0	46,3	44,3	43,1	42,1	42,4	43,4	41,7
	2 Een enkele keer, maar van korte duur	31,3	30,0	32,8	31,6	31,8	28,6	25,9	28,5	27,8	31,6	31,7	32,7	31,7	33,8	31,7	30,4	31,8
	3 Een enkele keer, langdurig	3,0	2,6	3,5	2,4	3,1	3,0	3,3	2,5	2,3	2,8	3,1	2,6	3,2	3,6	3,7	3,3	3,4
	4 Meerdere keren, maar steeds van korte duur	13,0	9,8▼	16,7▲	12,3	13,2	12,7	10,4	10,8	10,9	13,8	9,8	12,4	15,0	12,4	14,3	13,3	14,5
	5 Meerdere keren, langdurig	8,0	5,7	10,8	5,5	8,2	9,6	2,1▼	7,8	5,5	7,9	9,1	8,0	7,7	8,5	8,1	9,2	8,6
	11b.b Pijn, ongemak gehad van schouders?	11b.b Pijn, ongemak gehad van schouders?	[Laatste jaar]	[N=21.131]	[%]													
	1 Nee, nooit	46,4	53,3▲	38,3▼	53,3	45,5	44,6	52,2	49,1	53,1	47,5	46,8	45,3	46,8	45,7	44,4	47,6	42,6
	2 Een enkele keer, maar van korte duur	27,7	26,7	28,8	26,6	27,9	27,3	27,3	26,8	26,9	27,0	27,4	29,0	27,3	28,6	28,0	26,6	29,3
	3 Een enkele keer, langdurig	4,4	4,1	4,7	3,6	4,5	4,9	4,6	3,9	3,8	5,1	4,4	3,1	4,6	5,1	4,5	4,7	6,2
	4 Meerdere keren, maar steeds van korte duur	12,6	9,4▼	16,2▲	11,4	12,9	11,7	10,3	11,1	9,7	13,2	10,8	13,0	14,6	11,5	13,5	11,4	13,9
	5 Meerdere keren, langdurig	9,0	6,5	11,9	5,2	9,2	11,4	5,6	9,1	6,4	8,5	10,0	8,3	8,2	9,6	9,0	10,0	9,4
	11b.c Pijn, ongemak gehad van armen/ellebogen?	11b.c Pijn, ongemak gehad van armen/ellebogen?	[Laatste jaar]	[N=20.712]	[%]													
	1 Nee, nooit	68,8	69,3	68,2	75,7	68,8	62,4	67,4	64,9	66,0	69,5	67,1	65,3	72,5	69,1	68,6	74,0	70,9
	2 Een enkele keer, maar van korte duur	17,1	18,1	15,9	16,4	16,8	19,6	17,9	19,4	18,6	17,3	19,5	19,7	15,2	17,4	16,6	12,9	15,4
	3 Een enkele keer, langdurig	3,5	3,5	3,6	2,3	3,7	3,8	4,6	3,8	3,6	3,0	3,3	3,9	3,4	3,5	4,1	3,6	3,3
	4 Meerdere keren, maar steeds van korte duur	6,1	5,5	6,8	4,1	6,2	7,6	7,0	6,7	7,3	6,4	6,0	6,1	5,0	5,7	6,2	5,0	5,8
	5 Meerdere keren, langdurig	4,4	3,5	5,5	1,4	4,6	6,6	3,0	5,1	4,5	3,8	4,2	5,1	3,9	4,3	4,5	4,4	4,6

	GESLACHT			LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)											
	Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige
11.b.d Pijn, ongemak gehad van polsen/handen? [Laatste jaar] [N=20.648] [%]																		
1 Nee, nooit	66,6	68,8	64,0	66,0	67,2	63,7	70,3	65,7	66,5	65,8	58,7	65,1	68,2	65,0	67,6	74,3	67,6	65,4
2 Een enkele keer, maar van korte duur	18,9	19,0	18,9	22,4	18,3	19,0	16,4	19,1	20,3	19,9	23,8	21,9	19,4	20,4	18,4	13,3	17,1	17,7
3 Een enkele keer, langdurig	2,8	2,6	3,1	2,6	2,9	2,9	2,1	2,9	2,4	2,5	3,9	2,7	2,8	3,1	3,3	2,1	2,9	3,7
4 Meerdere keren, maar steeds van korte duur	7,0	6,1	8,0	6,0	7,0	7,6	7,8	7,5	7,5	7,3	8,5	6,2	5,7	6,9	6,4	6,2	6,7	8,5
5 Meerdere keren, langdurig	4,6	3,4	6,1	3,0	4,5	6,7	3,4	4,8	3,4	4,6	5,2	4,2	3,9	4,5	4,3	4,2	5,8	4,7
11.b.e Pijn, ongemak gehad van rug? [Laatste jaar] [N=21.355] [%]																		
1 Nee, nooit	34,1	36,2	31,6	30,7	34,4	35,3	40,4	34,9	31,6	30,7	28,6	31,5	40,7	36,1	38,9	38,3	31,8	31,6
2 Een enkele keer, maar van korte duur	34,6	35,1	34,0	33,1	35,2	32,9	37,2	34,1	38,2	34,3	36,0	35,6	31,4	34,6	32,2	32,3	36,1	34,5
3 Een enkele keer, langdurig	5,4	5,7	5,1	5,8	5,3	5,5	3,7	5,1	5,5	5,3	4,1	7,4	4,8	5,4	5,3	5,1	5,4	7,1
4 Meerdere keren, maar steeds van korte duur	15,8	14,6	17,3	19,6	15,4	14,8	13,6	15,6	15,0	19,0	19,3	15,0	15,4	14,2	14,2	14,0	16,4	16,8
5 Meerdere keren, langdurig	10,0	8,4	12,0	10,7	9,7	11,4	5,0	10,4	9,7	10,7	11,9	10,5	7,6	9,8	9,5	10,3	10,3	10,0
11.b.f Pijn, ongemak gehad van heupen/benen/knieën/voeten? [Laatste jaar] [N=21.277] [%]																		
1 Nee, nooit	51,3	52,3	50,1	49,5	53,3	42,0▼	52,9	49,8	41,3▼	46,6	36,0▼	49,4	61,6▲	58,8	53,8	55,8	50,7	50,0
2 Een enkele keer, maar van korte duur	24,3	24,3	24,2	25,5	23,7	26,1	26,8	22,6	31,3	27,0	30,1	24,9	18,9	21,3	23,9	21,1	25,3	22,3
3 Een enkele keer, langdurig	4,5	4,5	4,6	5,1	4,4	4,9	5,9	4,2	5,5	3,3	6,0	5,0	3,7	4,4	5,1	4,4	4,8	6,3
4 Meerdere keren, maar steeds van korte duur	11,1	11,0	11,2	12,6	10,6	12,3	9,3	12,9	11,1	13,7	18,5▲	11,4	8,3	8,6	9,9	8,7	10,4	11,8
5 Meerdere keren, langdurig	8,9	8,0	9,9	7,3	8,0	14,6▲	5,1	10,5	10,8	9,4	9,4	9,3	7,5	6,9	7,4	9,9	9,0	9,7
• 11.d.a-e Burnout (schaal: 1 = nooit - 7 = elke dag; 5 items) [N=21.948] [Gemiddelde]	1,99	2,01	1,97	1,87	2,00	2,04	1,72▼	2,04	1,91	1,93	1,94	2,08	1,94	2,02	1,92	2,26▲	1,97	1,92
- Minimum	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
- Maximum	7	7	7	7	7	7	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
• 11.d.a-e Burnout (score boven 3:20 op schaal 1 t/m 7) [N=21.948] [%]	12,4	12,9	11,9	12,4	10,1	12,5	14,2	12,4	7,7	13,6	11,5	11,9	12,2	15,4	10,9	12,9	10,9	17,9
11.c.a Ik voel me emotioneel uitgeput door mijn werk [N=21.899] [% enkele keren per maand-elke dag]	12,4	11,9	12,8	9,5	12,5	14,1	4,5▼	12,0	9,9	11,0	11,0	13,6	12,1	13,1	11,4	17,7	13,3	10,2
11.c.b Aan het einde van een werkdag voel ik me leeg [N=21.897] [% enkele keren per maand-elke dag]	28,8	30,6	26,7	21,9	29,2	32,6	20,6	30,9	29,7	26,9	22,5	32,4	28,4	28,7	26,9	37,5▲	27,4	24,9
11.c.c Ik voel me moe als ik 's morgens opsta en geconfronteerd word met mijn werk [N=21.902] [% enkele keren per maand-elke dag]	14,9	15,8	13,9	15,3	15,1	14,1	10,8	16,3	13,9	14,8	14,1	18,4	13,6	17,2	13,5	16,7	12,1	13,4
11.c.d Het vergt heel veel van mij om de hele dag met mensen te werken [N=21.836] [% enkele keren per maand-elke dag]	9,4	9,5	9,4	7,7	9,4	11,3	5,5	9,8	7,7	8,8	7,3	10,3	8,2	8,2	7,2	16,7▲	10,3	9,0
11.c.e Ik voel me compleet uitgeput door mijn werk [N=21.853] [% enkele keren per maand-elke dag]	11,7	12,2	11,1	12,0	11,3	13,7	7,8	13,6	11,9	12,0	12,7	14,9	10,1	12,2	8,8	13,0	10,2	9,4
11.d.a Lengte (Cm) [N=21.811] [Gemiddelde]	176,0	181,8▲	169,2▼	176,5	176,1	174,6	178,4▲	178,2▲	180,6▲	175,9	174,9	177,9▲	176,5	176,9	177,2	174,5	171,3▼	174,6
- Minimum	140	140	140	148	140	145	140	140	152	142	148	152	145	148	150	145	146	141
- Maximum	212	212	198	212	210	205	206	207	200	209	204	210	205	212	208	204	206	207
11.d.b Gewicht (kg) [N=21.709] [Gemiddelde]	77,6	84,1▲	70,0▼	71,9▼	78,2	79,5	78,5	81,6▲	83,3▲	76,6	74,1▼	82,4▲	78,5	78,2	79,5	74,6▼	72,7▼	75,0
- Minimum	40	44	40	42	40	41	49	46	44	41	45	44	42	42	44	45	40	46
- Maximum	200	200	189	174	200	195	130	200	180	195	130	190	174	170	195	176	189	184
Body Mass Index (kg/m2) [N=21.602] [Gemiddelde]	25,0	25,4▲	24,5▼	23,0▼	25,1	26,0▲	24,6	25,6	25,5	24,7	24,2▼	25,9▲	25,1	24,9	25,2	24,4	24,8	24,5
- Minimum	16	16	16	16	16	16	18	16	17	16	16	16	17	17	16	17	16	17
- Maximum	65	64	65	57	65	62	41	64	62	59	52	62	65	55	63	55	64	57
Body Mass Index (kg/m2) [N=21.602] [%]																		
1 BMI <18,5 - ondergewicht	1,5	0,7	2,4	4,9▲	1,1	0,6	0,6	1,3	0,9	2,0	2,4	1,0	0,7	1,4	1,5	1,3	1,8	1,5
2 BMI 18,5-25 - normaal gewicht	55,1	49,6▼	61,6▲	73,5▲	54,3	43,5▼	61,7	48,0	48,6	57,7	59,8	45,1▼	54,3	56,2	52,4	61,9	59,0	60,9
3 BMI 25-30 - overgewicht	33,7	40,1▲	26,2▼	17,2▼	34,7	43,3▲	28,2	39,2	41,6	31,3	30,5	39,9	35,6	33,5	36,3	30,0	28,8	29,1
4 BMI >=30 - obesitas	9,7	9,6	9,8	4,5▼	10,0	12,6	9,5	11,5	8,8	9,0	7,3	14,0	9,4	8,9	9,8	6,8	10,4	8,4
11.e Heeft u de mogelijkheid om een bedrijfsarts te raadplegen? [N=21.933] [%]																		
1 Ja	65,2	64,5	66,0	41,2▼	68,1▲	71,8	32,2▼	68,8	62,7	45,4▼	29,2▼	65,6	78,5▲	58,5▼	92,7▲	76,3▲	78,7▲	63,2
2 Nee	11,8	13,7	9,6	15,8	10,5	14,8	28,2▲	12,0	11,6	20,2▲	28,3▲	12,3	7,7	15,0	17	15,0	4,0▼	14,3
3 Weet ik niet	23,0	21,8	24,4	43,0▲	21,4	13,4▼	39,6▲	19,2	25,7	34,4▲	42,5▲	22,1	13,8▼	28,4	5,8▼	19,7	16,5	22,5

12 UW LEEFSTIJL

12a.2a	Aantal dagen/week ten minste 30 minuten beweging per dag- vije tijd en werk samen [N= 21.703] [%]	0.0	
		1.1	
		2.2	
		3.3	
		4.4	
		5.5	
		6.6	
		7.7	
	Gemiddelde	-	
	- Minimum	-	
	- Maximum	-	
12a.2a	Aantal dagen/week ten minste 30 minuten beweging per dag- alleen werk [N=19.966] [%]	0.0	
		1.1	
		2.2	
		3.3	
		4.4	
		5.5	
		6.6	
		7.7	
	Gemiddelde	-	
	- Minimum	-	
	- Maximum	-	
12b.2b	Gebruikt u een ontbijt op de dagen waarop u werkt? (Minimaal één snee brood en één glas drinken) [N=21.975] [%]	1 Nooit	
		2 Soms	
		3 Vaak	
		4 Altijd	
12b.2c	Hoewel alcoholische consumpties drinkt u gewoonlijk per week? (Glazen per week) [N=21.471] [Gemiddelde]	- Minimum	
		- Maximum	
12c	Consument alcohol [N=21.471] [% ja]	-	
12c	Order de alcoholgebruikers: Aantal glazen alcoholische consumpties per week [N=18.711] [Gemiddelde]	- Minimum	
		- Maximum	
12d	Hoewel rookt u gewoonlijk per week? (Sigaretten (of andere rookwaar) per week) [N=20.078] [Gemiddelde]	- Minimum	
		- Maximum	
12d	Rookt [N=20.078] [% ja]	-	
12d	Order de rokers: Aantal sigaretten (of andere rookwaar) per week [N=5.562] [Gemiddelde]	- Minimum	
		- Maximum	

	GESLACHT		LEEFTIJD			SB193 (12 klassen, bront: CBS)												
	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnzorg	Cultuur en overige dienstverlening	
Totaal	52,1	48,0	56,7	48,1	53,8	46,7	36,6▼	53,1	45,6	49,6	37,9▼	49,3	51,5	54,2	57,0	54,2	55,7	52,2
13a Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens verzuimd? (N=21.900) [% ja]	1,18	1,03	1,36	1,17	1,19	1,13	0,82▼	1,18	1,09	1,11	0,78	1,13	1,07	1,20	1,28	1,34	1,31	1,29
(Niet verzuimd is 0 keer.) [N=21.477] [Gemiddelde]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Minimum	40	40	40	40	40	40	6	40	40	40	20	40	35	40	40	40	40	40
- Maximum																		
13b Hoeveel werkdagen heeft u de afgelopen 12 maanden verzuimd (Alleen dagen waarop u normaal gesproken zou werken) (Niet verzuimd is 0 dagen.) [N=21.555] [Gemiddelde]	7,47	7,04	7,98	3,86	7,51	10,5	5,03	9,45	7,41	6,34	5,45	9,04	6,04	6,49	8,09	7,53	8,06	7,37
- Minimum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Maximum	215	215	215	172	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215
13d Heeft u de afgelopen 12 maanden in verband met uw ziekteverzuim contact gehad met de arbodienst? (N=11.974) [% ja]	25,9	28,7	25,0	17,6▼	25,5	35,1▲	18,2	35,1▲	33,9	23,9	25,2	36,0▲	19,4	21,4	26,4	19,7	23,3	27,3
• Aantal te werken dagen in kalenderjaar (deeltijdsgecorrigeerd; fulltime = 215 dagen) [N=21.856] [Gemiddelde]	183,7	200,9▲	163,7▼	162,1▼	187,7▲	182,4	185,0	201,1▲	206,2▲	176,8	185,5▼	192,2▲	183,9	191,5▲	190,5	176,6	162,7▼	179,9
- Minimum	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43
- Maximum	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215
• Individueel ziekteverzuimpercentage (deeltijdsgecorrigeerd) [N=21.481] [Gemiddelde]	4,14	3,49	4,91	2,39	4,12	5,82	2,84	4,69	3,60	3,64	3,29	4,74	3,40	3,41	4,36	4,36	5,12	4,17
- Minimum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Maximum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
14 DE LAATSTE KEER DAT U HEEFT VERZUIMD																		
14a Met wat voor soort klachten heeft u de laatste keer verzuimd? [N=21.730] [%]																		
1 Rugklachten	9,4	10,9	7,6	6,2	9,3	12,6	12,2	10,9	13,9	10,0	9,7	11,4	5,7	8,8	8,6	7,1	8,2	8,4
2 Klachten nek, schouders, armen, polsen, handen	5,1	4,9	5,3	3,6	5,0	6,6	4,7	6,8	5,9	5,3	5,3	5,9	3,1	4,3	4,1	3,0	5,5	4,9
3 Klachten heup, benen, knieën, voeten	4,9	6,1	3,5	5,1	4,3	7,8	7,9	6,0	8,9	5,6	6,8	7,0	2,5	3,0	3,9	3,5	4,2	5,6
4 Klachten hart- en vaatstelsel	1,1	1,6	0,6	0,2	1,0	2,7	1,2	1,7	1,7	0,9	0,6	1,2	1,3	1,0	1,1	1,3	0,8	1,0
5 Psychische klachten, overspannenheid, burn-out	4,0	3,3	4,9	3,1	4,3	3,7	1,6	4,1	2,9	2,9	3,8	4,0	3,7	4,1	5,0	5,6	4,6	4,1
6 Vermoeidheid of concentratieproblemen	1,8	1,5	2,1	2,4	1,7	1,5	0,4	1,4	1,2	1,4	1,5	1,4	1,8	1,6	2,1	2,9	2,3	1,9
7 Conflict op het werk	0,5	0,6	0,5	0,6	0,5	0,7	0,3	0,5	0,4	0,5	1,0	0,6	0,3	0,5	0,8	0,8	0,4	1,0
8 Klachten lichthoofdpijn	2,5	2,2	2,8	2,2	2,5	2,9	1,6	2,2	2,4	2,2	1,4	2,0	2,1	2,2	3,4	2,9	3,3	2,2
9 Klachten buik, maag of darmen	8,4	7,4	9,5	8,9	8,7	6,3	8,0	8,4	6,6	7,5	7,0	6,4	9,2	9,0	8,8	9,0	9,4	9,7
10 Huidklachten	0,8	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,3	0,7	0,6	0,5	0,8	0,9	0,5	0,5	0,8	0,5	0,7	0,9
11 Klachten oren of ogen	0,9	1,0	0,9	0,7	1,0	1,1	0,9	0,9	1,1	1,0	0,6	1,1	1,4	0,7	1,1	1,1	0,9	0,7
12 Griep of verkoudheid	35,8	37,2	34,2	34,5	37,6	27,4▼	31,0	33,9	32,4	36,5	26,8	32,4	44,4	40,1	38,2	38,5	32,9	34,3
13 Hoofdpijn	3,2	2,3	4,3	3,4	3,4	2,3	2,4	2,6	1,2	3,4	2,6	2,6	3,9	3,6	3,4	4,4	3,8	3,1
14 Klachten in verband met zwangerschap	1,2	0▼	2,5▲	0,6	1,5	0	0	0,6	0,3	1,1	1,6	1,0	1,9	0,7	0,8	1,7	2,4	0,6
15 Overige klachten	7,7	6,9	8,7	6,4	7,8	8,7	3,8	8,5	7,5	7,1	6,3	8,2	7,1	7,1	8,3	7,2	8,6	8,7
16 Hoe vaak verzuimd u deze laatste keer verzuimd? [N=18.611] [Gemiddelde]	12,8	13,5	12,0	21,7▲	10,8▼	15,1	23,9▲	11,1	13,2	14,0	24,2▲	13,8	11,1	12,8	9,6	10,6	12,1	13,0
17 Heeft u de afgelopen 12 maanden verzuimd?	12,7	13,1	12,3	4,59▼	12,4	21,1▲	10,1	15,1	14,1	10,4	14,2	16,1	11,2	11,6	11,6	13,7	13,3	10,8
- Minimum	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
- Maximum	999	999	900	301	999	560	250	500	400	450	999	400	450	999	365	420	600	350
14c Heeft u de indruk dat deze klachten het gevolg waren van het werk dat u deed? [N=18.923] [%]																		
1 Ja, hoofdzakelijk gevolg van mijn werk	8,6	10,5	6,5	6,1	8,6	10,9	12,2	10,9	15,8▲	7,5	11,8	12,5	5,2	7,7	6,1	6,8	7,3	7,1
2 Ja, voor een deel gevolg van mijn werk	13,9	14,0	13,9	14,1	13,8	14,4	8,5	13,0	17,9	14,5	15,7	16,2	10,2	12,6	11,6	14,4	14,9	15,5
3 Nee, geen gevolg van mijn werk	72,8	70,2	75,7	75,3	73,1	68,8	70,6	70,9	60,3▼	73,3	69,6	66,6	81,0	75,3	78,5	73,6	73,4	72,6
4 Weet niet	4,7	5,4	3,9	4,5	4,5	5,9	8,7	5,3	6,1	4,7	2,9	4,8	3,6	4,4	3,8	5,2	4,5	4,7

GESLACHT			LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)												
Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening	
1.4d Wat was naar uw mening de belangrijkste reden in het werk die leidde tot het ontstaan van deze klachten? [N=4.251] [%]	35,7	32,6	40,0	24,4▼	37,2	35,9	20,7▼	29,1	19,0▼	32,7	30,6	30,1	62,0▲	44,7▲	37,9	57,8▲	35,7	31,1
	3,1	2,1	4,4	4,2	2,9	3,3	0	3,6	1,4	2,7	0	2,7	0,4	3,0	2,8	6,2	4,1	3,3
	19,9	21,8	17,2	25,2	18,8	21,5	35,0▲	20,6	36,9▲	22,9	36,0▲	21,1	0▼	14,6	9,5▼	22,3	14,7	
	11,1	11,2	11,0	11,1	10,5	13,9	11,9	14,9	7,9	12,0	5,6	13,0	17,2	13,9	14,3	3,2▼	7,0	13,7
	0,3	0,3	0,4	0,9	0,2	0,6	0	0	0,5	0,9	0,3	0	0,2	0,7	0,2	0,8	0	0
	5,5	5,7	5,3	4,0	5,5	6,6	4,9	4,7	2,9	5,2	2,2	3,7	3,1	7,4	12,1▲	5,6	5,0	8,8
	1,2	1,0	1,5	0,7	1,4	0,5	0	1,6	0,3	1,5	0	0,3	1,2	1,3	3,0	1,4	1,1	0,8
	0,5	0,3	0,7	0,3	0,6	0,3	0	0	0,5	0	0	0,6	0	0,5	0	1,1	1,1	1,5
	3,4	4,9▲	1,2▼	2,4	3,6	2,7	9,4▲	6,8▲	7,9▲	2,9	7,8▲	6,5	0	0,8	1,3	0,8	1,0	1,1
	0,8	1,2	0,3	1,1	0,8	0,8	0	1,5	1,5	0,5	1,4	2,1	0	0,6	0,6	0,3	0,5	0
	18,5	18,8	18,0	25,9▲	18,4	13,9	18,2	17,2	21,7	19,2	15,5	19,6	16,0	13,1	17,8	17,9	21,4	24,9
	34,2	33,1	35,5	23,2▼	33,9	44,7▲	37,4	41,1	36,5	30,6	22,3▼	43,0	26,6	29,6	36,9	33,2	35,9	32,3
	1.5 CHRONISCHE ZEKTE OF AANDOENING																	
18,0	16,2	20,2	12,6	17,1	27,6▲	13,6	19,7	18,8	18,5	16,4	16,5	13,6	14,9	16,9	22,3	20,1	19,2	
63,1	65,6	60,2	71,6▲	64,6	47,5▼	73,8▲	59,2	66,2	64,7	69,0	64,3	66,3	65,8	62,9	58,4	59,9	62,5	
5,5	4,3	6,8	2,0	5,1	10,7▲	4,1	5,9	4,6	5,2	3,9	4,7	3,9	5,4	5,2	5,8	7,0	4,9	
5,8	5,6	6,0	3,1	5,0	12,5▲	3,9	7,4	6,2	5,5	5,5	5,3	4,8	5,2	4,7	6,3	6,3	6,0	
10,2	9,1	11,4	5,2	9,8	16,4▲	9,0	11,9	9,6	9,5	7,4	10,0	8,6	9,5	11,0	10,7	10,8	10,4	
5,5	3,2▼	8,2▲	5,3	5,7	4,8	5,1	4,7	2,8	6,1	3,8	5,0	4,8	5,5	5,1	6,3	7,0	6,4	
2,6	3,4	1,7	0,6	2,1	7,4▲	2,1	3,8	3,2	2,2	0,8	2,6	3,0	2,3	2,7	2,6	2,4	2,8	
5,3	4,8	5,8	6,3	5,0	5,8	3,8	5,7	5,0	5,2	4,5	5,1	4,9	5,2	4,8	5,5	5,8	5,5	
3,6	3,2	4,0	2,3	3,6	4,2	0,2	4,8	2,9	3,3	3,3	2,9	3,3	3,4	3,7	4,2	3,6	3,3	
2,0	2,5	1,5	0,2	1,7	5,5▲	0,6	3,1	1,3	1,5	1,3	2,7	2,1	2,2	2,5	2,0	1,7	1,8	
0,7	0,7	0,8	0,3	0,7	1,1	0,5	0,7	0,4	0,6	1,5	0,5	1,0	0,7	1,0	0,7	1,0	0,4	
2,4	2,0	2,9	2,3	2,5	2,3	0,4	2,7	1,9	2,3	2,8	2,7	1,9	1,7	3,0	3,3	2,6	2,8	
2,2	2,7	1,6	0,6	2,0	4,4	1,6	3,9	3,5	1,7	1,1	2,1	1,6	1,6	2,2	2,8	2,0	0,9	
0,3	0,3	0,4	0,2	0,4	0,4	0	0,6	0,4	0,5	0,2	0,1	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	
0,8	0,6	0,9	0,0	0,6	2,4▲	0	0,7	0,3	0,8	0,3	0,7	0,8	0,8	0,6	1,3	0,9	0,6	
2,1	2,3	1,8	1,4	1,9	3,6	0,4	3,0	1,4	1,9	1,0	1,6	2,6	2,1	2,1	2,4	2,2	1,5	
5,9	5,3	6,6	5,7	5,6	7,8	5,9	6,4	6,1	5,6	5,7	5,2	5,7	4,6	5,7	7,2	6,9	6,0	
1.5p Wordt u door uw ziekte/aandoening [N=21.208] [%] aangekruist																		
van uw werk? [N= 7.892] [%]																		
51,2	53,2	49,2	55,3	51,7	47,5	46,5	52,1	44,5	48,1	47,0	53,6	59,6	56,8	54,5	46,4	49,8	47,8	
41,2	38,9	43,5	38,9	41,1	42,4	43,5	38,2	47,5	44,5	44,8	37,3	37,3	35,8	38,8	46,1	42,7	46,8	
7,6	7,9	7,3	5,8	7,1	10,1	10,0	9,7	8,1	7,4	8,2	9,1	3,1	7,4	6,7	7,5	7,5	5,5	
1.5c Waardoor is de ziekte of aandoening veroorzaakt? [N=7.758] [%]																		
13,5	16,6	10,4	6,2▼	13,9	15,8	21,4▲	16,9	24,6▲	12,6	16,5	17,4	6,5▼	14,0	11,9	8,8	10,3	13,4	
1,5	2,4	0,7	0,8	1,5	2,0	3,9	2,6	3,8	1,0	2,8	3,6	0,9	1,0	1,3	0,4	0,7	1,4	
2,9	2,8	2,8	2,9	3,7	3,1	1,7	0	3,1	2,6	3,7	5,5	3,5	2,5	2,6	2,3	2,1	2,9	
4,7	5,0	4,5	8,6	4,5	3,8	4,8	4,2	6,2	4,7	4,9	4,1	5,3	3,9	6,0	6,5	4,4	4,2	
31,6	31,3	32,0	49,1▲	32,1	21,3▼	26,7	30,8	26,8	35,2	29,4	28,9	33,0	33,6	29,9	29,8	30,9	35,4	
45,7	42,0	49,5	31,7▼	44,9	55,4▲	43,2	42,4	36,0▼	42,8	40,8	42,6	51,9	44,9	48,7	52,4	50,8	43,6	
6 Andere oorzakelijke aandoening																		
15d.a Aanpassingen verricht t.a.v. hulpmiddelen of meubilair? [N=20.602] [%]																		
84,9	86,5	83,1	90,2	84,2	83,8	90,1	82,7	89,9	88,4	90,1	83,8	83,1	84,5	79,9	83,1	84,9	85,0	
3,9	4,0	3,8	2,7	4,2	3,6	2,6	3,9	3,7	3,3	5,1	5,7	3,5	3,9	3,2	6,0	3,4	4,0	

	GESLACHT		LEEFTIJD				SBI93 (12 klassen, bron: CBS)												
			Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening
Totaal																			
3 Aanpassingen die niet voldoende werken 4 Aanpassingen die wel voldoende werken 150.b Aanpassingen verricht t.a.v. werkident? [N=20.440] [%] 1 Geen aanpassingen, niet nodig 2 Geen aanpassingen, wel nodig 3 Aanpassingen die niet voldoende werken 4 Aanpassingen die wel voldoende werken 150.c Aanpassingen verricht t.a.v. hoeveelheid werk? [N=20.446] [%] 1 Geen aanpassingen, niet nodig 2 Geen aanpassingen, wel nodig 3 Aanpassingen die niet voldoende werken 4 Aanpassingen die wel voldoende werken 150.d Aanpassingen verricht t.a.v. functie of takenpakket? [N=20.430] [%] 1 Geen aanpassingen, niet nodig 2 Geen aanpassingen, wel nodig 3 Aanpassingen die niet voldoende werken 4 Aanpassingen die wel voldoende werken 150.e Aanpassingen verricht t.a.v. opleiding of omscholing? [N=20.341] [%] 1 Geen aanpassingen, niet nodig 2 Geen aanpassingen, wel nodig 3 Aanpassingen die niet voldoende werken 4 Aanpassingen die wel voldoende werken 150.f Aanpassingen verricht t.a.v. toegankelijkheid tot het gebouw? [N=20.229] [%] 1 Geen aanpassingen, niet nodig 2 Geen aanpassingen, wel nodig 3 Aanpassingen die niet voldoende werken 4 Aanpassingen die wel voldoende werken 150.g Andere aanpassingen verricht? [N=20.082] [%] 1 Geen aanpassingen, niet nodig 2 Geen aanpassingen, wel nodig 3 Aanpassingen die niet voldoende werken 4 Aanpassingen die wel voldoende werken	2,4	2,0	2,9	1,8	2,5	2,2	1,1	2,7	1,3	2,0	2,1	2,1	3,0	2,2	2,6	2,9	2,1	2,7	2,0
	8,7	7,5	10,2	5,3	9,0	10,3	6,3	10,7	5,2	6,4	2,7▲	7,5	11,2	9,0	14,0▲	8,8	9,0	9,1	
	88,6	89,6	87,4	90,0	88,0	85,1	93,9	87,7	90,6	88,8	87,3	87,0	92,1	89,2	90,7	86,2	87,4	87,9	
	4,3	4,5	4,0	3,7	4,2	5,2	2,4	4,8	5,0	4,3	6,1	5,8	1,8	4,4	3,0	5,3	3,8	3,5	
	1,3	1,3	1,3	1,1	1,2	2,0	0,4	1,3	1,2	1,0	2,6	1,8	0,6	1,2	0,9	1,5	1,4	2,0	
	5,8	4,6	7,3	5,3	5,6	7,7	3,2	6,2	3,2	6,0	4,0	5,4	5,5	5,2	5,3	6,9	7,5	6,5	
	86,0	86,4	85,4	89,1	85,9	83,3	92,0	85,2	88,2	86,4	85,8	84,9	89,0	86,8	87,6	81,9	85,0	84,0	
	7,2	7,5	6,8	4,8	7,4	8,0	3,9	7,0	6,2	6,4	8,5	8,8	4,9	7,0	6,6	10,0	7,6	7,3	
	2,0	1,9	2,1	1,1	2,1	2,2	2,0	2,2	1,6	1,9	2,5	2,1	1,2	2,0	1,7	2,3	2,0	2,7	
	4,9	4,2	5,6	5,1	4,5	6,5	2,1	5,7	4,0	5,3	3,2	4,2	4,9	4,2	4,1	5,8	5,4	5,9	
	88,6	88,8	88,3	92,0	88,7	84,7	91,0	86,6	90,6	90,0	87,7	89,1	91,4	90,0	89,0	83,6	88,1	86,7	
	5,0	5,3	4,7	2,9	5,2	5,9	2,3	5,4	4,8	4,1	6,6	5,6	3,5	4,2	4,7	8,0	5,2	5,2	
	1,6	1,7	1,6	0,8	1,7	2,3	1,8	2,0	1,3	1,2	2,5	1,3	0,5	2,0	1,4	2,2	1,3	2,6	
	4,8	4,2	5,5	4,3	4,4	7,2	4,9	6,0	3,4	4,6	3,3	4,0	4,5	3,7	4,8	6,1	5,4	5,5	
	92,9	92,2	93,7	92,6	92,6	94,7	95,2	90,9	93,3	94,0	92,4	91,5	95,1	95,1	93,3	93,4	93,5	92,1	93,2
3,4	3,9	2,7	2,5	3,7	2,3	2,6	4,5	3,2	3,1	3,9	3,8	1,7	3,6	2,7	2,7	3,4	3,5		
0,7	0,8	0,5	0,6	0,7	0,3	0	0,9	0,9	0,5	1,5	1,0	0,1	0,7	0,5	0,7	0,6	0,4		
3,1	3,1	3,1	4,2	2,9	2,6	2,2	3,7	2,6	2,4	2,2	3,6	3,0	2,3	3,5	3,1	4,0	2,9		
150.f Aanpassingen verricht t.a.v. toegankelijkheid tot het gebouw?																			
97,3	97,4	97,2	96,2	97,5	97,4	97,7	96,1	98,4	97,5	96,5	96,0	98,4	97,7	97,4	97,9	97,1	97,6		
0,8	0,9	0,7	1,1	0,8	0,7	0	1,3	0,6	0,7	1,6	1,2	0,2	0,8	0,7	0,7	0,6	0,4		
0,3	0,3	0,4	0,5	0,3	0,2	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,2	0,8	0,1	0,3	0,1	0,3	0,2		
1,6	1,5	1,7	2,3	1,5	1,7	2,0	2,3	0,7	1,5	1,6	2,0	1,2	1,1	1,8	1,0	2,0	1,7		
95,0	95,1	95,0	95,0	95,1	94,9	96,6	92,6	95,6	95,4	94,3	93,9	98,2	96,0	94,8	95,4	94,9	95,1		
2,1	2,2	2,0	2,1	2,1	2,0	0,8	3,1	2,3	2,3	2,9	2,6	0,6	1,6	2,2	1,9	1,9	1,9		
0,6	0,6	0,6	0,4	0,7	0,4	0	1,1	0,8	0,8	1,1	0,6	0,1	0,6	0,4	0,4	0,5	0,2		
2,2	2,1	2,4	2,6	2,1	2,7	2,6	3,3	1,3	1,6	1,7	2,9	1,1	1,8	2,6	2,2	2,7	2,8		
16 FUNCTIEN EN INZETBAARHEID																			
16a Hoe denkt u dat uw leidinggevende uw algemene werkprestatie over de afgelopen 4 weken beoordeelt? [N=20.625] [%]																			
11,8	13,9	9,4	12,0	12,3	9,4	11,6	12,4	10,7	14,4	19,7▲	11,5	15,3	13,1	11,9	9,3	6,8	13,2		
26,4	28,4	24,1	26,9	27,2	21,7	25,2	27,1	24,6	27,1	32,6	25,8	30,7	27,8	29,1	25,4	22,0	25,6		
59,2	54,8	64,4	58,1	58,1	66,2	62,1	56,9	61,8	55,9	45,8▼	60,5	50,2	56,4	56,9	62,4	69,7▲	58,6		
1,9	2,1	1,7	2,5	1,8	1,9	1,1	2,5	2,0	1,7	1,7	1,4	3,3	2,1	1,5	2,4	1,2	1,8		
0,7	0,8	0,5	0,6	0,7	0,7	0	1,1	0,9	0,8	0,2	0,8	0,5	0,7	0,6	0,5	0,3	0,7		
2,53	2,47	2,80	2,63	2,51	2,63	2,53	2,58	2,47	2,30▼	2,54	2,43	2,49	2,50	2,59	2,66▲	2,51			
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
16b Als u uzelf vergelijkt met uw collega's, bent u dan breder inzetbaar in uw bedrijf dan uw collega's? [N=21.711] [%]																			
51,3	58,5▲	42,8▼	44,9	53,1	47,3	48,6	55,3	50,2	55,2	54,9	48,8	58,5	54,2	53,4	48,0	40,8▼	52,4		
44,0	37,7▼	51,5▲	47,9	42,9	46,7	47,4	39,1	45,8	40,1	41,1	47,1	37,8	41,1	43,1	46,3	54,1▲	43,3		
4,7	3,8	5,7	7,2	4,0	6,0	4,1	5,7	4,0	4,6	3,9	4,1	3,7	4,1	3,6	5,7	5,1	4,3		
2 Nee, vergelijktbaar met anderen Nee, minder breed inzetbaar																			

	GESLACHT		LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)												
	Totaal	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening
17 ARBEIDSVOORWAARDEN																		
17,a	96,9	97,0	96,7	96,9	97,1	95,7	90,8▼	95,8	96,2	95,9	95,6	94,0	98,6	96,8	99,4	99,1	98,0	97,4
17,b	88,8	89,4	88,2	93,3	89,5	81,2▼	76,7▼	88,0	87,0	84,8	87,0	81,2▼	88,2	90,3	92,5	93,8	91,8	91,7
17,c	99,4	99,3	99,6	99,5	99,5	99,0	100	99,4	99,6	99,5	99,4	98,8	99,5	99,1	99,8	99,7	99,7	99,3
17,d	98,0	97,3	98,8	98,4	98,1	97,0	97,0	97,9	98,4	97,8	97,8	97,5	97,1	97,1	99,0	98,8	98,9	97,5
17,e	97,0	97,4	96,6	98,3	97,1	95,8	96,9	97,8	98,4	97,5	96,5	97,4	97,6	97,4	96,9	94,6	96,5	94,7
17,f	96,0	95,6	96,5	96,4	96,0	95,8	95,4	96,5	97,4	96,8	94,6	97,1	94,1	94,1	96,6	95,7	97,1	94,7
17,g	68,0	52,0▼	86,6▲	63,2	68,8	68,0	53,3▼	56,0▼	48,6▼	64,7	66,2	62,1	65,8	65,9	68,4	81,0▲	86,0▲	73,8
17,h	70,9	65,6▼	77,1▲	58,8▼	72,9	71,2	61,2▼	63,7	55,9▼	69,2	69,4	64,8	78,4	74,8	79,7▲	70,0	76,3	73,6
17,i	34,4	35,9	32,7	20,9▼	37,4▲	31,3	16,8▼	31,9	22,8▼	27,5	20,7▼	27,7	51,3▲	45,8▲	43,5▲	47,9▲	27,0	39,1
17,j	83,8	80,4	87,7	81,6	85,0	79,6	80,8	80,5	82,6	78,9	79,9	86,7	84,2	87,9	86,0	86,9	84,5	84,5
17,k	95,3	94,8	95,9	91,7	95,7	96,6	88,0▼	96,2	95,7	95,6	91,4	96,0	94,2	94,6	96,5	95,4	95,9	94,3
17,l	92,3	93,3	91,2	86,5▼	92,7	95,2	88,3	92,3	95,4	89,5	87,7	91,9	92,3	91,3	93,1	95,8	94,1	92,9
17,m	84,1	84,9	83,1	80,9	83,6	89,5	78,7	82,8	86,7	80,8	77,5	81,7	92,1▲	83,3	89,4	89,7	83,2	84,8
17,n	91,5	91,6	91,4	93,6	91,3	90,8	91,1	89,5	93,0	91,2	90,5	91,1	91,8	92,0	92,5	92,9	91,5	91,5
17,o	78,8	78,1	79,6	84,5	77,9	78,1	87,4▲	75,9	83,9	78,8	80,1	79,2	81,0	79,1	76,9	76,4	79,0	79,8
17,p	76,0	76,1	75,8	76,7	75,5	77,6	78,9	78,2	78,3	72,7	71,1	73,5	89,1▲	78,5	79,0	71,4	72,5	76,6
17,q	89,6	89,8	89,4	89,6	89,4	90,4	93,0	87,0	93,6	91,6	84,8	83,5▼	86,5	88,8	93,2	92,1	90,0	90,5
17,r	87,0	82,8▼	91,8▲	88,0	86,6	88,4	88,3	80,8▼	76,7▼	84,0	83,6	84,3	89,7	86,4	91,9	94,2▲	93,2▲	90,3
17,s	83,1	83,2	83,0	79,9	83,1	85,9	85,9	80,3	80,9	82,6	76,8	89,8	85,2	85,2	90,5▲	81,8	82,5	86,2
17,t	74,2	74,7	73,6	70,6	74,1	78,0	78,3	71,2	73,4	73,6	68,2	68,2	76,0	75,1	72,5	82,7▲	75,8	76,3
17,u	87,5	85,7	89,6	91,1	87,0	86,9	91,8	88,3	86,1	89,8	90,5	87,1	85,9	82,8	85,9	88,2	89,6	89,3
17,v	92,1	91,8	92,5	93,0	92,0	91,9	92,6	89,1	90,7	92,0	91,3	91,1	96,2	93,5	94,0	93,0	91,3	93,2
17,w																		
17,x																		
17,y																		
17,z																		
18 OPLEIDING EN ONTWIKKELING																		
18,a	58,7	59,7	57,5	45,2▼	61,8▲	54,5	35,6▼	54,5	55,0	46,1▼	30,2▼	52,1	75,9▲	55,7	79,9▲	70,3▲	68,2▲	56,8
18,b	44,4	48,8	39,2	34,6▼	47,4▲	37,5	34,9	43,4	51,7	35,2▼	21,0▼	38,4	63,9▲	45,4	58,3▲	52,0	42,2	46,6
18,c	21,5	22,6	20,2	24,9	22,4	13,6▼	15,1	21,6	15,1	20,8	20,8	18,4	27,5	23,7	30,5▲	18,6	19,5	20,4
18,d	44,0	46,4	41,1	42,7	46,1	33,9▼	35,0	44,8	36,9	41,4	37,4	37,8	52,4	48,4	53,0	41,4	41,9	47,6
18,e	18,3	20,7	15,5	27,6▲	19,0	6,8▼	16,6	16,8	18,4	20,2	21,1	15,5	22,2	22,7	23,4	12,5	12,4	21,5

18 OPLEIDING EN ONTWIKKELING

	GESLACHT		LEEFTIJD			SBI93 (12 klassen, bron: CBS)												
	Man	Vrouw	15-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid	Handel	Horeca	Vervoer en communicatie	Financiële dienstverlening	Zakelijke dienstverlening	Openbaar bestuur	Onderwijs	Gezondheids- en welzijnszorg	Cultuur en overige dienstverlening	
Totaal	49,2	47,4	51,2	62,8▲	45,6▼	55,8	57,7	54,0	60,4▲	54,5	42,0	44,9	48,6	45,2	48,3	38,3▼	48,3	48,2
	41,6	41,9	41,4	30,7▼	44,5▲	36,7	37,3	38,1	34,8	38,5	41,6	38,0	43,9	44,3	42,6	51,1▲	44,0	40,4
	7,6	8,7	6,2	5,4	8,2	6,2	3,2	6,1	3,7	6,0	12,4	13,1▲	6,2	9,0	7,7	9,0	6,7	9,1
	1,6	1,9	1,3	1,2	1,8	1,3	1,7	1,8	1,1	1,0	4,0	4,1▲	1,3	1,5	1,5	1,7	1,0	2,3
19 WERK EN THUIS																		
19.a Misl of verwaarloost u familie- of gezinsactiviteiten door uw werk? [N=21.898] [%]	71,7	70,2	73,5	81,8▲	68,8▼	77,6	78,4	72,0	74,9	75,4	74,3	72,0	67,6	67,3	69,6	66,2	74,2	73,0
	26,4	27,5	25,1	17,1▼	29,0▲	20,9	19,6	26,2	23,9	22,9	22,5	23,4	30,9	30,4	29,1	32,2	24,5	25,8
	1,5	1,8	1,2	0,9	1,7	1,1	2,0	1,4	0,7	1,5	1,9	3,8▲	1,0	2,0	1,1	1,2	1,0	1,2
	0,4	0,5	0,3	0,1	0,4	0,4	0	0,4	0,4	0,2	1,2	0,8	0,6	0,3	0,2	0,4	0,3	0,1
20 UW VERDERE LOOPBAAN																		
20.a Loopt u het risico om uw baan te verliezen? [N=21.812] [%] ja	17,3	18,7	15,5	14,2	17,6	18,2	13,2	22,1	13,4	13,0	17,5	24,8▲	29,3▲	19,2	13,5	12,3	14,8	17,3
	18,2	19,3	16,9	12,1	19,0	19,6	14,0	24,5	13,5	14,7	20,4	27,5▲	23,9	19,6	14,4	12,1	16,5	16,6
	48,8	48,5	49,2	53,2	52,7▲	25,3▼	46,6	43,3	39,1▼	51,7	56,4	49,9	48,5	54,2	49,2	46,6	48,0	48,1
	25,8	25,8	25,8	28,6	28,0	11,9▼	21,8	22,8	19,7	25,5	35,8▲	26,1	25,0	30,2	28,3	22,5	25,0	25,5
20.a.e Zou u, als het aan u lag, over 5 jaar nog bij dit bedrijf werken? [N=21.559] [%] ja	65,4	66,3	64,4	49,9▼	69,2▲	59,3	64,5	69,5	71,9	61,8	44,9▼	67,5	71,0	62,0	67,6	65,0	66,9	67,0
20.b.a Wilt u tot uw 65e levensjaar werkzaam blijven? [N=21.926] [%]	36,3	36,9	35,6	38,5	36,0	36,3	42,5	31,8	25,2▼	36,4	40,3	38,0	33,3	39,9	36,1	39,2	36,9	39,9
	34,7	39,4▲	29,2▼	25,0▼	34,6	43,9▲	27,7	39,9	49,2▲	32,2	26,1	36,9	41,8	31,2	40,8	30,8	30,1	33,4
3 Weet niet	29,0	23,6▼	35,2▲	36,5	29,5	19,9▼	29,8	28,3	25,6	31,3	33,6	25,1	24,9	28,9	23,1	30,0	32,9	26,6
20.b.b Denkt u in staat te zijn uw huidige werk tot uw 65e levensjaar voort te zetten? [N=21.622] [%]	44,4	48,4	39,7	28,9▼	45,5	52,4	41,1	46,9	37,0	43,6	25,4▼	45,6	58,2▲	51,7	53,5	45,7	34,7▲	41,9
	33,3	32,2	34,5	50,8▲	31,6	26,7	34,6	30,0	41,4	34,4	52,2▲	34,9	24,6	28,5	28,8	27,8	37,9	36,6
3 Weet niet	22,4	19,4	25,8	20,3	23,0	20,9	24,4	23,1	21,6	22,0	22,4	19,5	17,2	19,8	17,8	26,4	27,7	21,6
20.b.c Zoulichter werk (lichamelijk en/of geestelk) ertoe kunnen bijdragen dat u uw werk langer voortzet? [N=21.842] [%]	40,2	40,8	39,4	42,0	40,9	34,5	43,9	38,6	50,1▲	38,2	51,0▲	39,4	26,4	32,7	33,3	44,1	50,1▲	39,0
	40,5	41,5	39,3	36,1	39,3	50,7▲	34,2	42,5	34,8	40,9	28,9▼	42,2	53,7▲	47,4	48,3	36,5	30,4▼	42,1
3 Weet niet	19,3	17,7	21,3	21,9	19,8	14,8	21,9	19,0	15,1	20,9	20,2	18,4	19,9	19,9	18,4	19,4	19,5	18,9
20.b.d Wilt u na uw 65e levensjaar werkzaam blijven? [N=21.916] [%]	11,7	14,3	8,6	12,0	11,1	14,5	16,8	9,7	8,9	11,3	16,1	12,7	12,3	14,7	10,7	13,3	9,0	13,1
	56,8	57,0	56,5	43,4▼	57,9	63,0	44,1▼	61,1	65,5	55,4	43,4▼	58,4	59,5	52,3	63,2	53,6	57,3	54,2
3 Weet niet	31,6	28,7	34,9	44,6▲	31,1	22,5▼	39,1	29,2	25,5	33,2	40,5	28,9	28,2	33,0	26,1	33,1	33,6	32,7
21 TEVREDENHEID																		
21.a In hoeverre bent u, alles bij elkaar genomen, tevreden met uw arbeidsomstandigheden? [N=21.987] [%]	3,7	3,6	3,8	5,1	3,5	3,5	5,4	3,2	3,0	3,5	7,3▲	5,1	4,0	3,6	4,4	3,0	2,9	4,3
	4,5	4,7	4,3	3,0	4,7	4,7	2,0	5,0	4,2	4,5	5,8	5,1	2,9	4,3	3,2	6,2	4,5	4,9
1 Zeer ontevreden	15,7	15,7	15,7	16,0	15,6	15,8	18,1	16,8	14,4	17,0	18,7	19,5	9,8	14,1	13,4	14,9	16,7	14,4
3 Niet ontevreden/niet tevreden	62,4	62,5	62,3	61,9	62,6	61,9	58,8	62,5	66,7	63,6	52,4▼	58,4	63,2	61,0	64,5	61,0	64,7	61,0
4 Teverden	13,7	13,6	13,8	14,0	13,6	14,1	15,7	12,4	11,7	11,5	15,8	11,8	20,2	17,0	14,5	14,9	11,2	15,5
5 Zeer tevreden	3,78	3,78	3,78	3,76	3,78	3,78	3,78	3,76	3,80	3,75	3,64	3,67	3,93	3,83	3,81	3,79	3,77	3,79
- Gemiddelde	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
- Minimum	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

GESLACHT	LEEFTIJD	SBI93 (12 klassen, bront: CBS)

Literatuur

Blatter, B.M., Bongers, P.M., Kraan, K.O., & S. Dhondt (2000). RSI-klachten in de werkende populatie. De mate van vóórkomen en de relatie met beeldschermwerk, muisgebruik en andere ICT gerelateerde factoren. Hoofddorp: TNO Arbeid.

Bossche, S.N.J. van den & P.G.W. Smulders (2004). De Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2003: Methodologie en globale resultaten. Hoofddorp: TNO Arbeid.

Bossche, S.N.J. van den, Hupkens, C.L.H., Ree, S.J.M. de & P.G.W. Smulders (2006). Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2005: Methodologie en globale resultaten. Almere: PlantijnCasparie.

Bossche, S.N.J. van den, Hupkens, C.L.H., Ree, S.J.M. de & P.G.W. Smulders (2007). Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2006: Methodologie en globale resultaten. Almere: PlantijnCasparie.

Bossche, S.N.J. van den, Koppes L.L.J., Granzier J.J.M., Vroome E.E.M. de & P.G.W. Smulders (2008). Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2007: Methodologie en globale resultaten. Almere: PlantijnCasparie.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2003). Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS) Gezondheid 2004. Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Cohen, J. Statistical power analysis for the behavioral sciences. New York: Academic Press, 1977.

Dijkstra, L., Kroft, H. & K.J. Oomkes (2004). Handleiding Monitor Arboconvenanten: Toelichting, gebruiksaanwijzing en technische specificaties. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Eurostat & National Statistical Offices (2004). The Fourth Community Innovation Survey. Vragenlijst. Luxemburg: Luxemburg.

Eurostat (2001). Europese statistiek van arbeidsongevallen (ESAO). Methodiek. Uitgave 2001. Luxemburg: Europese Commissie – Directoraat Generaal Werkgelegenheid en Sociale Zaken.

Fox, M.L. & D.J. Dwyer (1999). An investigation of the effects of time and involvement in the relationship between stressors and work-family conflict. *Journal of Occupational Health Psychology*, 4, 164-174.

Goudswaard, A., Dhondt S. & K. Kraan (1998). Flexibilisering en Arbeid in de Informatie-maatschappij; werknemersvragenlijst, bestemd voor werknemers van organisaties die deelnemen aan het SZW-Werkgeverspanel 1998, Hoofddorp: TNO Arbeid.

Granzier, J.J.M., Kösters, L, Valk van der, J. (2008). Vergelijking meting arbeidsongevallen NEA versus EBB. Voorburg: CBS.

Gründemann, R.W.M., Smulders P.G.W. & C.R. de Winter. (1993). VAG-Vragenlijst Arbeid en Gezondheid; Handleiding. Lisse: Swets Test Services.

Heus, P. de, Leeden, R. van den & B. Gazendam Toegepaste data-analyse; technieken voor niet-experimenteel onderzoek in de sociale wetenschappen. Maarssen: Elsevier/De Tijdstroom, 1995.

Houtman, I.L.D., Goudswaard, A., Dhondt, S., Grinten, M. van der, Hildebrandt, V. & M. Kompier (1995). Evaluatie van de monitorstudie naar stress en lichamelijke belasting. Den Haag: VUGA.

Jettinghoff K, Stam C, Venema A, Bloemhoff A, Ybema JF & Schoots W (2008). Monitor Arbeidsongevallen in Nederland 2006. Hoofddorp, TNO Kwaliteit van leven.

Karasek, R.A. Job Content Questionnaire and User's Guide. Lowell, University of Massachusetts, Department of Work Environment, 1985.

Karasek, R.A., Brisson Ch., Kawakami N., Houtman I.L.D., P. Bongers, & B. Amick. (1998). The Job Content Questionnaire (JCQ): an instrument for internationally Comparative Assessments of Psychosocial Job Characteristics. *Journal of Occupational Health Psychology*, 3, 322-355.

Kemper, H.G.C., Ooijendijk W.T.M., Stiggelbout M. Consensus over de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen. *Tijdschr Soc Gezondheidsz* 2000; 78: 180-183.

Kessler, R.C., Barber, C., Beck, A., Berglund P., Cleary, P.D., McKenas, D., Pronk, N., Simon, G., Stang, P., Üstün, T. B. & P. Wang (2003). The World Health Organization Health and Work Performance Questionnaire (HPQ). *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 45, 2, 156-174.

Kristensen, T. & V. Borg. (2000). Copenhagen Psychosocial Questionnaire (COPSOQ), Copenhagen: National Institute of Occupational Health.

Nielsen, P. & Danmarks Statistik (2001). DISKO (Danish Innovation System - Comparative Analysis) Management Questionnaire about organisation, employee skills and development of new products. Vragenlijst. Copenhagen: Danmarks Statistik.

Paoli, P. & D. Merllié (2001). Third European survey on working conditions 2000. Dublin: European Foundation for the improvement of living and working conditions.

Schaufeli, W.B. & D. van Dierendonck (2000). Handleiding van de Utrechtse Burnout Schaal (ubos). Lisse: Swets & Zeitlinger.

Smulders, P.G.W., Andries, F. & F. Otten (2001). Hoe denken Nederlanders over hun werk? Opzet, kwaliteit en eerste resultaten van de TNO Arbeidssituatie Survey. Hoofddorp: TNO Arbeid.

Verboon, F.C., Feyter, M.G. de & P.G.W. Smulders (1999). Arbeid en zorg, inzetbaarheid en beloning: het werknemersperspectief. Hoofddorp: TNO Arbeid.

Vriend, I., Kampen, B. van, Schmikli, S., Eckhardt, J., Schoots, W. & P. den Hertog (2005). Ongevallen en Bewegen in Nederland 2000-2003: Ongevalsletsels en sportblessures in kaart gebracht. Amsterdam: Consument en Veiligheid.

Ybema, J.F., van den Bossche, S. van den & A. Venema (2006). Monitor Arbeidsongevallen: de overgang van EBB naar NEA. Hoofddorp: TNO.

Zohar, D. & Luria, G. A multilevel model of safety climate: Cross-level relationships between organization and group-level climates. *Journal of Applied Psychology*, 90, 616–628, 2005.

Zwart, B.C.H. de, Heijdel, W.M. & T.J. Veerman (2002). Ontwikkeling vragenlijstmodule ziekteverzuim en reïntegratiebeleid: in het kader van uniformering monitoring arboconvenanten (UMA). Leiden: AStri.

A Wijzigingenoverzicht NEA 2007-2008

In deze bijlage geven we een overzicht van de wijzigingen in de NEA 2008-vragenlijst ten opzichte van de 2007-vragenlijst. Alle 19 modules uit de 2007-vragenlijst komen terug in de 2008-vragenlijst. Daarnaast bevat de 2008-vragenlijst twee modules die niet in de 2007-vragenlijst stonden: Bedrijfsveiligheid (module 10) en Leefstijl (module 12). In deze bijlage volgen we allereerst de 19 modules van de 2007-vragenlijst. Aan het eind van deze bijlage worden de modules besproken die in 2008 nieuw, of grotendeels nieuw zijn.

2007-module 1. Persoonsgegevens

De zeven vragen zijn ongewijzigd overgenomen.

2007-module 2. Uw dienstverband

Ongewijzigd.

2007-module 3. Uw beroep

Ongewijzigd.

2007-module 4. Uw bedrijf

Ongewijzigd.

2007-module 5. Uw werkomstandigheden

Aan de vraag naar gevaarlijk werk is de NEA 2006-vraag toegevoegd naar wat het belangrijkste gevaar is. De vraag naar blootstelling aan chemicaliën, stof, dampen, gassen of rook is vervangen door 4 vragen. Dit zijn vragen naar werken met water of waterige oplossingen, huidcontact met stoffen, inademen van stoffen en contact met mogelijk besmettelijke personen, dieren of materiaal, die zijn afgeleid van NEA 2006-vragen. De eerste antwoordcategorie van de autonomie-items was 'Ja, meestal' in 2007 terwijl dit in 2006 en eerder, en ook in 2008 was gelabeld als 'Ja, regelmatig'. De vier vragen naar innovatief klimaat en innovatief gedrag zijn verwijderd. Voor het overige deel is de module ongewijzigd.

2007-module 6. Klanten en collega's

De vier items over verzuim en verminderd functioneren ten gevolge van agressie en geweld zijn verwijderd. Nieuw opgenomen in deze module zijn 5 items uit de NEA 2006 over discriminatie. Voor het overige deel is de module ongewijzigd.

2007-module 7. Computergebruik

Ongewijzigd.

2007-module 8. Arbeidsongevallen

Ongewijzigd.

2007-module 9. Arbo-maatregelen

De tien items zijn hetzelfde gebleven, maar de vraagstelling is iets aangepast en het aantal antwoordcategorieën is aangepast van drie naar vier.

2007-module 10. Uw gezondheid

De vraag naar de algemene gezondheidstoestand is ongewijzigd. Aan de vragen naar klachten van Nek, Schouders, Armen/ellebogen en Polsen/handen zijn toegevoegd: Rug en Heupen/benen/knieën/voeten. De vragen naar werkgerelateerdheid van de klachten aan het bewegingsapparaat zijn verwijderd. De vijf burnout-vragen zijn ongewijzigd. Nieuw toegevoegd zijn vragen naar lengte en gewicht en een vraag naar de mogelijkheid om een bedrijfsarts te raadplegen.

2007-module 11. Ziekteverzuim

Ongewijzigd.

2007-module 12. De laatste keer dat u heeft verzuimd

Ongewijzigd.

2007-module 13. Chronische ziekte of aandoening

De eerste drie vragen zijn ongewijzigd opgenomen. De twee overige vragen zijn als zeven aparte items opgenomen in de 2008-vragenlijst.

2007-module 14. Functioneren en inzetbaarheid

De eerste vraag naar kwaliteitscontrole, en de drie vragen naar productiviteit zijn verwijderd. De twee andere vragen zijn ongewijzigd.

2007-module 15. Arbeidsvoorwaarden

De vragen naar de aanwezigheid van een personeelsvertegenwoordiging en de aanwezigheid van een CAO zijn ongewijzigd. De overige 24 vragen zijn verwijderd. Nieuw opgenomen in deze module zijn 11 vragen over het belang van aspecten van een baan, en de tevredenheid over deze aspecten in de huidige baan. Deze vragen zijn nieuw ontwikkeld voor de NEA.

2007-module 16. Opleiding en ontwikkeling

Ongewijzigd.

2007-module 17. Werk en thuis

Ongewijzigd.

2007-module 18. Uw verdere loopbaan

Toegevoegd is een voor de NEA ontwikkelde vraag over het door willen werken na het 65ste levensjaar. Voor het overige deel is de module ongewijzigd.

2007-module 19. Tevredenheid

Ongewijzigd.

Modules die nieuw zijn in 2008:

2008-module 10. Bedrijfsveiligheid

Deze module is identiek aan de NEA 2006-module 'Bedrijfsveiligheid', met de toevoeging van de vraag naar het houden aan de regels over veilig werken. Deze vraag is nieuw ontwikkeld voor de NEA.

2008-module 12. Uw leefstijl

De vijf vragen die deze module omvat zijn nieuw toegevoegd aan de NEA. Het betreft twee vragen over beweeggedrag die zijn afgeleid van de Monitor Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN). Daarnaast zijn vragen opgenomen over het gebruik van een ontbijt op werkdagen, over alcoholgebruik en roken. Deze vragen zijn nieuw ontwikkeld voor de NEA.

B NEA-vragenlijst, begeleidende folder, webenquête

B.1 NEA-vragenlijst

NATIONALE ENQUÊTE ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN 2008

Algemene informatie

- Invultijd: circa 25 minuten
- Gegevens blijven anoniem
- Meedoen kan tot 7 december 2008

Invullen via internet?

- Ga naar www.nea2008.tno.nl
- Voer uw inlogcode in (zie voor- of achterzijde vragenlijst)

Schriftelijk invullen?

- Gebruik een balpen
- Zet in het hokje van uw keuze een kruisje ☒
- Corrigeren: maak het foute hokje 'zwart' ■ en zet een kruisje in het goede hokje ☒
- Bij invullen van getallen s.v.p. niet buiten de hokjes schrijven
- Verwijder dit voorvel voordat u de vragenlijst aan ons terugstuurt
- Retourneer de vragenlijst in de bijgevoegde antwoordenvolp (postzegel niet nodig)

1 Persoonsgegevens

Wat is uw geslacht?

- ☐ Man
☐ Vrouw

Wat is uw geboortejaar?

19

Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?

- ☐ Geen opleiding gevolgd/afgemaakt
☐ Basisonderwijs
☐ MAVO
☐ Voorbereidend beroepsonderwijs
☐ HAVO/VWO
☐ Middelbaar beroepsonderwijs
☐ Hoger beroepsonderwijs
☐ Wetenschappelijk onderwijs

Hoe is uw huishouden samengesteld?

- ☐ Gehuwd of samenwonend zonder thuiswonende kinderen
☐ Gehuwd of samenwonend met thuiswonende kinderen
☐ Eénouder-huishouden
☐ Alleenstaand
☐ Anders

Hoeveel uren per dag besteedt u gemiddeld aan huishoudelijke taken en zorgtaken?

uur per dag

Heeft u momenteel een betaalde baan?

- ☐ Nee, géén betaalde baan *Vul de vragenlijst niet verder in*

Zo ja, heeft u één of meerdere betaalde banen?

- ☐ Ja, één betaalde baan
☐ Ja, meerdere betaalde banen

Heeft uw partner een betaalde baan?

- ☐ Ja, heeft betaalde baan
☐ Nee, heeft geen betaalde baan
☐ Geen partner

Heeft u meer dan één betaalde baan? Vul dan de vragenlijst in voor de baan waaraan u gemiddeld de meeste tijd besteedt!

2 Uw dienstverband

Wat is de aard van uw dienstverband?

- ☐ Werknemer met vast dienstverband (voor onbepaalde tijd)
☐ Werknemer met tijdelijk dienstverband met uitzicht op een vaste aanstelling
☐ Werknemer met tijdelijk dienstverband voor bepaalde tijd
☐ Uitzendkracht
☐ Oproepkracht/invalkracht
☐ Werkzaam via Wet Sociale Werkvoorziening (bijv. in sociale werkplaats)

Wat is de omvang van uw dienstverband?

uren per week (volgens contract)

Hoeveel uur per week zou u willen werken?

uren per week (volgens contract)

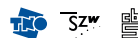
Op hoeveel dagen per week werkt u doorgaans? (Dus: over hoeveel dagen worden de gewerkte uren per week verspreid?)

dagen per week

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

NATIONALE ENQUÊTE ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN 2008

	Ja, regelmatig	Ja, soms	Nee
Werkt u in ploegdienst?	☐	☐	☐
Heeft u het afgelopen jaar 's avonds of 's nachts gewerkt?	☐	☐	☐
Heeft u het afgelopen jaar in het weekend gewerkt?	☐	☐	☐
Werkt u over, dat wil zeggen meer uren dan contractueel is vastgelegd?	☐ Ja, structureel ☐ Ja, incidenteel ☐ Nee, nooit <i>Sla de volgende vraag over</i>		
Zo ja, hoeveel overuren maakt u gemiddeld per week? (Het gaat zowel om betaald als onbetaald overwerk. Reistijd niet meetellen, overwerk thuis wel meetellen)	uren per week		
Hoe lang pauzeert u in totaal op een gemiddelde werkdag?	minuten per dag		
Hoeveel tijd besteedt u op een gemiddelde werkdag aan woon-werkverkeer? (s.v.p. heen- en terugreis optellen)	minuten per dag		
Hoeveel van uw normale betaalde arbeid verricht u gemiddeld thuis? (overwerk niet meetellen)	uren per week		
Hoe lang bent u werkzaam bij uw huidige werkgever?	jaar maanden		
Hoe lang bent u werkzaam in uw huidige functie?	jaar maanden		
Hoeveel personen werken er ongeveer in uw bedrijf of instelling? (Als uw bedrijf meer dan één vestiging heeft, geef dan alleen het aantal werknemers aan van de vestiging waar u werkt)	☐ 1 tot en met 4 ☐ 100 tot en met 499 ☐ 5 tot en met 9 ☐ 500 tot en met 999 ☐ 10 tot en met 49 ☐ 1.000 of meer ☐ 50 tot en met 99		
Geeft u in uw huidige functie leiding? (personeel waaraan u via anderen leidinggeeft ook meetellen)			
☐ Nee ☐ Ja, aan 10 – 49 medewerkers ☐ Ja, aan 1 – 4 medewerkers ☐ Ja, aan 50 – 99 medewerkers ☐ Ja, aan 5 – 9 medewerkers ☐ Ja, aan 100 of meer medewerkers			
Vonden in de afgelopen 12 maanden één of meer van de volgende veranderingen plaats in uw bedrijf (vestiging/locatie)? (meerdere antwoorden mogelijk)			
☐ Een grote reorganisatie ☐ Fusie met een ander bedrijf ☐ Overname door een andere organisatie ☐ Uitbesteding van ondersteunende diensten ☐ Overname van een andere organisatie ☐ Verplaatsing van bedrijfsactiviteiten naar het buitenland ☐ Inkrimping zonder gedwongen ontslagen ☐ Automatisering van bedrijfsactiviteiten ☐ Inkrimping met gedwongen ontslagen ☐ Geen van bovenstaande veranderingen			

3 Uw beroep

Kunt u aangeven in welke categorie uw beroep of functie het beste past?

Ambachtelijke en industriële beroepen, namelijk:

- ☐ Schilders
- ☐ Loodgieters, fitters, lassers, plaat- en constructiewerkers, e.d.
- ☐ Metselaars, timmerlieden en andere bouwvakkers
- ☐ Drukkers en verwante functies
- ☐ Voedingsmiddelen- en drankenbereiders
- ☐ Kleermakers, kostuumnaaisters, stoffeerders, confectie-medewerkers, e.d.
- ☐ Elektromonteurs, reparateurs van elektrische apparaten
- ☐ Machinebankwerkers, monteurs, instrumentmakers, reparateurs van machines, e.d.
- ☐ Overige ambachtelijke en industriële beroepen

Transportberoepen, namelijk:

- ☐ Buschauffeurs, treinbestuurders, zeelieden, e.d.
- ☐ Vrachtwagenchauffeurs
- ☐ Laders, lossers, inpakkers, grondwerk- en kraanmachinisten, e.d.
- ☐ Overige transportberoepen

Administratieve beroepen, namelijk:

- ☐ Secretariaessen, typisten, e.d.
- ☐ Boekhouders, kassiers, e.d.
- ☐ Postdistributiepersoneel
- ☐ Overige administratieve beroepen

Commerciële beroepen, namelijk:

- ☐ Vertegenwoordigers, handelsagenten
- ☐ Winkeliers, winkelbedienden en andere verkopers
- ☐ Verzekeringsagenten, makelaars, tussenpersonen, e.d.
- ☐ Overige commerciële beroepen

Dienstverlenende beroepen, namelijk:

- ☐ Koks, kelners, buffetbedienden
- ☐ Huisbewaarders, schoonmaakpersoneel (in gebouwen, e.d.)
- ☐ Politiepersoneel, brandweer, bewakers, e.d.
- ☐ Kappers, schoonheidsspecialisten
- ☐ Overige dienstverlenende functies

Gezondheidszorg- en hulpverleningsberoepen, namelijk:

- ☐ Geneeskundigen, tandartsen, dierenartsen
- ☐ Verpleegkundigen, ziekenverzorgenden
- ☐ Bejaardenverzorgers, kinderverzorgers, gezinshulpverleners, e.d.
- ☐ Overige gezondheidszorgberoepen

Leerkrachten/docenten, namelijk:

- ☐ Docenten basisonderwijs
- ☐ Docenten voortgezet onderwijs
- ☐ Docenten hoger onderwijs
- ☐ Overige onderwijsberoepen

(Vak-)specialisten, namelijk:

- ☐ Architecten, ingenieurs en verwante technici, tekenaars, e.d.
- ☐ Statistici, wiskundigen, systeemanalisten, ICT-functies en verwante vakspecialisten
- ☐ Kunstenaars
- ☐ Overige vakspecialisten

Agrarische beroepen, namelijk:

- ☐ Akkerbouwers
- ☐ Veehouders, pluimveehouders
- ☐ Tuinbouwers, bollenkwekers, boomkwekers, hoveniers, e.d.
- ☐ Vissers, viskwekers, jagers, e.d.
- ☐ Overige agrarische beroepen

Leidinggevende functies

Overige beroepen

4 Uw bedrijf

Bij wat voor soort bedrijf of instelling bent u werkzaam?
(max. 40 letters)

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

NATIONALE ENQUÊTE ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN 2008

Kunt u aangeven in welke van onderstaande categorieën uw bedrijf of instelling het beste past?

Industrie, namelijk:

- ☐ Voedings- en genotmiddelenindustrie
- ☐ Aardolie- en chemische industrie
- ☐ Metaalproductenindustrie
- ☐ Metaal- en elektronische industrie
- ☐ Machine-industrie
- ☐ Ander type industrie

Bouwnijverheid, namelijk:

- ☐ Bouwbedrijven
- ☐ Bouwinstallatiebedrijven
- ☐ Afwerking van gebouwen
- ☐ Ander type bouwbedrijf

Handel, namelijk:

- ☐ Autohandel en -reparatie
- ☐ Groothandel machines en apparaten
- ☐ Warenhuizen en supermarkten
- ☐ Ander type groot- en detailhandel

Vervoer en communicatie, namelijk:

- ☐ Wegvervoer (exclusief openbaar vervoer)
- ☐ Post en telecommunicatie
- ☐ Ander type vervoer en communicatie

Financiële instellingen, namelijk:

- ☐ Bankwezen
- ☐ Ander type financiële instellingen

Zakelijke dienstverlening, namelijk:

- ☐ Computerservice en informatietechnologie
- ☐ Juridische en economische dienstverlening
- ☐ Architecten- en ingenieursbureaus
- ☐ Ander type zakelijke dienstverlening

Onderwijs, namelijk:

- ☐ Basis- en speciaal onderwijs
- ☐ Voortgezet onderwijs
- ☐ Hoger onderwijs
- ☐ Ander type onderwijs

Gezondheids- en welzijnszorg, namelijk:

- ☐ Ziekenhuizen
- ☐ Ander type gezondheidszorg
- ☐ Verpleeg- en verzorgingshuizen
- ☐ Ander type welzijnszorg

Openbaar bestuur/overheid, namelijk:

- ☐ Gemeenten, provincies
- ☐ Ministeries
- ☐ Justitie (exclusief het ministerie zelf)
- ☐ Politie
- ☐ Ander type openbaar bestuur/overheid

Overige dienstverlening, namelijk:

- ☐ Cultuur, sport en recreatie
- ☐ Ander type cultuur en overige dienstverlening

Landbouw, bosbouw en visserij

Energie- en waterleidingbedrijven

Horeca

Overige bedrijven

5 Uw werkomstandigheden

Moet u gevaarlijk werk doen?

- ☐ Ja, regelmatig
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee *Sla de volgende vraag over*

Zo ja, wat is het belangrijkste gevaar dat u loopt tijdens uw werk? (meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Vallen van hoogte	☐ Confrontatie met geweld
☐ Struikelen, uitglijden	☐ Verbranden
☐ Bekneld raken	☐ Verstikking
☐ Snijden, steken	☐ Anders
☐ Botsen, aanrijdingen	
☐ Ongeluk met gevaarlijke stoffen	

Doet u werk waarbij u veel kracht moet zetten, bijvoorbeeld bij tillen, duwen, trekken, sjouwen, of gebruikt u in uw werk gereedschappen en apparaten waarbij u veel kracht moet zetten?	Ja, regelmatig ☐	Ja, soms ☐	Nee ☐
Maakt u bij uw werk gebruik van een gereedschap, apparaat of voertuig dat trillingen of schudden veroorzaakt?	☐	☐	☐
Doet u werk in een ongemakkelijke werkhouding?	☐	☐	☐
Doet u werk waarbij u herhalende bewegingen moet maken?	☐	☐	☐
Is er op uw werkplek zoveel lawaai, dat u hard moet praten om u verstaanbaar te maken?	☐	☐	☐
Wanneer u werkt in lawaai, gebruikt u dan gehoorbeschermers, zoals oorkappen of oordopjes?	Ja, regelmatig ☐	Ja, soms ☐	Nee ☐
	Nooit ☐	Soms ☐	Vaak ☐
Werkt u met water of waterige oplossingen?	☐	☐	☐
Krijgt u tijdens uw werk stoffen op uw huid? (zoals lijm, verf, schoonmaakmiddelen, geneesmiddelen, bestrijdingsmiddelen)	☐	☐	☐
Ademt u tijdens het werk stoffen in? (zoals damp van oplosmiddel, uitlaatgas, lasrook, graanstof, stof van steen en beton)	☐	☐	☐
Komt u in contact met mogelijk besmettelijke personen, dieren of materiaal?	☐	☐	☐
Kunt u zelf beslissen hoe u uw werk uitvoert?	Ja, regelmatig ☐	Ja, soms ☐	Nee ☐
Bepaalt u zelf de volgorde van uw werkzaamheden?	☐	☐	☐
Kunt u zelf uw werkt tempo regelen?	☐	☐	☐
Moet u in uw werk zelf oplossingen bedenken om bepaalde dingen te doen?	☐	☐	☐
Kunt u verlof opnemen wanneer u dat wilt?	☐	☐	☐
Moet u in een hoog tempo werken?	☐	☐	☐
Moet u onder hoge tijdsdruk werken?	☐	☐	☐
Moet u erg snel werken?	Nooit ☐	Soms ☐	Vaak ☐
Moet u heel veel werk doen?	☐	☐	☐
Moet u extra hard werken?	☐	☐	☐
Is uw werk hectisch?	☐	☐	☐
Brengt uw werk u in emotioneel moeilijke situaties?	☐	☐	☐
Is uw werk emotioneel veeleisend?	☐	☐	☐
Raakt u emotioneel betrokken bij uw werk?	☐	☐	☐
Vereist uw werk intensief nadenken?	☐	☐	☐
Vergt uw werk dat u er uw gedachten bij houdt?	☐	☐	☐
Vergt uw werk veel aandacht van u?	☐	☐	☐
Is uw werk gevarieerd?	☐	☐	☐
Vereist uw baan dat u nieuwe dingen leert?	☐	☐	☐
Vereist uw baan creativiteit?	☐	☐	☐

6 Klanten en collega's

Hoe vaak heeft u bij het uitvoeren van uw functie contact met de volgende personen en bedrijven?

- Collega's van uw eigen team
- Collega's van *andere* teams, afdelingen of vestigingen
- Klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)
- Toeleveranciers, onderaannemers

Nooit	Een paar keer per jaar	Een paar keer per maand	Een paar keer per week	Dagelijks
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de onderstaande uitspraken?

- Mijn leidinggevende heeft oog voor het welzijn van de medewerkers
- Mijn leidinggevende besteedt aandacht aan wat ik zeg
- Mijn leidinggevende helpt het werk gedaan te krijgen
- Mijn leidinggevende kan mensen goed laten samenwerken

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens	N.v.t.
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

- Mijn collega's helpen om het werk gedaan te krijgen
- Mijn collega's hebben persoonlijke belangstelling voor me
- Mijn collega's zijn vriendelijk
- Mijn collega's zijn goed in hun werk

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

Heeft u in de afgelopen 12 maanden een conflict gehad met:

- Een of meer directe collega's?
- Uw direct leidinggevende?
- Uw werkgever?

Nee	Ja, kortdurend	Ja, langdurig
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

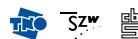
Kunt u aangeven in welke mate u de afgelopen 12 maanden persoonlijk te maken heeft gehad met:

- Ongewenste seksuele aandacht van klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)?
- Ongewenste seksuele aandacht van leidinggevendenden of collega's?
- Intimidatie door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)?
- Intimidatie door leidinggevendenden of collega's?
- Lichamelijk geweld door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)?
- Lichamelijk geweld door leidinggevendenden of collega's?
- Pesten door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)?
- Pesten door leidinggevendenden of collega's?

Nee, nooit	Ja, een enkele keer	Ja, vaak	Ja, zeer vaak
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

- Komt er op uw werk discriminatie voor naar sekse?
- Komt er op uw werk discriminatie voor naar huidskleur?
- Komt er op uw werk discriminatie voor naar geloofsovertuiging?
- Komt er op uw werk discriminatie voor naar seksuele geaardheid/voorkeur?
- Komt er op uw werk discriminatie voor naar leeftijd?

Ja, regelmatig	Ja, soms	Nee
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

7 Computergebruik

Hoeveel uur *per dag* werkt u gemiddeld aan een beeldscherm voor uw werk? (inclusief laptop, notebook en thuiswerk)

uur per dag

Bent u telewerker? (dat wil zeggen: doet u, met behulp van een computer, thuis of elders werk dat u ook op uw bedrijf of bij uw opdrachtgever uitvoert)

☐ Ja
☐ Nee

8 Arbeidsongevallen

a) Bent u in de afgelopen 12 maanden tijdens het werk betrokken geweest bij een ongeval of voorval, waardoor u lichamelijk letsel of geestelijke schade heeft opgelopen?

☐ Ja, één keer
☐ Ja, meerdere keren, namelijk: keer
☐ Nee [Ga naar 9](#)

Onderstaande vragen hebben betrekking op uw **meest recente** arbeidsongeval/voorval in de afgelopen 12 maanden.

b) Welk soort letsel heeft u hierbij opgelopen?

☐ Lichamelijk letsel
☐ Geestelijke schade
☐ Beide

c) Heeft u verzuimd als gevolg van dit ongeval/voorval?

☐ Ja, en ik ben nog steeds niet aan het werk
☐ Ja, maar ik ben inmiddels weer aan het werk
☐ Nee [Ga naar 8e](#)

d) Hoe lang heeft u verzuimd als gevolg van dit ongeval/voorval? (tel alle dagen van begin tot eind van het verzuim: ook tussenliggende vrije dagen en weekenddagen)

☐ 0 dagen (minder dan 1 volledige dag)
☐ 1, 2 of 3 dagen
☐ 4, 5 of 6 dagen
☐ 1 tot 2 weken
☐ 2 weken tot 1 maand
☐ 1 maand tot 6 maanden
☐ Langer dan 6 maanden

e) Waar of door wie bent u voor dit ongeval/voorval behandeld? (meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Niet behandeld
☐ Bedrijfs hulpverlener, EHBO'er op het werk
☐ Bedrijfsarts
☐ Huisarts/huisartsenpost
☐ Op de (spoedeisende) eerstehulpafdeling van een ziekenhuis
☐ In een ziekenhuis opgenomen
☐ Specialist, verbonden aan een ziekenhuis (afpraak op de polikliniek)
☐ Anders

f) Hoe ontstond het letsel? (kruis alléén de belangrijkste oorzaak aan)

☐ Ergens aan gesneden, gestoten
☐ Door een voorwerp geraakt
☐ Een beknelling
☐ Val van hoogte (trap, ladder, steiger, e.d.)
☐ Uitglijden, struikelen of andere val
☐ Door iemand bedreigd, gebeten, geschopt
☐ Contact met stroom, hitte, kou, gevaarlijke stoffen, lawaai
☐ Verkeersongeval op de openbare weg, tijdens werktijd
☐ Verkeersongeval op de openbare weg, tijdens woon-werkverkeer
☐ Anders

9 Arbo-maatregelen

Vindt u het nodig dat uw bedrijf of instelling (aanvullende) maatregelen neemt ten aanzien van de volgende zaken:

- Werkdruk, werkstress
- Emotioneel zwaar werk
- RSI
- Lichamelijk zwaar werk
- Geluid
- Roken door collega's of klanten
- Intimidatie, agressie of geweld door klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)
- Intimidatie, agressie of geweld door leidinggevende(n) of collega's
- Gevaarlijke stoffen
- Veiligheid, bedrijfsongevallen

Niet nodig, want het speelt hier niet	Niet nodig, er zijn al voldoende maatregelen	Wel nodig, genomen maatregelen zijn onvoldoende	Wel nodig, er zijn nog geen maatregelen
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

10 Bedrijfsveiligheid

Wilt u s.v.p. aangeven of u het eens of oneens bent met onderstaande stellingen:

- Op mijn werk wordt er goed geluisterd naar suggesties van medewerkers om de veiligheid te verbeteren
- Op mijn werk krijgen de medewerkers veel informatie over veilig werken
- Op mijn werk worden veiligheidsproblemen snel aangepakt
- Op mijn werk wordt veilig werken gestimuleerd
- Op mijn werk houdt men zich aan de regels over veilig werken

Helemaal mee eens	Grotendeels mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

11 Uw gezondheid

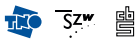
Wat vindt u, over het algemeen genomen, van uw gezondheid?

- ☐ Uitstekend
- ☐ Zeer goed
- ☐ Goed
- ☐ Matig
- ☐ Slecht

Heeft u de afgelopen 12 maanden last (pijn, ongemak) gehad van uw:

- Nek
- Schouders
- Armen/ellebogen
- Polsen/handen
- Rug
- Heupen/benen/knieën/voeten

Nee, nooit	Een enkele keer, maar van korte duur	Een enkele keer, langdurig	Meerdere keren, maar steeds van korte duur	Meerdere keren, langdurig
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

Wilt u aangeven hoe vaak iedere uitspraak op u van toepassing is?

- Ik voel me emotioneel uitgeput door mijn werk
- Aan het einde van een werkdag voel ik me leeg
- Ik voel me moe als ik 's morgens opsta en geconfronteerd word met mijn werk
- Het vergt heel veel van mij om de hele dag met mensen te werken
- Ik voel me compleet uitgeput door mijn werk

Wat is uw lengte?

Wat is uw gewicht?

Heeft u de mogelijkheid om een bedrijfsarts te raadplegen?

Nooit	Enkele keren per jaar	Maandelijks	Enkele keren per maand	Elke week	Enkele keren per week	Elke dag
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

cm

kg

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Weet ik niet

12 Uw leefstijl

Hoeveel dagen per week beweegt u gewoonlijk ten minste 30 minuten per dag? (tel alleen lichamelijke activiteiten mee die ten minste even zwaar zijn als stevig doorwandelen of fietsen. Activiteiten die korter duren dan 5 minuten tellen niet mee)

Tijdens uw vrije tijd en uw werk samen
Alleen tijdens uw werk

Gebruikt u een ontbijt op dagen waarop u werkt?
(vergelijkbaar met minimaal 1 snee brood en een glas drinken)?

Hoeveel alcoholische consumpties drinkt u gewoonlijk per week?
(tel glazen bier, wijn en sterke drank bij elkaar op)

Hoeveel rookt u gewoonlijk per week?
(tel sigaren, sigaretten, shag en andere rookwaren bij elkaar op)

Aantal dagen per week

0	1	2	3	4	5	6	7
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nooit	Soms	Vaak	Altijd
☐	☐	☐	☐

glazen per week

sigaretten (of andere rookwaar) per week

13 Ziekteverzuim

Onder verzuim wordt verstaan: minder uren of dagen werken dan normaal vanwege ziekte, ongeval of een andere gezondheidsreden. Normaal zwangerschapsverlof wordt niet als ziekteverzuim opgevat.

Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens verzuimd?

- ☐ Ja
☐ Nee [Ga naar 14](#)

Hoe vaak heeft u gedurende de afgelopen 12 maanden verzuimd?

keer

Hoeveel werkdagen heeft u, alles bij elkaar, de afgelopen 12 maanden naar schatting verzuimd? (Tel alleen de dagen waarop u normaal gesproken zou werken. Ook gedeeltelijk ziekteverzuim en therapeutisch werken telt als verzuim)

dagen

Heeft u de afgelopen 12 maanden in verband met uw ziekteverzuim contact gehad met een medewerker van de arbodienst of een andere organisatie voor verzuimbegeleiding? (bijvoorbeeld een bedrijfsarts/arbo-arts of een verpleegkundige)

- ☐ Ja
☐ Nee

14 De laatste keer dat u heeft verzuimd (eventueel langer dan een jaar geleden)

a) Met wat voor soort klachten heeft u de laatste keer verzuimd? (kruis alléén de belangrijkste klacht aan)

- ☐ Rugklachten
☐ Klachten nek, schouders, armen, polsen, handen
☐ Klachten heup, benen, knieën, voeten
☐ Klachten hart- en vaatstelsel
☐ Psychische klachten, overspannenheid, burn-out
☐ Vermoeidheid of concentratieproblemen
☐ Conflict op het werk
☐ Klachten luchtwegen

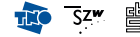
- ☐ Klachten buik, maag of darmen
☐ Huidklachten
☐ Klachten oren of ogen
☐ Griep of verkoudheid
☐ Hoofdpijn
☐ Klachten in verband met zwangerschap
☐ Overige klachten
☐ N.v.t., nog nooit verzuimd [Ga naar 15](#)

b) Hoeveel werkdagen heeft u deze laatste keer verzuimd? (Tel alleen de dagen waarop u normaal gesproken zou werken. Ook gedeeltelijk ziekteverzuim en therapeutisch werken telt als verzuim)

dagen

c) Heeft u de indruk dat deze klachten het gevolg waren van het werk dat u deed?

- ☐ Ja, hoofdzakelijk gevolg van mijn werk
☐ Ja, voor een deel gevolg van mijn werk [Ga naar 14e](#)
☐ Nee, geen gevolg van mijn werk [Ga naar 14e](#)
☐ Weet niet [Ga naar 14e](#)

d) Zo ja, wat was naar uw mening de belangrijkste reden in het werk die (geheel of voor een deel) leidde tot het ontstaan van deze klachten? (kruis alléén de belangrijkste reden aan)

☐ Werkdruk, werkstress	☐ Problemen met leiding, werkgever
☐ Emotioneel te zwaar	☐ Problemen met collega's of ondergeschikten
☐ Lichamelijk te zwaar	☐ Problemen met klanten (of patiënten, leerlingen of passagiers, e.d.)
☐ Langdurig dezelfde handelingen verrichten, langdurig achter computer werken	☐ Gevaarlijk werk/bedrijfsongeval
☐ Te moeilijk werk	☐ Gevaarlijke stoffen
	☐ Anders

e) Heeft er, de laatste keer dat u verzuimde, verzuimcontrole plaatsgevonden door uw werkgever, arbodienst of andere organisatie? (bijvoorbeeld: huisbezoek, oproep, telefonisch contact of schriftelijk contact, zoals een formulier 'eigen verklaring')

- ☐ Ja
☐ Nee

15 Chronische ziekte of aandoening

a) Heeft u één of meer van de volgende langdurige ziekten, aandoeningen of handicaps, en zo ja kunt u aangeven welke? (meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Nee <i>Ga naar 15d</i>	☐ Suikerziekte
☐ Problemen met armen of handen (ook artritis, reuma, RSI)	☐ Ernstige huidziekten
☐ Problemen met benen of voeten (ook artritis, reuma)	☐ Psychische klachten/aandoeningen
☐ Problemen met rug en nek (ook artritis, reuma, RSI)	☐ Gehoorproblemen
☐ Migraine of ernstige hoofdpijn	☐ Epilepsie
☐ Hart- of vaatziekten	☐ Levensbedreigende ziekten (bijv. kanker, aids)
☐ Astma, bronchitis, emfyseem	☐ Problemen met zien
☐ Maag- of darmstoornissen	☐ Anders

b) Wordt u door uw ziekte, aandoening of handicap belemmerd bij het uitvoeren van uw werk?

- ☐ Niet belemmerd
☐ Licht belemmerd
☐ Sterk belemmerd

c) Waardoor is de ziekte of aandoening veroorzaakt?

☐ Het werk	☐ Een ongeval thuis, in de vrije tijd of tijdens het sporten
☐ Een ongeval op het werk	☐ Aangeboren
☐ Een verkeersongeval	☐ Anders

d) Zijn er – in verband met uw gezondheid – aanpassingen verricht ten aanzien van de volgende zaken:

- Hulpmiddelen of meubilair
- Werktijden
- Hoeveelheid werk
- Functie of takenpakket
- Opleiding of omscholing
- Toegankelijkheid tot het gebouw
- Andere aanpassingen

Geen aanpassingen, niet nodig	Geen aanpassingen, wel nodig	Aanpassingen die niet voldoende werken	Aanpassingen die wel voldoende werken
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

16 Functioneren en inzetbaarheid

Hoe denkt u dat uw leidinggevende uw algehele werkprestatie over de afgelopen 4 weken beoordeelt? (in vergelijking met de prestatie van de meeste andere werknemers met dezelfde soort functie)

- ☐ Veel beter dan de prestatie van anderen
☐ Iets beter dan de prestatie van anderen
☐ Niet beter/niet slechter dan de prestatie van anderen
☐ Iets slechter dan de prestatie van anderen
☐ Veel slechter dan de prestatie van anderen
☐ Niet van toepassing (bijvoorbeeld vanwege vakantie)

Als u uzelf vergelijkt met uw collega's, bent u dan breder inzetbaar in uw bedrijf dan uw collega's?

- ☐ Ja, breder inzetbaar
☐ Nee, vergelijkbaar met anderen
☐ Nee, minder breed inzetbaar

17 Arbeidsvoorwaarden

Hoe belangrijk vindt u de volgende aspecten van een baan?

- Interessant werk
- Mogelijkheid om te leren
- Prettige sfeer op het werk
- Goede leidinggevers
- Goed salaris
- Goede werkzekerheid
- Mogelijkheid om in deeltijd te werken
- Mogelijkheid om zelf uw werktijden te bepalen
- Mogelijkheid om thuis te werken
- Reistijd/afstand naar het werk
- Gezond werk (kleine kans op ziek worden door het werk)

Niet belangrijk	Belangrijk	Heel belangrijk
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Hoe tevreden bent u over deze aspecten in uw huidige baan?

- Interessant werk
- Mogelijkheid om te leren
- Prettige sfeer op het werk
- Goede leidinggevers
- Goed salaris
- Goede werkzekerheid
- Mogelijkheid om in deeltijd te werken
- Mogelijkheid om zelf uw werktijden te bepalen
- Mogelijkheid om thuis te werken
- Reistijd/afstand naar het werk
- Gezond werk (kleine kans op ziek worden door het werk)

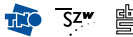
Niet tevreden	Tevreden	Heel tevreden
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Heeft uw bedrijf een OR (ondernemingsraad), MR (medezeggenschapsraad), of andere personeelsvertegenwoordiging?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Weet ik niet

Heeft uw bedrijf een CAO (collectieve arbeidsovereenkomst)?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Weet ik niet

18 Opleiding en ontwikkeling

Heeft u in uw bedrijf de laatste 2 jaar aan een interne opleiding of cursus meegedaan?
Heeft uw bedrijf de laatste 2 jaar een externe opleiding of cursus voor u betaald?
Bent u in uw bedrijf de laatste 2 jaar van functie veranderd?
Is uw functie de laatste 2 jaar uitgebreid?
Heeft u in uw bedrijf de laatste 2 jaar promotie gemaakt?

Ja	Nee
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

19 Werk en thuis

Mist of verwaarloost u familie- of gezinsactiviteiten door uw werk?
Mist of verwaarloost u uw werkzaamheden door familie- en gezinsverantwoordelijkheden?

Nee, nooit	Ja, een enkele keer	Ja, vaak	Ja, zeer vaak
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

20 Uw verdere loopbaan

Loopt u het risico om uw baan te verliezen?
Maakt u zich zorgen over het behoud van uw baan?
Heeft u er in *het afgelopen jaar* over nagedacht om ander werk te zoeken dan het werk bij uw huidige werkgever?
Heeft u in *het afgelopen jaar* ook daadwerkelijk iets ondernomen om ander werk te vinden?
Zou u, als het aan u lag, *over 5 jaar* nog bij dit bedrijf werken?

Ja	Nee
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Wilt u tot uw *65e levensjaar* werkzaam blijven?
Denkt u in staat te zijn uw huidige werk tot uw *65e levensjaar* voort te zetten?
Zou lichter werk (lichamelijk en/of geestelijk) ertoe kunnen bijdragen dat u uw werk langer voortzet?
Wilt u na uw *65e levensjaar* werkzaam blijven?

Ja	Nee	Weet niet
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

21 Tevredenheid

In hoeverre bent u, alles bij elkaar genomen, tevreden met uw arbeidsomstandigheden?

- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet ontevreden/niet tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Zeer tevreden

In hoeverre bent u, alles bij elkaar genomen, tevreden met uw werk?

- ☐ Zeer ontevreden
- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet ontevreden/niet tevreden
- ☐ Tevreden
- ☐ Zeer tevreden

Mogelijk willen we u in de toekomst nog eens benaderen voor vergelijkbaar onderzoek. Vindt u dat goed?

Ja	Nee
☐	☐

Onder de deelnemers aan de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008 worden 1.000 prijzen verloot. In plaats van deelname aan de verloting kunt u er ook voor kiezen om ons een bijdrage te laten doen aan een goed doel.

Wilt u meedoen aan de verloting? (Kruis alstublieft één hokje aan)

- ☐ Ja, ik wil kans maken op 1 van de 500 Staatsloten van € 25,-
- ☐ Ja, ik wil kans maken op 1 van de 500 Irscheques van € 25,-
- ☐ Nee, maak € 2,50 over naar Amnesty International
- ☐ Nee, maak € 2,50 over naar KWF Kankerbestrijding
- ☐ Nee, maak € 2,50 over naar War Child
- ☐ Nee, maak € 2,50 over naar het Wereld Natuur Fonds

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Uw inlogcode voor het invullen via internet:

B.2 Begeleidende folder

2008

**Doe mee aan de
Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden**

TNO, CBS en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voeren dit jaar de vijfde Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden uit. Graag vragen wij uw medewerking voor dit belangrijke onderzoek.

Waarom is dit onderzoek nodig?

Het ministerie van SZW, TNO en CBS willen met deze enquête te weten komen hoe uw werkomstandigheden zijn en wat u daarvan vindt. Met behulp van uw antwoorden brengen we de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden in kaart. De overheid, werkgeversorganisaties, vakbonden, bedrijven en instellingen gebruiken de resultaten van deze enquête om de arbeidsomstandigheden in Nederland te verbeteren.

Voor wie is de enquête bedoeld?

De vragen in de enquête zijn zo opgesteld dat zij uitsluitend van toepassing zijn op werknemers. Zelfstandigen behoren niet tot de doelgroep van het onderzoek. Bent u zowel werknemer als zelfstandige, wilt u dan de vragenlijst invullen met betrekking tot uw werk als werknemer?

Vul de vragenlijst in over 'Arbeidsomstandigheden in Nederland'

- Invultijd: circa 25 minuten
- Doelgroep: werknemers
- Gegevens blijven anoniem
- Invullen via internet mogelijk: www.nea2008.tno.nl
- Meedoen kan tot 7 december 2008

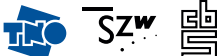
Beloning voor deelname

- Kans op Staatslot of Irscheque t.w.v. € 25,-.
- Of € 2,50 naar een goed doel van uw keuze.

Hartelijk dank voor uw deelname!

De beloning voor het invullen

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 25 minuten. Als tegemoetkoming voor uw inspanning, verloten we **500** Staatsloten en **500** cadeaubonnen (Irscheques) ter waarde van € 25,-. In de vragenlijst kunt u aangeven waar uw keuze naar uit gaat. Op het afscheurbare voorblad van uw vragenlijst vindt u een code. Deze code is uw lotnummer. Op 19 december worden de winnende codes bekendgemaakt via www.tns-nipo.com/nea. De winnaars krijgen hun prijs automatisch thuisgestuurd. In plaats van deelname aan de verloting kunt u ook kiezen voor een goed doel. Voor iedere ingevulde vragenlijst maken wij dan € 2,50 over naar het goede doel van uw keuze (KWF Kankerbestrijding, Amnesty International, War Child of Wereld Natuur Fonds).

Wat is de rol van TNO, CBS, TNS NIPO en het ministerie van SZW bij dit onderzoek?

Onderzoeksinstituut TNO coördineert het onderzoek. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) selecteert de adressen van werknemers. De inhoud van de enquête wordt gezamenlijk bepaald door TNO, CBS en het ministerie van SZW. Marktonderzoeker TNS NIPO organiseert de verzending van enquêtes, de verloting en de verzending van de prijzen. TNO en CBS ontvangen de anoniem gemaakte enquêtegegevens van TNS NIPO en zullen de resultaten van de enquête publiceren.

De enquête insturen of meedoen via internet

U kunt uw ingevulde vragenlijst in de bijgevoegde antwoord-envelop retourneren aan TNS NIPO, een postzegel is niet nodig. U kunt de vragenlijst ook invullen via internet. Ga dan naar www.nea2008.tno.nl. Vervolgens vult u daar uw inlog-code in, die u vindt op de vragenlijst. De rest wijst zich vanzelf.

Welke vragen willen we beantwoorden?

Voorbeelden van vragen die we u willen stellen zijn:

- > Hoe staat het met uw werkdruk?
- > Bent u tevreden met uw arbeidsvoorwaarden?
- > Heeft u te maken met agressie tijdens uw werk?
- > Bent u betrokken geweest bij een arbeidsongeval?
- > Welke maatregelen vindt u nodig om uw werk te verbeteren?

Wanneer worden de resultaten bekendgemaakt?

Vanaf mei 2009 zullen de resultaten van de enquête bekendgemaakt worden door TNO, CBS en het ministerie van SZW. Dit gebeurt door middel van rapporten, persberichten en webpublicaties.

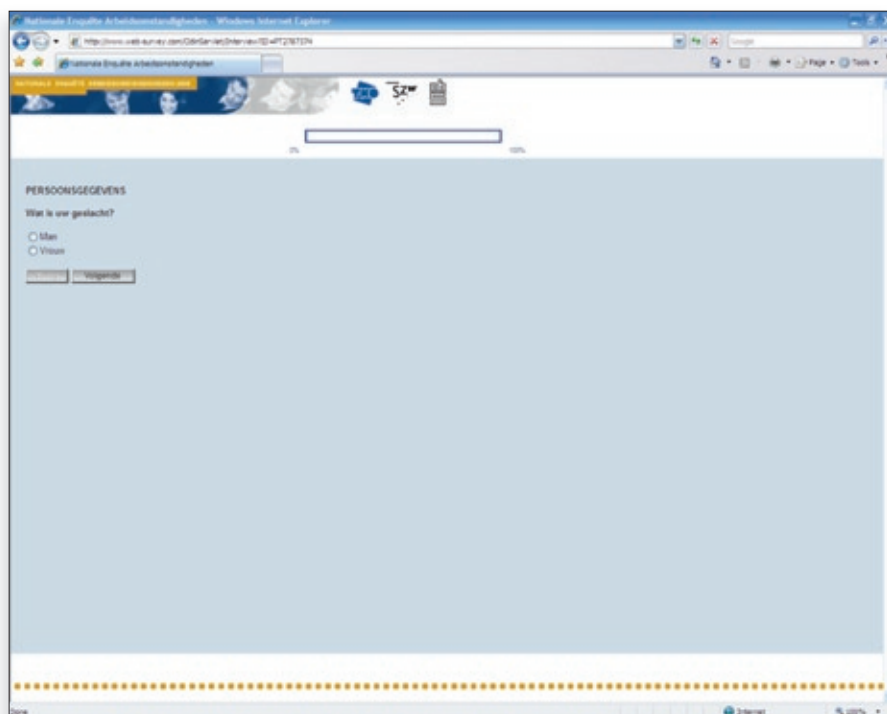
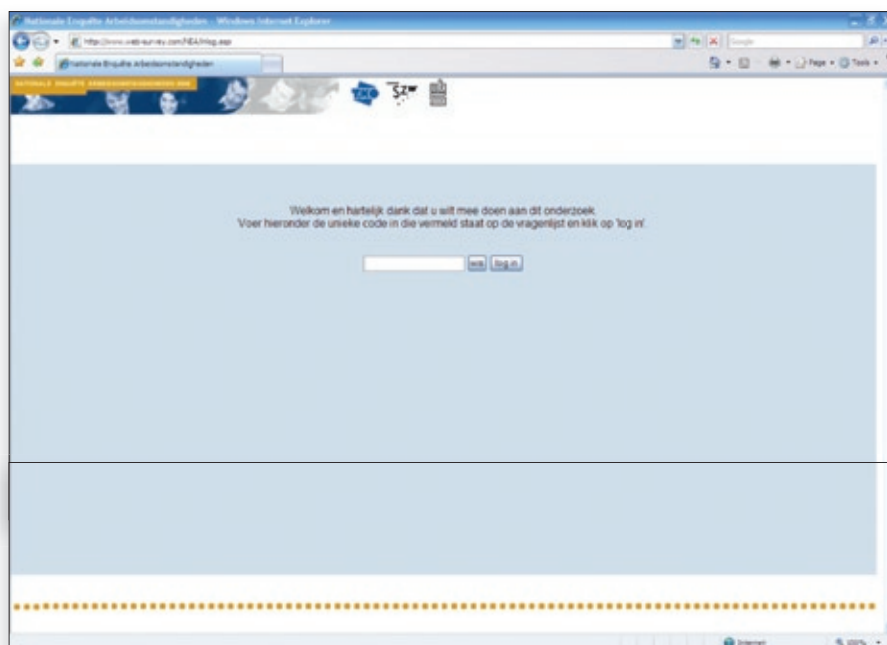
Uw privacy is gewaarborgd

Waarborging van uw privacy is een verplichting voor TNO, CBS en TNS NIPO, die in de Wet bescherming persoonsgegevens is vastgelegd. Naam- en adresgegevens van deelnemers worden direct na de verzending van de beloningen vernietigd. In publicaties over de enquête zijn de antwoorden van individuele deelnemers op geen enkele wijze herkenbaar. Het CBS maakt statistieken door uw gegevens te combineren met die van andere mensen en met gegevens uit andere bronnen, zoals bijvoorbeeld de bevolkingsadministraties. Om uw gegevens te beveiligen, zijn tal van maatregelen getroffen. De gegevens worden verwerkt met goed beveiligde computersystemen waartoe onbevoegden geen toegang hebben. De wet garandeert dat uw gegevens alleen voor statistische doeleinden worden gebruikt. Geen enkele instelling kan toegang opeisen tot de verzamelde gegevens.

Meer informatie?

Mocht u verdere vragen hebben, kijk dan op www.tns-nipo.com/nea of stuur een e-mail naar: nea@tns-nipo.com.

B.3 Webenquête

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden - Windows Internet Explorer

http://www.vab-kun.nl/enq/08/enq08/index.jsp

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

UW DIENSTVERBAND

Geeft u in uw huidige functie leiding?
(personeel waarvan u via anderen leidinggeeft ook meelken)

☐ Nee

☐ Ja, aan 1 - 2 medewerkers

☐ Ja, aan 3 - 9 medewerkers

☐ Ja, aan 10 - 49 medewerkers

☐ Ja, aan 50 - 99 medewerkers

☐ Ja, aan 100 of meer medewerkers

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden - Windows Internet Explorer

http://www.vab-kun.nl/enq/08/enq08/index.jsp

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

UW WERKOMSTANDIGHEDEN

Moet u erg snel werken?	☐ Nooit	☐ Soms	☐ Vaak	☐ Altijd
Moet u heel veel werk doen?	☐ Nooit	☐ Soms	☐ Vaak	☐ Altijd
Moet u extra hard werken?	☐ Nooit	☐ Soms	☐ Vaak	☐ Altijd
Is uw werk hectisch?	☐ Nooit	☐ Soms	☐ Vaak	☐ Altijd
Drengt uw werk u in emotioneel moeilijke situaties?	☐ Nooit	☐ Soms	☐ Vaak	☐ Altijd
Is uw werk emotioneel veeleisend?	☐ Nooit	☐ Soms	☐ Vaak	☐ Altijd
Maakt u emotioneel betrokken bij uw werk?	☐ Nooit	☐ Soms	☐ Vaak	☐ Altijd

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden - Windows Internet Explorer

http://www.vvt-kun.nl/ven/venGrafiek/index.jsp

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

2%

100%

KLANTEN EN COLLEGA'S

Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de onderstaande uitspraken?

	Helemaal mee eens	Mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens	N.v.t.
Mijn leidinggevende heeft oog voor het welzijn van de medewerkers	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn leidinggevende besteedt aandacht aan wat ik zeg	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn leidinggevende helpt het werk gedaan te krijgen	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn leidinggevende kan mensen goed laten samenwerken	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn collega's helpen om het werk gedaan te krijgen	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn collega's hebben persoonlijke belangstelling voor me	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn collega's zijn vriendelijk	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn collega's zijn goed in hun werk	☐	☐	☐	☐	☐

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden - Windows Internet Explorer

http://www.vvt-kun.nl/ven/venGrafiek/index.jsp

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

2%

100%

ZIEKTEVERZUIT

Hoe vaak heeft u gedurende de afgelopen 12 maanden verzuimd?

keer

Hoeveel werkdagen heeft u, alles bij elkaar, de afgelopen 12 maanden naar schatting verzuimd?

(Tel alleen de dagen waarop u normaal gesproken zou werken. Ook gedeeltelijk ziekteverzuim en thuispauze rekenen bij als verzuim)

dagen

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden - Windows Internet Explorer

http://www.vdi-survey.com/Grafiek/overzicht

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

2%

100%

CHRONISCHE ZIEKTE OF AANDOENING

Heeft u één of meer van de volgende langdurige ziekten, aandoeningen of handicaps, en zo ja kunt u aangeven welke?
(meerdere antwoorden moge(j)k)

☐ Hees	☐ Sulfaczieste
☐ Problemen met armen of handen (ook artritis, reuma, RSI)	☐ Ernstige hoozietien
☐ Problemen met benen of voeten (ook artritis, reuma)	☐ Psychische klachten/aandoeningen
☐ Problemen met rug en nek (ook artritis, reuma, RSI)	☐ Gehoorproblemen
☐ Migraine of ernstige hoofdpijn	☐ Epilepsie
☐ Raken of vaatziekten	☐ Levensbedreigende ziekten (bijv. kanker, aids)
☐ Astma, bronchitis, emfysem	☐ Problemen met zien
☐ Bloed- of darmstoornissen	☐ Anders

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden - Windows Internet Explorer

http://www.vdi-survey.com/Grafiek/overzicht

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

2%

100%

ARBEIDSVORWAARDEN

Hoe tevreden bent u over deze aspecten in uw huidige baan?

	Niet tevreden	Tevreden	Heel tevreden
Interessant werk	☐	☐	☐
Mogelijkheid om te leren	☐	☐	☐
Prettige sfeer op het werk	☐	☐	☐
Goede leidinggevenden	☐	☐	☐
Goed salaris	☐	☐	☐
Goede werkvoorwaarden	☐	☐	☐
Mogelijkheid om in detail te werken	☐	☐	☐
Mogelijkheid om zelf uw werkijden te bepalen	☐	☐	☐
Mogelijkheid om thuis te werken	☐	☐	☐
Reistijd/afstand naar het werk	☐	☐	☐
Gezond werk (kleine kans op ziek worden door het werk)	☐	☐	☐

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden - Windows Internet Explorer

http://www.vsb-survey.com/onderzoek/onderzoek.aspx

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

UW VERDERE LOOPBAAN

	Ja	Nee
Leugt u het elkeen om uw baan te verliezen?	☐	☐
Maakt u zich zorgen over het behoud van uw baan?	☐	☐
Heeft u er in het afgelopen jaar over nagedacht om ander werk te zoeken dan het werk bij uw huidige werkgever?	☐	☐
Heeft u in het afgelopen jaar ook (soms)werkzaam gelezen inkomsten om ander werk te vinden?	☐	☐
Zou u, als het aan u lag, over 5 jaar nog bij dit bedrijf werken?	☐	☐

	Ja	Nee	Vaakt niet
Wilt u tot uw 50e levensjaar werkzaam blijven?	☐	☐	☐
Deikt u in staat te zijn uw huidige werk tot uw 50e levensjaar voort te zetten?	☐	☐	☐
Zoulichter werk (fysicaal of geestelijk) er toe kunnen bijdragen dat u uw werk langer voortzet?	☐	☐	☐
Wilt u na uw 50e levensjaar werkzaam blijven?	☐	☐	☐

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden - Windows Internet Explorer

http://www.vsb-survey.com/onderzoek/onderzoek.aspx

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

Dit is de laatste vraag. Indien u op "volgende" klikt, worden uw gegevens verzonden.

Onder de deelnemers aan de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008 worden 1.000 prijzen verlost. In plaats van deelname aan de verlosing kunt u er ook voor kiezen om ons een bijdrage te laten doen aan een goed doel.

Wilt u meedoen aan de verlosing?

☐ Ja, ik wil kans maken op 1 van de 500 Staatsloten van € 25 -

☐ Ja, ik wil kans maken op 1 van de 500 Inschepingen van € 25 -

☐ Nee, maak € 2,50 over naar Amnesty International

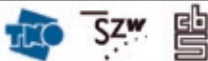
☐ Nee, maak € 2,50 over naar KIVF Kinderbescherming

☐ Nee, maak € 2,50 over naar Vlir Child

☐ Nee, maak € 2,50 over naar het Wereld Natuur Fonds

C Reminders

NATIONALE ENQUÊTE ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN 2008

Uw inlogcode:
Ons kenmerk NEA 2008

E-mail nea@tns-nipo.com
Datum 18 december 2008

Betreft Herinnering Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008
Geef alsnog uw mening!

Geachte heer/mevrouw,

Enige tijd geleden heeft u van ons de vragenlijst 'Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008' ontvangen. Heeft u de vragenlijst al ingevuld en opgestuurd? Hartelijk dank! In dat geval hoeft u geen actie te ondernemen. De inzending van uw ingevulde vragenlijst en deze brief hebben elkaar gekruist.

Heeft u de vragenlijst nog niet ingevuld, dan vragen wij u vriendelijk om dit alsnog te doen. De inlevertijd is hiervoor verlengd. **U kunt de vragenlijst nog insturen tot en met 4 januari 2009.**

Beloning voor uw deelname

Met behulp van uw antwoorden wordt de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden in Nederland onderzocht. Uw mening is dus van belang! Met uw deelname kunt u tevens een goed doel steunen of kans maken op een Staatslot of Irscheque ter waarde van 25 euro.

Invullen via internet is mogelijk via www.nea2008.tno.nl

U kunt de vragenlijst via internet invullen, dit kan via de website: **www.nea2008.tno.nl**.

Uw persoonlijke inlogcode staat boven aan deze brief vermeld. U kunt ook de vragenlijst die u eerder per post heeft ontvangen naar ons terugsturen. Het is helaas niet mogelijk om u op verzoek een nieuwe vragenlijst per post toe te sturen.

Vragen?

Mocht u verdere vragen hebben, dan kunt u een e-mail sturen naar nea@tns-nipo.com. Meer informatie kunt u tevens vinden op de website www.tns-nipo.com/nea.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking, namens TNO, het ministerie van SZW en CBS,

met vriendelijke groet,
TNS NIPO

D Belprotocol non-responsonderzoek

VRAAG 920

Goedenavond, u spreekt met ... van TNS NIPO. Kan ik spreken met <?> <?>

- 1 ☐ Er kan nu met het vraaggesprek begonnen worden
- 2 ☐ Er kan een afspraak gemaakt worden met de respondent
GA VERDER NAAR VRAAG 916
- 3 ☐ Gesprek kan geen doorgang vinden

VRAAG 921 *INDIEN [Q920 , 3]*

(ENQ. noteer soort weigering)

- 1 ☐ Weigering (te druk etc.)
EINDE VAN INTERVIEW, SCHRIJF NON-RESPONSCODE "09"
- 2 ☐ Weigering (principeel)
EINDE VAN INTERVIEW, SCHRIJF NON-RESPONSCODE "08"
- 3 ☐ Weigering (ziek\afwezig)
EINDE VAN INTERVIEW, SCHRIJF NON-RESPONSCODE "11"
- 4 ☐ Weigering (wel mondeling\schriftelijk)
EINDE VAN INTERVIEW, SCHRIJF NON-RESPONSCODE "10"
- 5 ☐ Weigering (geen toestemming)
EINDE VAN INTERVIEW, SCHRIJF NON-RESPONSCODE "12"
- 6 ☐ Respondent buiten doelgroep.
EINDE VAN INTERVIEW, SCHRIJF NON-RESPONSCODE "16"
- 7 ☐ Reeds ondervraagd
EINDE VAN INTERVIEW, SCHRIJF NON-RESPONSCODE "17"

VRAAG 1

Goede....., u spreekt met van TNS NIPO.

Wij hebben u ongeveer 2 maanden geleden de vragenlijst 'Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008' gestuurd. Heeft u deze vragenlijst ontvangen?

Voor ENQ: Als iemand aarzelt met antwoorden of twijfelt: uitleggen hoe de vragenlijst eruit zag! Het was een blauw gekleurde vragenlijst met daarin allerlei vragen over uw werk en werkomstandigheden.

- 1 ☐ Ja
GA VERDER NAAR VRAAG 4
- 2 ☐ Nee
GA VERDER NAAR VRAAG 998

3 ☐ Weet niet\geen opgave

GA VERDER NAAR VRAAG 999

VRAAG 4

Het onderzoek is inmiddels afgelopen. Wij bellen u om inzicht te krijgen in de redenen waarom mensen de vragenlijst niet hebben ingevuld.

Kunt u aangeven waarom u de vragenlijst niet heeft ingevuld?

(ENQ. niet oplezen!)

0 ☐ ik heb de vragenlijst WEL ingevuld en opgestuurd / ingevuld op internet

1 ☐ niet werkzaam in loondienst, WAO/ WIA (arbeidsongeschikt)

2 ☐ niet werkzaam in loondienst, (pre)pensioen/VUT/ FPU

3 ☐ niet werkzaam in loondienst, WW (werkloos)

4 ☐ niet werkzaam in loondienst, student

5 ☐ niet werkzaam in loondienst, zelfstandige/ZZP-er

6 ☐ niet werkzaam in loondienst, anders (bijv. vrijwillig werkloos)

7 ☐ geen interesse

8 ☐ geen tijd/te druk

9 ☐ vragenlijst onduidelijk

10 ☐ anders, namelijk

19 ☐ weet niet\geen opgave

GA VERDER NAAR VRAAG 999

VRAAG 998

Wij hebben u gebeld omdat we graag te weten willen komen waarom sommige mensen de vragenlijst niet hebben ingevuld. De reden waarom u dat niet gedaan heeft is duidelijk, u heeft de vragenlijst helemaal niet ontvangen. Dan heb ik verder geen vragen meer voor u. Bedankt voor uw medewerking en een prettige dag/avond verder.

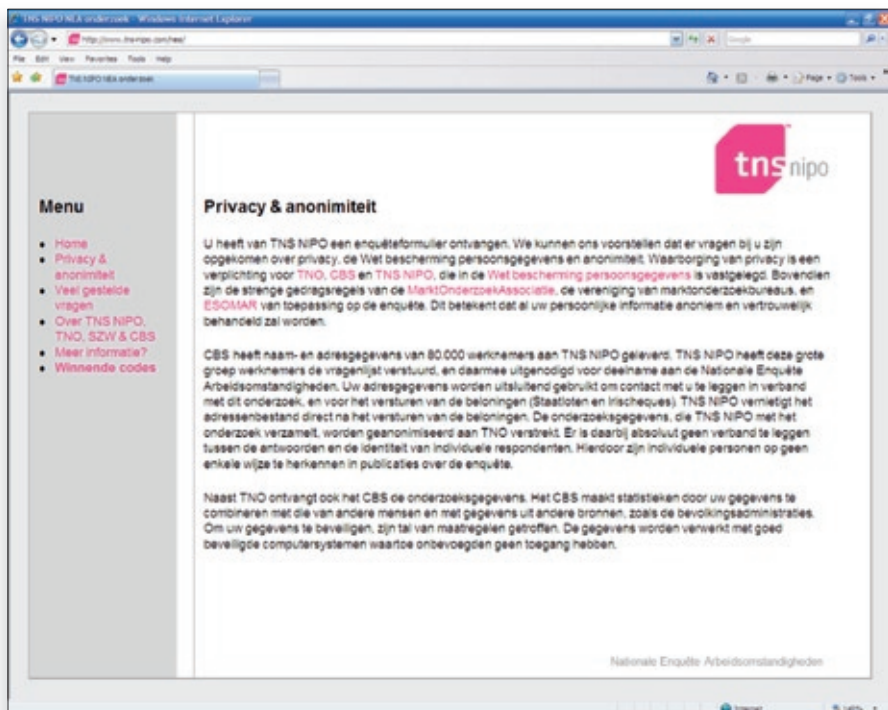
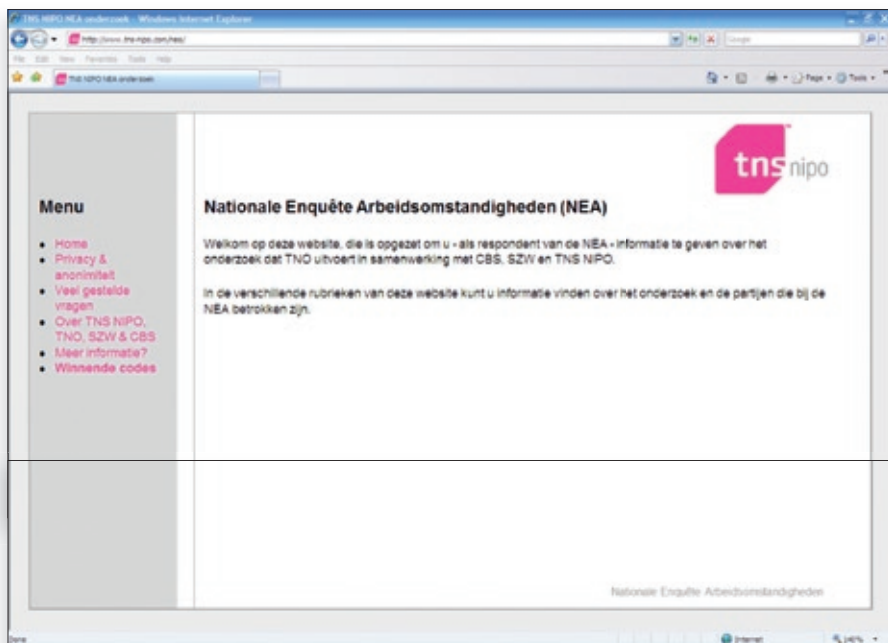
1 ☐ (Einde gesprek)

VRAAG 999

Dan heb ik verder geen vragen meer voor u, bedankt voor uw medewerking en een prettige dag/avond verder.

1 ☐ (Einde gesprek)

E Screenshots NEA-website

TNS NIPONIA onderzoek - Windows Internet Explorer

http://www.tnsonderzoek.nl

Menu

- Home
- Privacy & anonimiteit
- Veel gestelde vragen
- Over TNS NIPONIA, TNO, SZW & CBS
- Meer informatie?
- Winnende codes

Veelgestelde vragen (FAQ)

- Voor wie is de enquête bedoeld?

De vragen in de enquête zijn zo opgesteld dat zij uitsluitend van toepassing zijn op werknemers.

Ik ben:	Enquête voor mij bestemd?
Werkloos	Nee
Werkloos en zelfstandigfreelancer	Nee
Vrijlancer	Nee
(gedeeltelijk) Arbeidsongeschikt	Nee*
Scholeristudent	Nee*
Zelfstandigfreelancer	Nee
Werkloos (VW)	Nee
Gepensioneerd (pensioen/VUT/prepensioen)	Nee
Meerwerkend gepensioneerd	Nee
Jonger dan 15 of ouder dan 65 jaar	Nee

* Indien tevens sprake is van een dienstverband

- Ik wil of kan niet meedoen. Mag ik de enquête laten invullen door iemand anders (bijvoorbeeld door mijn huisgenoot of partner)?
- Is het invullen verplicht?
- Hoe kan ik aangeven dat ik niet kan of wil meewerken?
- Wat is de beloning als tegemoetkoming voor het invullen?
- Wat betekent het inlognummer op de vragenlijst?
- Hoe kan het dat TNS NIPONIA via het CBS over mijn adresgegevens beschikt?
- De enquête is anoniem. Hoe kan het dan gebeuren dat ik een prijs krijg thuisgestuurd?
- Ik ben mijn vragenlijst en/of antwoordenvolop kwijt: hoe kan ik toch mee doen?
- Ik heb onlangs mijn vragenlijst opgestuurd en nu krijg ik een herinnering

TNS NIPONIA onderzoek - Windows Internet Explorer

http://www.tnsonderzoek.nl

Menu

- Home
- Privacy & anonimiteit
- Veel gestelde vragen
- Over TNS NIPONIA, TNO, SZW & CBS
- Meer informatie?
- Winnende codes

Veelgestelde vragen (FAQ)

- Voor wie is de enquête bedoeld?
- Ik wil of kan niet meedoen. Mag ik de enquête laten invullen door iemand anders (bijvoorbeeld door mijn huisgenoot of partner)?

Nee, de enquête is strikt persoonsgebonden.

- Is het invullen verplicht?

Nee, het invullen van de vragenlijst geschiedt op vrijwillige basis. Echter, het is ook in uw belang de enquête in te vullen. Met behulp van uw antwoorden komen we meer te weten over de kwaliteit van arbeidsomstandigheden in Nederland en kan deze worden verbeterd. Hiernaast maakt u kans op een Staatslot of Irscheque (voorheen VVV-bon), of kunt u ons een bijdrage laten doen aan een goed doel.

- Hoe kan ik aangeven dat ik niet kan of wil meewerken?
- Wat is de beloning als tegemoetkoming voor het invullen?
- Wat betekent het inlognummer op de vragenlijst?
- Hoe kan het dat TNS NIPONIA via het CBS over mijn adresgegevens beschikt?
- De enquête is anoniem. Hoe kan het dan gebeuren dat ik een prijs krijg thuisgestuurd?
- Ik ben mijn vragenlijst en/of antwoordenvolop kwijt: hoe kan ik toch mee doen?
- Ik heb onlangs mijn vragenlijst opgestuurd en nu krijg ik een herinnering
- Wat gebeurt er met de resultaten?

De resultaten van het onderzoek worden verwerkt in een rapportage die wordt opgesteld door TNO, in samenwerking met het CBS. Deze rapportage wordt in mei 2009 gepubliceerd. Ook wordt dan een persbericht uitgebracht. Na die tijd zullen aanvullende analyses plaatsvinden, waarvan de resultaten gepubliceerd worden in artikelen, rapporten, persberichten en webpublicaties. Meer informatie over publicaties naar aanleiding van de NEA is te vinden op www.tno.nl/nea

Internet Explorer window showing the TNS NIPO website. The page title is "Meer weten over TNS NIPO, TNO, SZW en/of CBS?". The TNS NIPO logo is in the top right corner. A left sidebar contains a "Menu" with links: Home, Privacy & anonimiteit, Veel gestelde vragen, Over TNS NIPO, TNO, SZW & CBS, Meer informatie?, and Winnende codes. The main content area contains the following text:

De Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden wordt gecoördineerd door onderzoeksinstituut TNO. TNO werkt samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en onderzoeksbureau TNS NIPO. Het CBS selecteert de adressen van werknemers. De inhoud van de enquête wordt gezamenlijk bepaald door TNO, CBS en het ministerie van SZW. Marktonderzoeksbureau TNS NIPO verzorgt de verzending van enquêtes, de verloting en de verzending van de prijzen.

Op de TNO website, in de rubriek 'Over ons', vindt u meer informatie over TNO.

Op de TNS NIPO website, in de rubriek 'Onze organisatie', vindt u uitgebreide informatie over onderzoeksbureau TNS NIPO.

Op de website van SZW vindt u meer informatie over het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Tenslotte vindt u op de website van het CBS, in de rubriek 'Over het CBS', alle informatie over het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden

Internet Explorer window showing the TNS NIPO website. The page title is "Winnende codes". The TNS NIPO logo is in the top right corner. A left sidebar contains a "Menu" with links: Home, Privacy & anonimiteit, Veel gestelde vragen, Over TNS NIPO, TNO, SZW & CBS, Meer informatie?, and Winnende codes. The main content area contains the following text:

De winnende codes van de tweede trekking zijn ook bekend. De codes zijn aan het overzicht toegevoegd. Hieronder kunt u zien of u in de prijzen bent gevallen.

Als u tot de winnaars behoort, van harte gefeliciteerd met uw Staatslot of Irtischequel!

Alle winnaars krijgen hun prijs automatisch thuisgestuurd. U hoeft hiervoor dus geen contact met ons op te nemen.

Er zijn ook vele respondenten die gekozen hebben voor een bijdrage aan een goed doel. Wij schenken de volgende bedragen namens u aan de goede doelen:

- Amnesty International: € 1.802,50
- KWIF Kankerbestrijding: € 9.570,-
- War Child: € 4.460,-
- Wereld Natuur Fonds: € 2.820,-

TNO, CBS, SZW en TNS NIPO danken u hartelijk voor uw medewerking aan dit belangrijke onderzoek.

AS	GV	NB	PT	QV	RF	UC	ZT
AS2294908	GV2236835	NB2255699	PT2226702	QV2244496	RF2262683	UC2268484	ZT2267394
AS2336353	GV2279695	NB2383545	PT2235556	QV2265758	RF2327896	UC2286646	ZT2273972
AS2438879	GV2295432	NB2433536	PT2267390	QV2279494	RF2335976	UC2292486	ZT2286992
AS2455835	GV2324898	NB2433568	PT2299322	QV2389988	RF2343542	UC2295589	ZT2296796
AS2477962	GV2348346	NB2439748	PT2334443	QV2432833	RF2429677	UC2488025	ZT2338852
AS2496244	GV2395299	NB2458934	PT2342747	QV2486654	RF2534777	UC2588699	ZT2462878
AS2543332	GV2432784	NB2482422	PT2579625	QV2523559	RF2849738	UC2667048	ZT2699557
AS2563389	GV2466775	NB2496479	PT2653585	QV2525697	RF2859597	UC2823445	ZT2337326
AS2768684	GV2545775	NB2497376	PT2857488	QV2583275	RF2888758	UC2934602	ZT2459678
AS2896635	GV2595663	NB2548662	PT2962994	QV2592366	RF3233799	UC2966368	ZT2477387
AS2927779	GV2595638	NB2554357	PT3274952	QV2679558	RF3445372	UC3454372	ZT2533744

http://www.tns-nipo.com/real/005.asp

F Vergelijking tussen respons en steekproefkader

Tabel F.1: Samenstelling van de respons (NEA) en het steekproefkader (Enquête Beroepsbevolking EBB 2007): opleiding naar geslacht

	NEA		EBB		VERSCHIL
	N	%	N	%	%*
Mannen					
Basisonderwijs	632	6	275583	7	-1
Mavo/vmbo	1826	17	808534	21	-4
Havo/vwo/mbo	4178	39	1610960	43	-3
Hbo	2686	25	662177	18	8
WO	1299	12	412020	11	1
TOTAAL MANNEN	10621	100	3769274	100	0
Vrouwen					
Basisonderwijs	480	4	183052	5	-1
Mavo/vmbo	1810	16	692295	21	-5
Havo/vwo/mbo	4706	41	1517290	45	-4
Hbo	3311	29	661604	20	9
WO	1097	10	300276	9	1
TOTAAL VROUWEN	11404	100	3354517	100	0

* Procentpunten. Door afrondingsverschillen kunnen de verschillen maximaal 1 procentpunt afwijken van de eerdergenoemde percentages.

Tabel F.2 Samenstelling van de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie): bedrijfstak

	NEA		POLISADMINISTRATIE		VERSCHIL
	N	%	N	%	%*
Landbouw, bosbouw en visserij	244	1,1	109181	1,6	-0,5
Winning van energiehoudende en niet-energiehoudende delfstoffen	33	0,1	6858	0,1	0,0
Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	353	1,6	118096	1,7	-0,1
Vervaardiging van textiel en textielproducten en vervaardiging van leer en lederwaren (geen kleding)	43	0,2	15745	0,2	0,0

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

	NEA		POLISADMINISTRATIE		VERSCHIL
	N	%	N	%	%*
Houtindustrie	32	0,1	15824	0,2	-0,1
Papierindustrie, drukken, uitgeven	256	1,2	84827	1,2	-0,1
Aardolie	23	0,1	5788	0,1	0,0
Vervaardiging van chemische producten	228	1,0	56329	0,8	0,2
Vervaardiging rubber en kunststof	87	0,4	28754	0,4	0,0
Vervaardiging van glas, aardewerk	69	0,3	25532	0,4	-0,1
Vervaardiging van metalen in primaire vorm	289	1,3	107037	1,6	-0,3
Vervaardiging van machines en apparaten	294	1,3	81652	1,2	0,1
Vervaardiging van elektrische en optische apparaten en instrumenten	261	1,2	69208	1,0	0,2
Vervaardiging van transportmiddelen	137	0,6	43047	0,6	0,0
Vervaardiging van meubels	300	1,4	130239	1,9	-0,5
Productie en distributie van elektriciteit, aardgas, stoom en water	139	0,6	25072	0,4	0,3
Bouwnijverheid	1014	4,6	356022	5,2	-0,6
Reparatie van consumentenartikelen en handel	2940	13,3	1102576	16,1	-2,8
Horeca	532	2,4	255234	3,7	-1,3
Vervoer, opslag en communicatie	1208	5,5	400123	5,9	-0,4
Financiële instellingen	931	4,2	311416	4,6	-0,3
Verhuur van en handel in onroerende goederen en zakelijke dienstverlening	3090	14,0	1265648	18,5	-4,5
Openbaar bestuur overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	2002	9,1	471138	6,9	2,2
Onderwijs	1982	9,0	425168	6,2	2,8
Gezondheids- en welzijnszorg	4719	21,4	1047752	15,3	6,1
Milieu, cultuur, recreatie en overige dienstverlening	819	3,7	265273	3,9	-0,2
Onbekend	0	0,0	10631	0,2	-0,2
Totaal	22025	100,0	6834170	100,0	0,0

* Procentpunten. Door afrondingsverschillen kunnen de verschillen maximaal 1 procentpunt afwijken van de eerdergenoemde percentages.

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2008

Tabel F.3 Samenstelling van de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie): stedelijkheid

	NEA		POLISADMINISTRATIE		VERSCHIL
	N	%	N	%	%*
Zeer sterk stedelijk	3496	16	1203848	18	-2
Sterk stedelijk	6039	27	1919117	28	-1
Matig stedelijk	4881	22	1474674	22	1
Weinig stedelijk	4912	22	1429521	21	1
Niet stedelijk	2697	12	807010	12	0
Totaal	22025	100	6834170	100	0

* Procentpunten. Door afrondingsverschillen kunnen de verschillen maximaal 1 procentpunt afwijken van de eerdergenoemde percentages.

Tabel F.4 Samenstelling van de respons (NEA) en het steekproefkader (Polisadministratie): de 4 grote steden en de 12 provincies (exclusief de 4 grote steden)

	NEA		POLISADMINISTRATIE		VERSCHIL
	N	%	N	%	%*
Amsterdam	821	4	305298	4	-1
Rotterdam	617	3	225545	3	0
Den Haag	558	3	186816	3	0
Utrecht (stad)	394	2	138204	2	0
Groningen	701	3	229661	3	0
Friesland	857	4	253399	4	0
Drenthe	636	3	192168	3	0
Overijssel	1585	7	463985	7	0
Flevoland	532	2	164898	2	0
Gelderland	2762	13	825318	12	0
Utrecht	1305	6	390106	6	0
Noord-Holland	2466	11	791869	12	0
Zuid-Holland	3311	15	1038423	15	0
Zeeland	476	2	148915	2	0
Noord-Brabant	3478	16	1036642	15	1
Limburg	1526	7	442923	6	0
TOTAAL	22025	100	6834170	100	0

* Procentpunten. Door afrondingsverschillen kunnen de verschillen maximaal 1 procentpunt afwijken van de eerdergenoemde percentages.

Eind 2008 voerden TNO en CBS de vijfde Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) uit. Circa 22.000 werknemers deden mee aan het onderzoek, dat deel uitmaakt van het meerjaren-programma Innovatie van Arbeid (2007-2010) van TNO. De NEA wordt financieel ondersteund door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Sinds 2007 is de NEA niet meer hoofdzakelijk gericht op het thema arbeidsomstandigheden, maar staat 'kwaliteit van de arbeid' in brede zin centraal. Dat betekent dat substantiële aandacht wordt geschonken aan de organisatie en inhoud van arbeid, arbeids-verhoudingen en arbeidsvoorwaarden. Tevens komen enkele andere thema's aan bod zoals functioneren en inzetbaarheid, gezondheid, leefstijl en de balans tussen werk en privé.

De omvang en representativiteit van de NEA maken het mogelijk om diverse branches te profileren op uiteenlopende arbeidsrisico's, zoals werkdruk, agressie en fysieke belasting. Ook bevat de NEA informatie over maatregelen die werkgevers treffen en over mogelijke effecten van arbeid, zoals werkstress, verzuim en ongevallen.

De NEA signaleert trends, brengt risicogroepen in kaart en vormt een nationaal referentiebestand voor onderzoek op bedrijfs- en sector-niveau. De data zijn -onder voorwaarden- toegankelijk via het Centrum voor Beleidsstatistiek van het CBS en zijn koppelbaar aan statistieken uit het Sociaal Statistisch Bestand van het CBS. De resultaten zijn van belang voor beleidsmakers binnen overheid en bedrijfsleven, alsmede voor onderzoekers, HRM- en arboprofessionals.

Deze publicatie vormt de methodologische verantwoording bij de vijfde meting van de NEA en biedt een overzicht van de eerste resultaten.